

11/12/50

1

कुमर

श्री कल्याणदास
५.११.५०
६०

[illegible]

सु. वि.
टी.
३

३

आम
रूप

लस्याऽन्यथात्मसत्त्वमाधिव्यवहारोऽयति तद्वदेतेदविबोधं नन्वनेतरोक्तसर्वविषयप्रारिहृतेनैवैतद्वयमेवफलसाधनं कथं न स्यात् तथाच स
धात्रायां वारहः तथा परमेष्वेवैवधेयां च लं चिनः प्रसृततश्च द्विपाति को कचत्वा जगुरुधम उत्यानरुनेन राजाति बुद्धिमानपि सर्वदा प्रधर्मा
यः धात्राणां भुजंग इव निविधः विधानगणनाजुरः पुरुषकारमुत्कारो मेनार पपरि प्रमेनेपरिचुवति श्रीमुखं पराक्रमविनिश्चितं कुचुनयो हिस
यः कृतैरिर्मरसुतासित्तपिबति कुं जरासकमधु इत्यादि उच्यते समानभूमिषु समानसलिलादिप्रयत्नेषु फलवेचि अदरोनाकारणां
प तरंकल्पते तदेवैवमिति अत उभयो गे सत्येव फलसिद्धिरिति एतदपि तत्रैव कथिदृष्टिसमायोगाद्वाप्यते फलसिद्धयः अस्मिन्नेष्व
न एव अनेकैर्द्वेषाय न मुक्तो कृतान् कथिः यो ह्यं दृष्टिर्देवं कथं कः यो ह्ये एव कथि करोति तौ देवं वृत्त्या साधयति अप्यहं कथि करोति चेत्तदा वृत्त्या
चिना न किंचित्फलमाप्नोति यदि पुनः कथं कौबी जं वृत्तिदेवत्वं वृत्ति तदा फलनधिकमुत्पद्यते एवं देव पुरुषकारयोः समायोगात्फल
सिद्धयोद्गमते अत्राप्ये श्रीमुखोक्तताः अनेकाः न विना मानुष्येदेव देवमानुष्यविना नैका निवर्तयत्ययमेकारतिरिवानलमिति के
चिद्विः कर्मानुसारिणां तिस्र्यमानाः प्रयत्नापि देवमिति कृत्या देवमेव फलसिद्धेः कारणमिति तन्न अनवस्थादोषप्रसंगात् तथाहि प्रा
कृमा जितपोरुषमेव किल देवशब्देनोच्यते अत्रत्यः प्रयत्नः प्राचीनपोरुषलक्षणैर्देवनजुम्यते तदपि पोस्वतप्राचीनपोरुषजन्ममिदमनव
स्थाः नः प्रयत्नापि देवप्रेरित इत्यनुपपन्ने ननु बीजाङ्कुरभायेनाऽनवस्थादोषो न भविष्यतीति चेत्तन्न नहि बीजाङ्कुरभायेन देवमेव फलमि
ति निश्चीयते नापि प्रयत्नः अतः सत्युभययोगफलसिद्धिरिति तत्त्वं एवं चेत्तद्विद्वात्मानां शो न क्वादिवाक्यानां येन तु पस्याप्यंतस्य विषाकं
सुरेशस चिवापि यः साक्षान्निधतिज्ञः सोऽपि न प्राक्तान्यथा कर्तुमित्यादिकानां कागतिः उच्यते देवं तु हृदकमेजमहृदकमेजं चेतीति द्विवि
धं तत्र हृदकमेजस्यावश्यं भावित्वा हृदकात्वादिहृषेण यत्प्रयत्नेनापि तन्निवारयितुं न शक्यते हृदमलत्वात् प्रवृत्तवातायातेषु हृदस
लपादप्यत अहृदकमेजं तु देवं प्रयत्नेन न निवर्तते प्रफिषिलमलपादप्यत तथा च जातके ये धर्मकर्मनिरता जितेन्द्रिया ये धर्म
जनजुषो द्विजदेव भक्ताः लोकेन रादधति ये कुलश्रीललीलांते धामिदे कथितमापुरुदारधीभिरिति प्रयत्ना भक्तिविषयते तथा च तत्रैव
पाविह्यायेदुराचारादेव ब्राह्मणानिंदकाः अप्यभोजिनस्तेषां तका लमरणं ध्रुवमिति वेधवेप

राम
३

संप्रवृत्ते उद्यमेन समुपार्जितं तदा वांछितं फलं तेनैव केवलमिति ७५

तत्र साधनत्वाद्भयमेव सत्येव कार्यसिद्धिर्न केवलं देवेनेति तदुक्तं चेष्टावाक्येण फले भविष्यत्कर्ममेव न किंचिद्वाप्युपायेष्वप्यप्रयत्नः श्रुतिसिद्धिः
श्रुत्यापि न रोगनिषेधविध्यात्मकं कर्मणि किंचिन्न भवति यदि तदेव फलं तदा सर्वज्ञः कृष्यापुपायश्च कथं भवेत्ततः किंच श्रुतिसिद्ध्यादप्यपि न
वेधविध्यात्मकानि रूपाकाः ननु तन्मोहो न वा दुःखं न देवतरे न संप्राप्यमापद्येतेत्यादीनामाश्रयाय न देववचनानां किं किं साक्षात्सत्ये
यथाप्रसंगः स्यादित्यर्थः यान्न वल्लोपि देवे पुरुषकारेपि कर्मसिद्धिर्भवत्येता तत्र देवमभिधत्तं पुरुषं देवदेहि कर्मसिद्धिः फलं
वाहिरिति निष्पन्नत्वात् सा च केवलं देवेन यत्नेनापि व्यवस्थिता अर्पयतु पुरुषकारेपि पुरुषकारः प्रयत्नः पुरुषकाराभावे देवेन वचना
स्तीत्याह तत्र देवमिति पूर्वदेहाजितं पुरुषमेव देवमिच्छते तत्रोत्पत्तयुक्तं नंतरं मेतत्फलोदयेन अभिधत्तं भवति अतएव वसंतरा
जः कितं वा जं १७ जन्म जन्मि तं पुराविदः कर्मदेवमिति देवप्रयत्नपारम्यतरेण सिद्धिर्भवतीत्यत्र दृष्टं तस्माद्वा जन्मवत्त्वः यथायं कर्मचक्र
एतत्प्रसंगमिति नैव तदेतदस्य पुरुषकारेण विना देवेन सिध्यति चेष्टावाक्येपि प्राक्पूर्वजं सलिलाग्नितो वा संस्कारवत्कर्मविधीय
मानं एषा यथा यथा च तस्य तस्मात्सदा सदाचारवत्तां नाना निरिति यत्प्राक्पूर्वजन्मतिरोपार्जितं कर्मदेवरूपं तस्य विधीयमानं
धुनां क्रियमाणं कर्म एषा यथा यथा च भवति किंच तर्बजं सलिलाग्नितो वा संस्कारवत् यथासंविजं श्रुतेः सलिलादिसंस्कारैः स
त्कृतं सदेति वदते तद्वत्प्राक्पूर्वजिरे हि कर्मसमुद्यतेन वदते अन्यथा होषत इत्यर्थः तस्माज्ज्योतिःशास्त्रविहितकाले विवादिकुर्वतां प्रातिविकित्सादि
सदाचारवत्तां पुरुषाणां सदा नानाः श्रुतश्च देवं हि पुरुषं निहतं देहाकालवशात् एव विपद्यते दुष्टमपि दुष्टं तस्मादिति नेव दुष्टकारि भवति यथा दुः
र्जनारं प्राप्तेषु एव श्रुत एव वसंतराजं सर्ववर्गद्विषयं देवकारिकेन देवचारणयिमानवः दूरतस्वजति पुरुषं सदा तेन न स्फुरति देवतोषिकं
पुरुषेण हृदये सितगतिं प्राप्नुवति पुरुषाः सुमेधसः पानि शरणा लब्धं यथा ज्वालति यत्के इति श्रुतः शकुनादिति मितादिभिः सूचितं
मशुभफलं श्रुतेन प्रयत्नेन वंशतराजं तथा च वसंतराजं तन्निष्कृष्य प्राक्पूर्वजं नदुःखं देवचयंति नियतं समुद्यते पुरुषेण पुरुषाः सुमेधसः स
प्रयति पुनरात्मना हितमिति तदेव फलं समुद्यते प्राक्पूर्वजं निरूप्यतां पुरुषाः पुरुषेण वचयंतीत्यर्थः यथायं गुरुया वा वती दशाः तदप्या
वाहता तस्याः फलपरिपाकस्तत्तत्कालमभिधाय भवेदेवेति स्थिते दशाप्रवेषावाती ननु द्वा दशशुभा श्रुतं फलं निरूप्यतां यथा तस्य दशाः

५७. चिं.

५ कः सदेति ७

सु-वि. १०० अथ कृत्वादिनिघोणात्तु आह अथिति क्रमेण मत्स्यादिति यकोमदा अने पञ्चदशिलोमं विपरीतगणनपाः धमाः स्युः पञ्चानोमस्य धर्मव्युत्पत्तिसमीपगण
 १०० वरुमीवुधेन वसीमोदशमीसोमेकदशीरवोद दशानेवोमाः क्रकवात्वाज्ञेयाः तेषामतिपद्येत्तु ध्वरि सप्तमीरविवा रेत्तु वसवोमात्वा अथ मा
 १०० व. स्यात् अथ दत्तवावेनेयहीपासमीप्रतिपत्त अथ मा अथानास्या अथमानिषिद्धाः स्युः स्रुचिर्नवमीकादशीपदे प्रतिपदशी घटीनवम्यारविवास
 १०० रे दत्तानांकाष्टसोपागादत्त सप्तमेकुर्वमिति अथ कृत्याविशेषानि विधित्तिरीद्वयमाह सप्तमाह अथिति अतश्चतुर्दशीयथा घट्याते ल अथ
 १०० मांसे चतुर्दशीसोर अमावास्यायामेच्युननसेवतेत्यर्थः विधुतयः पर्वोपलतकः वसिष्ठः स्त्रीमेव तं पर्वमपनमयेत्तु नवमीव नमते

知不足齋

ब्रह्मादित्ययोर्मंडाद्विलोमप्रतिपक्षे सप्तभ्यर्केधमाः षष्ठ्या र्धमाश्चरदधावने ह
षष्ठ्या ह्यमीभूतविधुत्तेषु प्रोक्तमनेतैलधलेदुरं रतिं नाभ्यंजनं विप्रदद्याद्विकेति
योधात्रिफलेः स्नानममाद्रिगोष्ठसत् ७ ॥ ११ ॥

七

सप्तमीनवमीषु असहस्रिषु द्विसप्तत्यः अत्रवशिष्टादिमतेन त्रयोदश्यां तिथिषु आमलकस्यानस्येव तिथेर्बोनाभ्यां स्वतिसः कामदुर्कविधिर्न ह
 लं नृणां विनाशाय चतुर्दशीषु तुरगिषास्यादसहस्रदासु नारदः अतो याते च सक्रातावेकादश्याचपर्वसु अर्कमोमदिनेष्वप्यानाभ्यां न च वेच
 तो इति पर्वाणि वसिष्ठ आह चतुर्दश्यैवमीदृक्षा अमावस्या च पूर्णिमा पुराणानि च धर्वाणि संक्रांतिर्दिनस्य चेति अत्र तिथिस्तात्कालि
 की ग्राह्या उत्तरे शोभे च भोजने चैव दंतधावनमेषु नै तिथिस्तात्कालि की ग्राह्यातथा मरणमृत्तनामिति अथ विष्वक्त्रयोदशीदशमी
 विके द्वितीया एतासु तिथिषु अश्वजनेन कुर्वात अश्वगमनाय हस्ताननसेवे अयं निषिद्धो दूरात्प्रायतिरिक्तस्य तपश्च महत्करोति रा
 यामते त्रयोदश्यां द्वितीयायां दश्यां च विप्रो यतः अह विद्वज्जिषास्तानं चरेयुः कथंचनति अथ धात्रीफलैः स्नानममाद्रिगोषु अमावस्यां

वृत्तदिनेषु न स ह्यरि
मूलकस्मान्न स पथ्ये

प्राद्विष्वेवामलकस्यामंनिषेधनि ससुषमचंद्रानैवमप्रभुदं
कीसतरीगामलकेनैवस्ययामनिहसप्रदिनिनिधनि

त्रिभिन्नाएनं मटभाहारसुनवर०५०

रा. ४

[illegible]

रहीयाचतुर्थी वफा लानेसितक ह्ययोः तिथयोः मघादिशाखादिनतत्रातिरविशदिपुत्रमघं संज्ञातिथ्यः यथाके वारेमघाचमघं १०
समस्यावावशक्ति विनाशकाः आ शुभ्रा वं प्रकुर्वन्ति ॥

अथ स्यादिवारेषु रक्षादिद्योगचतुर्थीयमिदं प्रज्ञापनातिवाभ्यामाह सूर्येति सूर्ये प्रायंचागिरसाहनेदाः तिथयः सूर्यादिवारेद्वयसंज्ञाभवेति यथाकादशी
अथ विवारेद्वयो सोमरकादशी भोमेपंचमी चैव रतीया गुरोषही अजहमी वनो नवमी उत्तमनारदेन रुकादशी चैव वारदशी चार्क चासि अ
रमी अजवारचनवमी निवासरपंचमी भोमवारवदथपाराः प्रकीर्तिताः अथ विषयोमाः वेदाइति चतुर्थी इति यथाः कदिवारेषु विधा
रव्याभवेति यथा रवौ चतुर्थी विधारव्या चैव अही भोमसहमी वुधेद्वितीया वुधेभद्रारूपः सिद्धिद्योगस्तु सप्तमी वादरेषु अरिता यः एवं नवमी प्र
मारावपि गुरावहमी अजहनवमी वनो नवमी तथाच गुरः यही पुराणकेन वमी चिपुत्रे चैव द्वितीया यत्तपने चतुर्थी जेवहमी सारिकु जेहि
सहमी योगा विधाः कुलनाशनाः स्युः ७ अथ रक्षापानारकाः सूर्यागति द्वादशादिति यथाः सूर्यादिवारेषु रक्षापानारका जेयावतिथः सप्त
पस्यादिति यथा सप्तवार दिभिर्धुताः अथिद्विद्वारः सप्तयोगाः मंगलेष्ट निगर्हिताः अथ यमघंरः एवं होमचार विधारका इत्यादि गतः
सूर्ये प्रायंचागिरसाहनेदाः वेदासप्तमी वनो नवमी सूर्यगुप्त सौरगमोदिगी प्रादग्धा विधारव्या अजहनाशना अ ८ सूर्यादि
वारेति यथा नवेति मघा विधा रवौ चैव सप्तमी वुधेद्वितीया अथिद्विद्वारः सप्तयोगाः मंगलेष्ट निगर्हिताः अथ यमघंरः एवं होमचार विधारका इत्यादि गतः
नमस्तु नलनेत्रे मीधेव द्वादशी वुधेद्वितीया अथिद्विद्वारः सप्तयोगाः मंगलेष्ट निगर्हिताः अथ यमघंरः एवं होमचार विधारका इत्यादि गतः
मघादिशाखा आही चमलहं ता उज्याह तपस्य अजहनवमी वनो नवमी अथिद्विद्वारः सप्तयोगाः मंगलेष्ट निगर्हिताः अथ यमघंरः एवं होमचार विधारका इत्यादि गतः
हिषागाः अथ विवारेद्वयो सोमरकादशी भोमेपंचमी चैव रतीया गुरोषही अजहमी वनो नवमी उत्तमनारदेन रुकादशी चैव वारदशी चार्क चासि अ
मघापरिवर्तिनेति अथिद्विद्वारः सप्तयोगाः मंगलेष्ट निगर्हिताः अथ यमघंरः एवं होमचार विधारका इत्यादि गतः
रुमाह माइति प्राजाः मंगलेष्ट निगर्हिताः अथ यमघंरः एवं होमचार विधारका इत्यादि गतः
हेगाः अथिद्विद्वारः सप्तयोगाः मंगलेष्ट निगर्हिताः अथ यमघंरः एवं होमचार विधारका इत्यादि गतः
वितीये अथिद्विद्वारः सप्तयोगाः मंगलेष्ट निगर्हिताः अथ यमघंरः एवं होमचार विधारका इत्यादि गतः
लिथयः अथिद्विद्वारः सप्तयोगाः मंगलेष्ट निगर्हिताः अथ यमघंरः एवं होमचार विधारका इत्यादि गतः
सप्तमी अथिद्विद्वारः सप्तयोगाः मंगलेष्ट निगर्हिताः अथ यमघंरः एवं होमचार विधारका इत्यादि गतः

मघादिशाखा

प्राजाः वं च विवारेद्वयो सोमरकादशी भोमेपंचमी चैव रतीया गुरोषही अजहमी वनो नवमी उत्तमनारदेन रुकादशी चैव वारदशी चार्क चासि अ

सु. वि.
टी.
६
नतत्रे
स्तित ५

अथैतेषु कियतां दृष्ट्यागमाभावात् कथं परिहारं कालिम्माह अंति इति त्वां वज्रमुद्गरयोर्गेषु आद्याः इषुनाऽपः पंचघटिकावर्ज्याः पञ्चलुव
 योवदा प्रवृत्तसः स्वर्गरेष्वाः सहास्रेषु भवेत्केवकाले घटीद्वये संयुक्तेषु घटिके रासमन्मसातकालाः सर्वेषु घटिकात्मकावर्ज्याः कालः कालदेः
 अत्रानुलेपिचरयोगे घटीद्वयेवत् उक्तं च योतिः सारसागरे अंतिद्रव्यमुद्गरेषु घटिकास्यासात्पंचादितः पञ्चालुवलेषां प्रवृत्तस्य उदित
 धर्मस्यैकायुतः षड्कारणमुसलाहयेचिचगदेसप्रेवलिस्त्र अत्र मसस्यातकरत्तसंदिनगताः साः कालदेहेतया २६ अथदोषापवादभूत
 नराविषागाननुष्माह ससंभा इति सूर्येयं नतत्रमारभ्य चंद्रहोदिननतत्रे चतुर्नवदशघटत्रयोदविंशति संख्यां के सौतरविषागाः स्युः त

आंतेव जेमुद्गरेषु नाड्यो वर्ज्यावेदाः पञ्चलुवेमदेष्वाः धर्मकाले मोसले भद्रपदे रतो मस्य सातकाला प्रसर्वे २६ सां
 योद्धदेगोतर्कहिमि प्रवृत्तसमिते चंदे रविषागाः सुदोषसधाविनाकाः २७ सूर्येकमेलातरपुष्पदासचंद्रे प्रवृत्तिवाः
 स्युः २८ अथमैत्र भोमेव हि विष्वाकृष्णानुसाधेने च २९ स्युः ३० अथमैत्राकं कृष्णानुसाधेने च ३१ जीवेमेत्रा प्रवृत्तिना सुधिस्य सुकं स्युः ३२ अथमैत्रा प्रवृत्ति
 अथोम धामो प्रवृत्तिना ससमोरभानिसर्वाथीसिधे कथितानि पूर्वः २५

अथ
६

उदोषसमलानां नाकाकाः उक्तं च सूर्ये चतुर्थे दशमे च षष्ठे विष्वाकृष्णके विंशतिमेन चर्त्ते भवति घटभानुमदस्य योगाः कथोगविधुंसकाः
 अदिष्टाः २७ अथ सूर्यादिचारयुतत्र विरोधः सिद्धयोगानि द्रवज्योपजातिभ्यामाह सूर्य इति रविकारे हस्तमन्मसातकाला पुष्पा विवर्तन
 तत्राक्तो रवौ चोर्ध्वः सर्वाथीसिधे कथितानि एते चंद्रे प्रवृत्तादीनि एते सिद्धियोगा रासादके मगादि विद्यादि प्रकारा आनेदादिस
 मोचो नयोगसर्वधिनतत्रे रविचकाः नीमपराक्रमेण कथोगा मुपि उक्ताः सिद्धावदिमधा विष्वाकृष्णवचसबोमेत्रयमा रवौ चो सौमेरो
 च विष्वाकृष्णपवनानां अत्रात्तयादादय मोमेविष्वाजलेरा मित्रवसवः आभाद्रसूर्येणिवः अत्ररेवती च वं यानि नराणां
 वत्ता प्रमलावुधेः जीवेमलमधा दया मवराणाः पक्षाक्षीति हिमि अत्रेत्वाति नृजंगदेवतमधा पुष्पातारोहिणी सौरावध
 ममजहस्तवराणां बाढद्वयेवती विष्वा विष्णुमखा प्रसर्वे समेषां युगा अथोगावुधेः २६

राम
६

अथेकादशयोगानामुभयस्य पक्षकत्वे सति परिहारमाह नभः २० ति पय इति पंचमं लक्षणं निविवाहे वर्ज्यं जगन्मोहने कंदे चैव त्रिकोणे च चतु
 भेद्युपयोगिवा एके पितृवो अष्टा पितृवो नानिष्ठुना प्राकः अथ हस्तार्कदिशि विद्योगानां ति विविधेषु ति निष्ठुत्वं ननु हस्तमध्ये नाह वर्ज्यं
 येदिति श्रीपतिः हस्तारवो प्राशधरे चमोत मां गोमोमा ज्वनी विषदिने चतुष्टयानुराधा पुष्पागुरो मगुसुते विद्योणे सभि संतो हस्तपार्कते नये
 मन्तसि विद्योगाः एते च चमोदि निष्ठुषु चेद्वतितदावर्ज्याः यथा च चमोहस्तार्क वर्ज्यः स्वमग्रे पयसा दचम्य उत्तरे च अर्कहस्तः पंचमी च सा
 मेव ही च चक्रमे अथ वर्ज्या तममी भोम वृद्धे ते च तया हमी गुरो पुष्प च नवमी दशमी च वती भूगो एकादशी वाने च त्रयो वती ये स द्वादश च इति
 २१ अथ द्वादश गुरुप्रवेशांत ननु भोमा ज्वन्यादीनां गुरुप्रवेशादौ स्वत एव चार न तत्रेदा द्वादशैः किं च मितं च नं उच्यते यादे वि

तिष्ययोगासंख्या अथ सत्यं नानिधान्यपि मध्यदेशे विवर्ज्यानि न द्वादशागोतरेषु १८ पंचमं लक्षणं निविवाहे वर्ज्यं जगन्मोहने कंदे चैव त्रिकोणे च चतु
 भेद्युपयोगिवा एके पितृवो अष्टा पितृवो नानिष्ठुना प्राकः अथ हस्तार्कदिशि विद्योगानां ति विविधेषु ति निष्ठुत्वं ननु हस्तमध्ये नाह वर्ज्यं
 येदिति श्रीपतिः हस्तारवो प्राशधरे चमोत मां गोमोमा ज्वनी विषदिने चतुष्टयानुराधा पुष्पागुरो मगुसुते विद्योणे सभि संतो हस्तपार्कते नये
 मन्तसि विद्योगाः एते च चमोदि निष्ठुषु चेद्वतितदावर्ज्याः यथा च चमोहस्तार्क वर्ज्यः स्वमग्रे पयसा दचम्य उत्तरे च अर्कहस्तः पंचमी च सा
 मेव ही च चक्रमे अथ वर्ज्या तममी भोम वृद्धे ते च तया हमी गुरो पुष्प च नवमी दशमी च वती भूगो एकादशी वाने च त्रयो वती ये स द्वादश च इति
 २१ अथ द्वादश गुरुप्रवेशांत ननु भोमा ज्वन्यादीनां गुरुप्रवेशादौ स्वत एव चार न तत्रेदा द्वादशैः किं च मितं च नं उच्यते यादे वि

हस्तारवो प्राशधरे चमोत मां गोमोमा ज्वनी विषदिने चतुष्टयानुराधा पुष्पागुरो मगुसुते विद्योणे सभि संतो हस्तपार्कते नये
 मन्तसि विद्योगाः एते च चमोदि निष्ठुषु चेद्वतितदावर्ज्याः यथा च चमोहस्तार्क वर्ज्यः स्वमग्रे पयसा दचम्य उत्तरे च अर्कहस्तः पंचमी च सा
 मेव ही च चक्रमे अथ वर्ज्या तममी भोम वृद्धे ते च तया हमी गुरो पुष्प च नवमी दशमी च वती भूगो एकादशी वाने च त्रयो वती ये स द्वादश च इति
 २१ अथ द्वादश गुरुप्रवेशांत ननु भोमा ज्वन्यादीनां गुरुप्रवेशादौ स्वत एव चार न तत्रेदा द्वादशैः किं च मितं च नं उच्यते यादे वि

मंसाग्रमालेभुम्भुत्रियप्रतिभुनसुत्रसंज्ञेजायमानं
 प्रहणकिन्तुसुत्रद्वयवदित्वाहपादुभरः यस्मिन्निवि
 धुपदुर्गिलेनाधिष्ठेयमन्त्रातिसमाप्तमनुग्रहप्राप्तप्राप्ति

अथ च ऋजुत्वेन रुदितुं प्रसिद्धं उक्तं मत्स्यकाणां सिद्धि योगान्तरं लिख्यते द्वितीयं विष्णोर्वात अतुर्नोत्रे हतात् मत्स्यका
 णां सिद्धि योगान्तरं विवर्तयः यथा रथो विष्णोर्वात उक्तः अनुराधा मत्स्यः ज्येष्ठा काणः मत्स्य सिद्धिरिति एवं सोमवारो द्वितीयः
 दितो ज्येष्ठं तत्फलनामसहस्रं उक्तं मत्स्यकाणां तिथिः सिद्धि शुभदस्य नारदः विष्णोर्वात चतुर्वर्गं मत्स्यकाणां तिथिः कुपोगात्तं परिहारमनुद्भाह कुपोगादिति । ति

द्वितीयो यादव सवात्यो सभाञ्च द्वाप्त्युष्वा
 दधमर्त्ता अतुर्भेः स्यादुत्पातो मत्स्यकाणो च
 सिद्धिर्वीरेः कर्त्तव्यं तत्फलनामसहस्रं ३०
 कुपोगास्तिथिर्वीरो स्यात्तिथिर्भात्या मवारजाः
 हृणवंगत्वे रोषवर्ज्या स्मिन्तयजास्तथा ३१

३३

विष्णोर्वातः कुपोगाः ऋजुत्वाद्यः तिथिर्नोत्वा अनुराधा द्वितीयो यादव मत्स्यकाः यासंत्वा द्वितीयो ज्येष्ठो मत्स्यकाः
 तथा त्रितयजाः तिथिर्वारनतत्रजाः वर्ज्येत्सर्वकार्येषु हस्तार्कं पंचमेति या विषयमाद्यस्तैस्त्वे हृणवंगत्वे रोषवर्ज्या
 वर्ज्याः अन्यदेवो न तिथिर्वा हस्तार्कं नारदः तिथिर्वीरो द्वितीयो यादव मत्स्यकाः हृणवंगत्वे रोषवर्ज्या स्मिन्तयजास्तथा ३१

[illegible]

बैरागाहनवाकैद्रपतरंध्रतिथोत्पजेत् वस्वकमनुतत्वापाशाः नाडीपराः शुभाः ३६
कुलिकः कालिवलाचयमघतश्चक्रकः वारादिप्रेक्रमानंदे बुधेजीवे कुजे हराः ३७

भवति सप्तविंशः कमात्कालवेलायमघटकं कसंज्ञदुष्टमुहूर्तः स्युः पण्यारवितः शनिः सप्तसंख्यांकः तस्मिन् द्विगुणिते चतुर्दशजाता
तेन रवौ चतुर्दशमुहूर्तः कलिकः सववुधसंख्याचत्वारः तद्विगुणो ह्यमो मुहूर्तकालवेलाः जीविद्विगुणो ह्यमो यमघटः भोमेतर्तोयेद्विगुण
समुहूर्तः कटकसप्तदशसंख्यः एवमेवामो यमघटः अथ शुभकालविशेषकत्वे सति देशभेदेन कुलिकादिदोषपरिहारमाह गणः विंश
सातरकालेषु पाचदशतुहिनचल यमकटकदोषास्ति नान्यदेषु विद्यते मत्स्यागमगणेषु यमघटस्तु दोषकृत काष्ठीरेकुलिकदुष्ट
शुद्धयामस्तु सर्वत इति केचिन्मते कालवेला कालस्यैव नारवितः प्रागति तर्काग्निनगोचुधपो ५२१ ५३१ ५४ गजे ५५ शंटे नेति प्राय
मनुवेदनेत्रनेगेषु राम ५५ ५२ ५३ ५४ विधुदतिनो १८ गजे ५५ ५६ ५७ ५८ ५९ ६० ६१ ६२ ६३ ६४ ६५ ६६ ६७ ६८ ६९ ७० ७१ ७२ ७३ ७४ ७५ ७६ ७७ ७८ ७९ ८० ८१ ८२ ८३ ८४ ८५ ८६ ८७ ८८ ८९ ९० ९१ ९२ ९३ ९४ ९५ ९६ ९७ ९८ ९९ १००
प्राक्तः शुभकर्म तलस्य जित् गोटाः स्वयेवेदशो ५५ चंद्रे हयपत्तो ५२ कुजे लिभः २१ तेवातगमो ५३ गुणेदति ५१ हयोष्यु के त्रिवेद

को ३५ भंदेनर्गको दोषो ६। ८ पात्रा वीतसु भोसेदति ३७

तत्र दुष्टा प्रणालयश्चैत्रम् वीरुं मुं मदये मरणा कोर्वेति वि
लेयगा मरणा चापदये चंद्र मद्राणातानवा सिनी ३३

यदाहस्यच यज्जलगुविनासिं विद्रिपेनेषुभसंनुकंतजते
यामेकागानोप्रभावात्तापतेकलशुणवेषकबेलेका
लोदराभावेपरिहरमाह विद्रिपेनेमिनिविकसंद्रासा

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

पराशरिनेत्राणि अत्रैवातिपन्नानि सारं सारं ३७॥

अथ कालशुद्धौ निषेधस्तु निषादं लज्जिनीदिताभ्यामाह वापेति वधिदिशिजा आरामउपवनं तज्जागः पुष्करिणी कूपः प्रसिद्धः सतेषामारं मप्रतिहे आरं
 निर्माणप्रतिष्ठापुर्त्तः तज्जगैरप्रतिष्ठापुर्वेष्टोत्तयः वृत्तानामनतवृत्तादिनारंभः गुरुगमुत्सर्गउद्यापन महादानानितुल्यमुखादीनि सोमसोमयागः अष्ट
 काचैकाप्राप्तु गादानकेष्टातंजुर्कर्म आणयणनवान्निहः प्रया जलप्राणा प्रथमकोषकर्म प्रथमममाणाप्रावलीकर्म वेदवृत्तमहानाम्यादित्र
 पं महाभाषीवृत्त उच निषधृत वेदवृत्तच नलिहाहः कायवृष्टोत्सर्गः अतिपन्न शिशुसंस्कारः अतिपन्ना अतिक्रान्ता जातकजादयः पिशुनासंस्कारः त
 सामंजसगुरुणादिका मुंडनं चोले अष्टवैवेवेतए तीर्थसंवासासः प्रसिद्धः अग्निपतिगुरुगुहासु अष्टवैराजादपीन राजानिषेधगम गमनमपचमे
 चातुर्मास्य चातुर्मासयागः समाधितिर्गोत्रविस्मर्गः अष्टवैवेवेधः कर्त्तव्येधः परिहातर माषादिरुपादिचमितिवावत रतानिकर्मा एवधानकया
 कटाईज्योत्स्नपुत्रेवहिसतिमुत्रेयाः वृत्तवृत्तवै शिशुत्ववैवेच तथाभ्यनाभिमास तयमास अभिमासवृत्तकृत्त अष्टमलवनानि शातपः अस्तगते
 गुरोश्चुकेवालेवृत्तमासपुत्र उद्यापनमुपारंभविद्यानामेवकारयेत् अष्टाचुधः चापेक्षपतज्जागमनेहोप्रतिष्ठावृत्त विधामंदिरकरावेधनमहादान
 वाधारामतज्जागकूपमवनारंमप्रतिहेवृत्ता रंभोत्सर्गवृत्तवृत्तानमहादानानिसोमासुके जादानगुपराप्रयाप्रथमकोषकर्मवेदवृत्तं नो
 लाहाहमपातिर्पिष्टिपुस्तकारः सुरव्यापनम अष्टदीक्षामोर्जविचारमुद्रनमदवेदेवतीर्थतत्ता संव्यासागुपतिगुहोत्तवतिसद्वर्गनिषेको
 मे चतुर्मास्यसमावृत्तो अष्टवैवेवेधपरिहात्यजद्वृत्तास्तद्विद्युत्त्वर्ज्यसितपाश्वलाभिमासेतथा ७०

उसंसेवनं तीर्थस्नानविवाहदेवभवनमंज्रादिदेवैरांशुदेवैश्चिः सोविषुपरिहरेदस्तंतेभार्गवे उपनयनं गोदानं पाणिगुरुगं गुरुप्रवेष्टागमः नानि अस्तमि
 तेषुनकुप्यात्पुगुरुगुरुगुरुचद्रेषु अस्तमयादिफलमोहवाद्यापराः गुरोरेतवृत्तिरम्या अष्टास्तिवेवकर्मका चदेनष्टुमोहम्यात्तसाहसविचर्ज
 तचालमोहसिपहत्या ७५ भवेनरतया तस्मादात्यचवा ७६ चविवाहनेवकारयेत् अष्टाभिर्गोत्रवृत्ताभिर्गुहापरिहाह सोमयागादिर्कर्म गानित्या
 अपिमलितुचै तेष्वेवगुपयागधानचतुर्मास्यादिकामुपि महालेपोहकाप्राक्षापकर्मपुष्पिकर्मपुत्र सप्तमासविवाहव्याचिहितवृत्तयेनले गगिच
 हसती अष्टाधानप्रतिष्ठा चपत्रहन्तवृत्तामैच वेदवृत्तवृष्टोत्सर्गकृत्तकरांभेचला मागस्यमभिषेकचमलमासेचिवृत्तयेत मरीचिः गुरुप्रवेशगोदान
 स्थानाअष्टमोहोत्तव नकुप्यात्तलमासेसुसंस्पाहस्यतेत्तया वसिष्ठः अष्टिकुपतज्जागदिप्रतिष्ठापुत्रकर्मच नोपुष्पिलमासेसुसंस्पाहस्यतेत्तया परोत्त
 मासामवतितदातयमासस्यवेत्तरावे धिमासो भवतः तत्रपूर्वः तस्यधः द्वितीकोहसतिः रतानिगुरुश्चुकेपारस्तामेवजनीयात्ताहगमः वालेवापदिवा
 वेचुभवास्तगते यौ मलमासहतेतानिचर्जयेद्वरं जेन अष्टवेदवृत्ताहृष्टाचुचः स्युर्नष्टमार्गवे फलमासयनारुचतेतीर्थयात्राचिचर्जयेत् तीर्थयात्रा अष्टनि
 पतकासागनिर्माणतनामकरागदीनिगुकीदेरतादिसत्त्वैपि सत्त्वकासत्त्वकापरीण गुरुः मासप्रवृत्तकविपुनदत्तगुरुप्रवृत्तः नेहाधकृन्मलागोतागुवाहिसादि

उत्तया अष्टाभिर्गोत्रवृत्ताभिर्गुहापरिहाह सोमयागादिर्कर्म गानित्या
 लमासयमासगुरुगुरुगुरुचद्रेषु अस्तमयादिफलमोहवाद्यापराः गुरोरेतवृत्तिरम्या अष्टास्तिवेवकर्मका चदेनष्टुमोहम्यात्तसाहसविचर्ज
 नितानिकापि सोमयागपुत्रकर्मच नोपुष्पिलमासेसुसंस्पाहस्यतेत्तया परोत्त

मू. वि.
टी.
८

अथतुषसंवत्सरदोषसापवादं वशास्य विरेणः गोज्ञातिगोबुधः अजनेयः अंशमीनः कुंभः प्रसिद्धः एष्यश्चरमे अमराशौमि पुनारौ अतिचारमो गुरुः
महातिचारेण समभातः सनपञ्चास्त्रिपदिदिनैः वक्रितः यदापुंरासिमुक्तं किं नो रतिना गमुति तदा बिलुता दः लुप्तसंवत्सर उच्यते रासिलुप्तं वत्सा
अभक्त्ये अतिनिंदितः निषिद्धः उत्तंच अतिचारगता जीवस्तं प्राप्तिमेति चेत्तुनः लुप्तः संवत्सरोपचरा शिंचनेति तदा न लुप्तसंवत्सरदा वः गुरुः मेषदृ
धेनूधे कुंभे पद्यतिचारगो गुरुः नतत्र काललोपः स्यादित्याह भगवान्पमः हंशमासभोगानंतरमती चाररापे लुप्ता ददोषानां स्ति वचना मासम्ये
कारणी वास्तोरेवान मंदसुरनिमृगा भागीरथीतयोर्न पोरेतरे तिषिद्धः उत्तंच लुप्ता ददोषा त्रिमतेन मये सोमा इवायासुरनिमृगायाः इतिना
रेमसमस्तप्रदाषापि विगोहवर्जितः समहर्हिगुरुमुक्तं न्यासेतु प्रयत्नतः विवाहादिन कुर्वीत न मेदातीरउत्तरे ५१ अथचारप्रवृत्तिमुपज्ञात्वा
ह पाद इति रेखा भूमधरेखा पुरीतसादेव कन्यापका तीत्याद्युक्तं लं कातशरभ्यसु मेरु मस्तकदत्तसु बाधो वतिदेवो मधरेखा दाने अत प

गोज्ञात्यकुंभेतरमेतिचार गेनोपवराणि गुरुरेति वक्रितः तदा बिलुता दस्त तिनिंदितः अमेधरेवा सूरनिमृगांतरे ५१
पादेन रेखा परपूजे जनेनः पलेपुतो नास्ति पयदिना कितः उनाधिकास्तद्विचरो द्वे पले कर्तव्यपाधादिन पप्रवेशनम् ५२

यदा मधरेखा न प्रसज्या
तानि तदा पुंरा ७७७७
उपजानतः

सिन्दरेषाचारप्रवृत्तिः प्रकीर्षिता सरेषोरेखातः पात्रमेजसंतीये जना निमवंतितानि स्वचतुर्था पोनाति कृत्वा तावद्भिः पलेति प्याः पंचदश
घटिका युताना कर्षाः अथपदिनेवारप्रवृत्तिरिहातद्विसेपदिना धः चरपलपुता हि नाटिकाः पंचवचशदस्यादि प्रकारसिद्ध तस्मादिना द्वास्त
स्कारविशिष्टाः पंचदशरुनाधिका प्रेभं चतितुदा तद्विचरो द्वेः पलेः दिना द्वास्तस्कारविशिष्टाः पंचदशानां च पविचरं अंतरतस्त्वचं
नोत्येह सनेः पले कर्तव्यपाधादिन पप्रवेशः यदा सस्कारविशिष्टाः पंचदशदिना र्कतो अधिकास्तदा सपोदपास्य कबारप्रवृत्तिरिति
यः पयावाराण सोरखाभिधाना कुरुते ज्ञास्य कत्रिषही योजनानि ६३ पादेन चतुर्था रेनोनाति ७५५५ प्रतो नदा विचरो द्वेः पले ७७७७
पंचदशघटिका ज्ञाता १४१३ दिना ६१३३ अस्मात्पुनः इति विवरः २१३ तेनाभिधेतीभिः सपोदपादू चवारप्रवृत्तिः यदादिना द्वा ५५५५
स्मादधिका इति विवरः १२३ एताभिघटिकाभिः सपोदपास्य कबारप्रवृत्तिरिति ५२

राम
११

यदा मधरेखा न प्रसज्या
तानि तदा पुंरा ७७७७
उपजानतः

मृषमन्वादि नुपुगादींश्च शार्दूलविज्ञादितेनाह मन्वाद्यादिति सिते शुक्लपते रसा मन्वाद्यपः मन्वे चैत्रे त्रितेयी तृतीयाहोमे उर्जे कर्तुके त्रितेयि रथी दर्शमात्र
 दशौ शुक्लोऽप्याधोऽहो त्रितेयी दशदशमी हस्तीमा ज्येष्ठे अतो फाल्गुने च त्रितेयि उभयत्र हस्तीमेव इष्टे अज्येतेन वमीतया तस्माद्ये अस्याऽसप्तमी सहस्ये
 योऽपि द्वादशकादशी भाद्रपदे गृह्यतीया तु इति पुन न भूति आचरोऽसकस्येते अमावस्याः अष्टमी चतुर्दश संक्राजः सः अथ पुगाद्याश्चत्वार
 रः चाहुन राधवाः कार्तिकः राधः वैशाखः स्ये लपते मन्वीनचमी तृतीये पुगादी कार्तिक शुक्ल नमी कृतपुगादि वैशाख शुक्ल तृतीया त्रेतादि
 भाद्रमाघा सिते मदनदर्शी पुगादि मदन त्रयोदशी दर्शो अमावसा भाद्रहसत्रयोदशी कलिपुगादि माघ शुक्लमावसा द्वापरदिः अथ शुक्लो
 दशमासा ग्राह्याः कार्तिके शुक्ल नचमी चादि कृतपुग सप्त त्रेतादि माघ वै शुक्ल तृतीया पुण्य सप्तिता कृतपचदशी माघ द्वापरादी नुर्दशी

मन्त्राद्याह्नितिथिडाणमद्योतिथिरवीरण्णरऊर्जुमुजोदित्तिथीएणजेहेवेचतिथिपुत्तिवेनवसंतपस्पश्चा३सहस्येति
 वा११ याद्विगीचउत्तित्वमाह्ननमसःकसे३१२वृत्ताद्यासितेजामुवाकलराधेयामदनद्वेति॥३३भाद्रमाद्यासिते
 श्रीदेवज्ञानेहसतदेवज्ञानमविरचितायामुहूर्तयितामणेयुभायुभप्रकरागम१नासत्यातकवह्निवातशिशुद्रुद्रादितीज्यारगा
 २तेराःपितेराभर्गायमरवेत्वाष्टाष्टगाचक्रमान्शक्रानोखलुशक्रनिरतितीरागीविश्वेविधिगेविसेरुसतोयपानचराग
 हिबुधायुकाभिधाः१उत्तरात्रयोहितेपाभास्करचध्रुवतत्रस्मितरावजगहशंत्यारामादिसिद्धये२स्वास्यादित्यश्रुतस्त्रीरौच
 ३वापिचरंचलंतस्मिन्गजादिकारोहोवाटिकागमनादिकं३पुत्रात्रयधाम्यमघउगुर्जरकुजस्तथातस्मिन्पातागुसाधानि

ननुकोकमसि ४॥१॥

वि

70750

मध्यमन्वदे नृपुगादीं प्रशस्तं विज्ञाते नह मन्वाद्यस्ति सिते शुक्लपते रत्ना मन्वाद्यः मन्वे चैत्रे त्रितये रत्नो हस्ते मे अनेका तिके तिथिरधी दर्शमात्र
 दशौ शुक्लप्रायादौ तिथी दशदशमी सती मा ज्येष्ठे अने फाल्गुने च तिथि उभयत्र परमि मेव इमे अज्येतेन वमीत वा स मा घे अज्याः सप्तमी सहस्ये
 वे अशिवायका दशी भाद्रपदे मूलतीया तु इति पुन नमसि प्रायरा सकल सपते अमावस्याः अष्टमी चतुर्दश सखाकाः सः अष्टयुगा चाज्यत्वा
 रः वा ऊन राधयोः कार्तिकः राधः वैशाखः सद्यो लपते गो मीन वमी तती ये पुगादी कार्तिक शुक्ल नमी कृत युगा दिवे राधः अकृततीया त्रेतादि
 भाद्रमाघा सिते मदन दशौ पुगादि मदन त्रयोदशी हर्षे अमावस्या भाद्रह सत्रयोदशी कलि युगादि माघ कृतमा मावस्या द्वापरादिः अष्टयुगो
 दपो मासा ग्राह्याः कार्तिके शुक्ल नवमी चादिकृत युग सखा त्रेतादि माघ वै शुक्ल ततो या पुण्य सतिता कृत सपचदशी माघे द्वापरादी नु दीर्घा

मन्त्रोपासितियि ३। एमधोतिथिरवीरपाएऊऊं शुचोदित्तिथी १। नरपजेहंयेवतिथि ५। स्विष्टेनचलंतपस्यखा ७। सहस्येति ३।
 वा ११। भाद्रपदी ३। सितेत्वमाह नभसः कसे ३। १२। यमावाहितेगोविंवाकलराधेया नरनदप्री ३। ३। भाद्रपदासिते ५। इति ३।
 श्रीदेवज्ञानं हसतदेवज्ञानमधिरचित्ताया मुहूर्ते चित्तमंगो शुभाशुभकरागम १। नासत्तातकवहिवातशिशुदुद्रादितीजोरगा
 २। तेजाः पितराभगार्थमरवेत्वा ३। ४। ५। ६। ७। ८। ९। १०। ११। १२। १३। १४। १५। १६। १७। १८। १९। २०। २१। २२। २३। २४। २५। २६। २७। २८। २९। ३०।
 हिचुधायुमाभिधाः १। उत्तरात्रयोहि २। एषाभास्करश्चध्रुव ३। तत्र स्थितं रविजोहं स्यात्तामादिसिद्धये ४। स्वास्यादित्यश्चतस्त्रीणीच ५।
 आषिचंचल तस्मिन् गजादिकारोहवाटिकागमनादिक ६। पूर्वार्धे यथा मयमधे उग्रं कुरुजस्तथा तस्मिन् पाताग्रीसाधानि ७।

[illegible]

ननुत्रोक्तमपि ४११

[illegible]

नारायणिकादिघ्राः स्वात्प्रहृष्टे च वर्जितः श्लेकास्तद्व्यनयेः १ कालहरेरुद्गादिनयात्कृत्वा तद् वारेप्रोक्तं कालहो
रासुतस्य धित्वे प्रोक्तं स्वामिनिष्प्राये च कुण्डादिश्रूलादिचित्तं हरेरुद्गादिना वाच्यं यः करिष्येत्वापि हरेः ५५।

गोपयोग्यसर्वोदयादेवकारोभारः ५३ अथकालहेतुप्रयोजनं प्राप्तिरित्याह वास्तुति यस्याखितस्ययत्नमिवारिप्रोक्तं तदिहस्यसदोषत्वादलोच
यत्नकृतं तत्सकालोभारं कर्तव्यं नारदः यस्याखितस्ययत्नमिवारिप्रोक्तं विधीयते गुरुसुखाय वारयितुं सतत्कर्म सर्वदा अत्र केचित् यस्यावो
कर्मप्रोक्तं तत्सन्निधानं वासे सर्वं चोवाच नितरातत्कर्म कर्तव्यमिति साहुः उक्तं च यस्यागुरुद्विने कर्मफलं विदमिधीयते तस्यां प्राप्तां स्थिते चंद्रोत्सर्गवात
विधीयते इति अथ यद्यस्मिन् तत्रैव तत्कर्मफलं परिधानादिकं मुक्तं तत्सर्वं वारयकले अथ यद्यस्मिन् सत्यातिथिं प्राप्ते स्वाभिना मुक्तं मे कुप्यात्
नारदः यस्मिन् तत्रैव तत्कर्मफलं निश्चितं कर्तव्यं यत्तत्तदेव तज्जन्तुर्हर्तव्यं याप्रदिकं तथेति मुहूर्तं त्वामिना मुहूर्तं प्रकराजं तंते ज्ञातु
मुहूर्तं बुद्धिक्रमला पंडितः अथ वारयकले न तत्रैव तत्कर्मफलं विधीयते विचारणीयं परिधायः ५४ त्रयोमुहूर्तं पुनैवोक्तं यः दिकं प्रस्तादिकं

अखिलं परिघांतादि विज्ञेयमिति प्रसिद्धेनः ५७

नृणां शेषिकाकोलकसदृशी होरा कृतिरप्युपफलदा कथयः शाखवक्रां बुजयन् ध्वजतोरया सन्निभा श्रीचत्सर्वतोभद्रनघाचंते गृहोपमा चक्रम
नखलिकेममगवमिषाहृतिः होरा कृतिरप्युपफलदा कथयः शाखवक्रां बुजयन् ध्वजतोरया सन्निभा श्रीचत्सर्वतोभद्रनघाचंते गृहोपमा चक्रम
गाः तिष्ठितं वसन्तं हरा द्विजेभ्यः स्वर्गिषु पुनरिति १५ अथ कृतिरुदिते मेव वसुधा धानमनुभूमाह चैव गृहेति धिमेन तत्रेवा रोदो वा तिष्ठिषाति
यतिपातभाद्रादिदुष्टयोः निघेपि दुष्टापयदं स्यात्परागाहया तपोचारे रक्षासंतोषेणापि न दंतं वसुधा धिमेति बुधाजगुः अथ लतापातयान् व
दर्शनमघः गोविक्रयमूर्त्तान् नृणां देवविजितेनाह रंधिति राधाविष्णवावाः रतहादं सतुं दृष्टान् तत्रैः लतानां च वहीनां पादपानां वृक्षाणां च
सोमोदानकार्षः अथ राजदंशनं धुवमदुतिप्रमोवावासेवेव शेषादराजैः कार्षं अथ मघं मघारजः लीलागंगुवपभेषु नवनरत्रेषु उदितः कथितः अथ

५२

अथमिच्छामास ह माह विवेचति आदिशकग्रहणं दुर्लभं मोक्षमपि पञ्चलचुनत्राएवमुमाह हस्तेति शिल्पचक्रिकत्वादिकलावत्पारिकष्वितुः षडिः ॥
 आदिशकाच्चरमाह मपि ॥ अदुनतत्राएवमुमाह हस्तेति ॥ अथतीहानतत्राएवमुमाह हस्तेति मृत्तिकाः कार्यणावकरहसमारणादि पशुरमः
 पशुसिद्धाः आदिशकाच्चरमाह मपि ॥ अथतीहानतत्राएवमुमाह हस्तेति मृत्तिकाः कार्यणावकरहसमारणादि पशुरमः
 कृतिकाविशालेउग्रेष्वेवमपि भरायः स्तानिभवा निचोमुत्पत्तिर्येवानि आदीपुष्य अथत्रयं रोहितापुतत्रयं चरमाह मपि ॥
 निमेषाणि चित्रा मगरेवत्यनुराधाः हस्तस्यातिपुनर्वसुज्येष्ठा मृगशीरुतानिभवा निचोमुत्पत्तिर्येवानि आदीपुष्य अथत्रयं रोहितापुतत्रयं चरमाह मपि ॥
 यामयामनेचिवाखकः तिस्रः पक्षीस्तथैव च ॥ धोयेकप्रकीर्तितः रघुवापितहागानिकूपमप्रिहणानिवा देवागारस्त्वितनेनिधानस्वननतथाग
 विराखाग्रेष्वेवमेति म्रंसाधारणं स्मृते तत्रागिज्यायैमि अथत्रयोत्सर्गादिसिद्धये ॥ हस्ताः श्रियुष्याभिजितः चित्रं ॥
 घनुरस्तथा तस्मिन् एषरतिज्ञानं भवति ॥ शिल्पकलादिक ॥ मगंतिचित्रा मग्रेष्वेवमुमाह हस्तेति मृत्तिकाः कार्यणावकरहसमारणादि पशुरमः
 निभूषणं ॥ अनेमधीहिमवेगोरीस्तीहाहस्तरा सत्रकं तत्राभिचारयातांगभेदाः पशुरमाहिक ॥ मृत्तिकाः कार्यणावकरहसमारणादि पशुरमः
 मवेदुहीसमादेजहस्त्रयं ध्रुव तिथिमुत्पत्तिर्येवानि आदीपुष्य अथत्रयं रोहितापुतत्रयं चरमाह मपि ॥
 वेज्यादित्यप्रवालरदराव सुवर्णचस्र धार्यैविरित्तवानिचंद्रकुजेद्विरक्तं मेनिधुवर्गादितिपुगे शुभगानदधात् १० ॥ ११ ॥
 शितं ज्योतिषारं भवती चित्तप्रवेशं कर्षाद्योगतामेव कार्यणावकरहसमारणादि पशुरमः
 वचो र्मुखास्तथा रापुराज्याभिषेकचयदं चकारयेत् उर्ध्वमुखो मुखानि सर्वा एवमुत्पत्तिर्येवानि आदीपुष्य अथत्रयं रोहितापुतत्रयं चरमाह मपि ॥
 अनुराधामृगं ज्येष्ठा एता स्तिथिमुत्पत्तिर्येवानि आदीपुष्य अथत्रयं रोहितापुतत्रयं चरमाह मपि ॥
 नवादीनां प्रवाहणं पार्श्वेषु वा निचोमुत्पत्तिर्येवानि आदीपुष्य अथत्रयं रोहितापुतत्रयं चरमाह मपि ॥
 म्रंसाधारणं स्मृते तत्रागिज्यायैमि अथत्रयोत्सर्गादिसिद्धये ॥ हस्ताः श्रियुष्याभिजितः चित्रं ॥
 घनुरस्तथा तस्मिन् एषरतिज्ञानं भवति ॥ शिल्पकलादिक ॥ मगंतिचित्रा मग्रेष्वेवमुमाह हस्तेति मृत्तिकाः कार्यणावकरहसमारणादि पशुरमः
 निभूषणं ॥ अनेमधीहिमवेगोरीस्तीहाहस्तरा सत्रकं तत्राभिचारयातांगभेदाः पशुरमाहिक ॥ मृत्तिकाः कार्यणावकरहसमारणादि पशुरमः
 मवेदुहीसमादेजहस्त्रयं ध्रुव तिथिमुत्पत्तिर्येवानि आदीपुष्य अथत्रयं रोहितापुतत्रयं चरमाह मपि ॥
 वेज्यादित्यप्रवालरदराव सुवर्णचस्र धार्यैविरित्तवानिचंद्रकुजेद्विरक्तं मेनिधुवर्गादितिपुगे शुभगानदधात् १० ॥ ११ ॥

अथ विप्रविषयार्थं मुहूर्तं प्रादुर्लभं विहीनं तेनाह एवेति वेषां विप्रारखा पूर्वादिनतत्रेषु केंद्रेषु प्रथमस्तु यत्सप्तमदशमेषु द्वितीये कोलो न च पंचमे शुभेः सदिः
षट् आषुष्या पण्डितैः सदिः घटतनु कुंभलग्नि चित्रा तृतीया रिक्ता मारहित तिथौ चित्रवः यत्त्रोत्रेयः अथ विप्रविषयार्थं मुहूर्तं प्रादुर्लभं विहीनं तेनाह एवेति वेषां विप्रारखा पूर्वादिनतत्रेषु केंद्रेषु प्रथमस्तु यत्सप्तमदशमेषु द्वितीये कोलो न च पंचमे शुभेः सदिः
पंचिमाश्विनं कर्म रिक्ता तिथिः धातुः शुभो मचार कुंभलग्नि चित्रा तृतीया रिक्ता मारहित तिथौ चित्रवः यत्त्रोत्रेयः अथ विप्रविषयार्थं मुहूर्तं प्रादुर्लभं विहीनं तेनाह एवेति वेषां विप्रारखा पूर्वादिनतत्रेषु केंद्रेषु प्रथमस्तु यत्सप्तमदशमेषु द्वितीये कोलो न च पंचमे शुभेः सदिः
यत्त्रिप्रादिनस्तु अथ विप्रविषयार्थं मुहूर्तं प्रादुर्लभं विहीनं तेनाह एवेति वेषां विप्रारखा पूर्वादिनतत्रेषु केंद्रेषु प्रथमस्तु यत्सप्तमदशमेषु द्वितीये कोलो न च पंचमे शुभेः सदिः
शुभासाह ११ अथ विप्रविषयार्थं मुहूर्तं प्रादुर्लभं विहीनं तेनाह एवेति वेषां विप्रारखा पूर्वादिनतत्रेषु केंद्रेषु प्रथमस्तु यत्सप्तमदशमेषु द्वितीये कोलो न च पंचमे शुभेः सदिः
मतिरिक्तः

शुभे. यदप्येष्यशुभेर्विनाघतनंसदिक्रयः सति यो रिक्तलोम
घटान्वितो च विपत्तिमिच्छति शुभेः लोमेषु सति यो हारहितैः पापैः शुभेः द्वापुर्वे ७ तिघ्रांसर्वस्वदुर्महं
लोमान्तिष्ठति रित्तरदिने प्रशस्तं स्यात्तिष्ठत्यस्य त्वत्तु हस्तिकृत्यं कुर्वाणो नृदुष्टिप्रचरेषु विद्वान् ११

स्वा. गु. भा. ३ रत्ने चर

कार्यप्रशस्त्यात् श्रीपतिः पुष्पविष्णुश्चिनमेषुवौ स्मार्जितादिप्रकारेषु सवाहणार्हेषु बुधैः स्थानानि सर्वाणि कार्याणि तुंगाभा-
रां शुक्लारोहोचक्रं शुक्लवारतिरेव चक्रं साभिज्ञाना निविश्य सत् स्वधेतुसंभवं च पश्येत् उदयभानि च पृच्छेत् स्यात्पेयस्यात् अतः
रेवेतु ह्यं उदरे विभक्तं स च मुखे देतुरगस्य च अर्थः लाभो मुखे स मकराजिन सति वारहे चराण्यारोभंगपुष्पस्त्री विनश्यति अर्थसि
दिर्भवेत् स ह्येवं संधपतिर्भवेत् अप्यविवाहात् मृदुतिप्रचरनतत्रेषुरिका भौमवर्जितदिने हस्तिकार्यं गजानां कार्यं विष्णुपदं वा
दि कुंवात् वसिष्ठः हस्तत्रये स्यात् हरित्रये च वौ स्रष्टेपुष्पपुनर्वसौ च भेदे पितृवो रापयि कुंजालं कर्माणि प्रास्ता अखिलानि
पानि १५ ॥

१५

[illegible]

अथ तदुद्दिष्टारणं ध्यात्वा पुनर्भोगमूर्तं च स्रग्धरायाः समिति विरलेरिक्तचर्चिते शुक्रवृत्त्यतिरविवरेत यामित्र ध्रुवनधुनतत्राहितपुनर्धसु
न्येलाविष्टारवानसत्रेषुकुलदपः संधायाः कुतो नष्टः चर्मकः तच्च शुद्धोवाणा अस्मिन् जने तीक्ष्णसन्धनुः सौवाणाः लघाणाः खड्गः अस्मिन्पुत्री
सुरिकासन्धोपतिनेचित् तया स्थिरा स्थिरा तिरुचि कर्मात्मिन्नुचं इति विष्टारवानुति शुभगृहदृष्टे शुभेः कुंभेः सद्भिः कुंभारिधारणा
इति अतो न्ये पुष्पचारिति विष्टपप्रतनेपशक्रेतारेवती वाजीहस्तविष्टारविष्टारसहिते भागे गृहे भागे कुंभे कोटगेहदृष्टे मगप
तो च इत्युभेर्वीहिते सन्नाहं शास ऊकुते सुरिकाधायी नवाणां हितेति पत्नीपिकायां मलेन्द्राचोत्रपधामपि अशक्राश्वसर्पा
नलसर्पिनश्च प्राज्ञादिसधारणमेषु ध्यात्वा तत्तयो विलेगु चं शुभाहेति तदा सन्धुधादिविषयध्रुवमपुनपुनतत्र सुदो अवरोण

संघर्षः कुतश्चैव सनपारहवाणा सिधुओविरले सुत्रे नार्के हि मैत्र प्रवलबुसहितादित्य प्राक् द्विदेवः स्युर्लगेहि
स्थिराविशानि न्यपिचमृभृहिसुमेकेऽङ्गैः स्याद्भोगः यथापनादेः प्रवमरुतघुह्यतकादित्यः २१ अथातवसु
ज पुष्पधार लभविपात्यभाषाभा मन्तरविचित्रमेव जलपात्रेणाश्विचोदभवत् मध्याह्ने विचित्रविजैकचराणा
त्वाष्ट्रविधतक स्वाहसास्यदि स्तिप्रबोद्धनभारिवे चूरतोभगे २२ विनहाय स्यात्तामोधे शोचुं नरे प्रयत्नः स्यात्
ज. ५ भिप भुरगी त. ३ पा. रा. म. दूरप्रवणमधेयसाहीनसुलावने २३

अतः के भरा पात्रादित्ये पुनर्बलो यद्युश्यासनादेः शय्यायुद्धादिरुपाश्रयनवीहमजल्यगादि आदि प्राकृत्या तु कति धामुपयोगः
इहः सितः दीपिका मैत्रे पुष्य यममादिति वज्रा चक्रा हस्तोत्तरात्रपरीत्य विधातु भानि एते धर्मा वसवनादानपौरुषानासमागा
कार्यमुदितमुनभिः शुभादेः २१ अथाध्यादिनताराणां हस्तविभक्तिर्विज्ञेनाह अथातमिति धातोरुदिति विधिभिर्नित देहमभं कृतिव्या
भगवत्प्राप्तानी अथ तस्य २२ अथाध्यादिनताराणां कलमनुष्ठुभाह विनष्टास्येति अथ नैवेद्यविनष्टास्येति तस्यार्थलाभः श्रीधर्मव
तिमंदनतत्रेयुविनष्टास्येति तस्यार्थलाभः श्रीधर्मव
तममुच्यते तस्यार्थलाभः श्रीधर्मव

ध. ७७. श्री. उफा.
वि. पूषा. रे.

१५

मु. वि.
टी. प्र.
१६

अथ द्रव्यप्रयोगगुरुणामुद्देशार्थं विज्ञातुं न ह स्वार्थं ति स्वात्माद्येकादशान्तरेषु चरे मेयकृत्कृतानामङ्गणामन्यतमले ग्रेधर्मनचमं सतपं
चमं प्रहृष्टमं एतेषु चरुः न च पंचयोः पापगुरुद्वित्युद्देशे तु युमपापरहितमेव ह वा शुद्धिस्तथा स हिते ले ग्रेध्रप्रयोगो अत्र एतानं युमं स
त भीमपात्रमः मद्रुष्याश्च नीचे व विष्णोश्च वरागत्रयं पुनर्वसौ च वासति धमादि विधिवत्तत्र एव विधिः तत्र न ह्येते तानि विधेयं वा शुद्धि
बुधर्मन्मनेनेधनेषु चरे विले ग्रेध्रप्रयोग इति अथारेभो मचारे अणं न ग्राह्य अणं भो मे न ग्रीवा न देधं बुधवमसरे अणं छेद कुत्तु
कस्तं च पंसे मनेन अथ तु विशेषे सक्रमे संक्रांति दिवसे बुधे बुधे विषागे कर हस्त न ह्ये अथे हस्त विचारे इति एतत्तत्रापि अणं न
ग्राह्यमिति प्रत्येक सचं धः पत्र यस्यां क्तो स्त ह्ये तदं ग्रे अणं ग्रीवा न कुत्तु बुधे तत्सु च योत्रादि भिर विहृतुं न च क्तमित्यर्थः हस्ते व चारे स

16

स्वात्मादित्यमरुद्विदेव गुरुमेकं रात्रिपात्रे चरे ले ग्रेधर्मसुता ह्युद्देशे स हिते द्रव्यप्रयोगः युमः नारे ग्राह्य एतत्तत्संक्रम
रिने वृद्धो करे की ह्युत्तं दं शासु मवेद एतं न च बुधे दं कदाचिद्वन २७ मने ही प्राम या चर बुध न दुरिषे विना कं प्राणि पापे ही न
वले विधो जल न च युके विधो मास ले ले ग्रेध्र गुरो हल प्रब ह्ये शस्त न ति हे घटे कर्कजे ए धदे त नो ह य कर रित्ता सुध

स्वांतथा २८॥

कांती पदं तत्तत्त वृद्धो योगे त पात्रे पश्यात्ते हंत कार पेदि ति जे सतिः प्रकाशे तेः बुध चारे अणं कदापि न देयं २७ अथ हल प्रब ह
एतद्गदल विज्ञातुं न ह मने ति एते मलादि भिर को न विश्रति न तत्रे विना किं प्राणि र विभो मचारे व जे पित्वा न्य चारे व तत्र चारे
ही न व ले नि व ले अदे जल ए पि न वा पागे सा ती युके वं दे च मां स ल पुष्टे गदिते इत्यर्थः गुरो ले ग्रे व स तित ता प्रचमं हल प्रब ह्ये शस्त
स्यात् क च पयः गुरो ले ग्रे गते युके व लि म्पा पद ये विधो शास्ता क्रिया तत्र दुर्वले पाप विचरेः अथ सरे बुधे अजमेध एत
मकरे घटे तुला पां तपा रित्ता सुध ह्ये च तपा शदे तुल स मु च पा र्थे ते ना ह म पि न पा स्त य स्मात्त प कर २८ युम स तु

कर्म

अथि २

नवकं कथि कथयतायेति-अंतरस्येतरावधिः तयोर्गतेन ध्ये विद्यमाने विष्णोः ना २०

त्रिकं १

पंच

धी

मु. वि.
टी. प्र.
२७

अतः त्रये विंशति कृतं पाता पश्यन्ति न च त्रयं तत्र स्यात् को हेतुः तत्राह तदंतरं गते पंचके इति तत्रे न हने ईदं अतो ईदं उच्यते अर्धं कांता गता गता न
नरुहाना पापभाज्यं गता बुधे भवितुं प्रपमंतरस्य पूर्वा विधिः मध्ये ततः पादो नातु तुष्टायास्तु अनंतं पृथोतनाधिः तत्र अनंतरं अतः त्रये धिमानो पञ्चकं पंच
कं पंचकं च पंचके अथे प्यायेन तत्र राकमिति पावत पञ्चान्तं भवितुं पंचकं देहो ईदं गम्युमकलदं लो एतत्तु च सति क विवाको सहैका धिते वसुप
धते अत्र नूनं महेश्वरारयो पिप्रसुताः २० अथ शिरामोचन विरेचनादिमुहूर्तपादे लोचिनी पुतेनाह स्वाहादिति स्वाहा त्रये विवास्वामि त्रिभातदये
अनुराधा ज्येष्ठा कभा वषे रोहिणी मृगे क्रौञ्च श्रवणः चित्रा दिवु नक्षत्रेषु प्रोमार्के गुरु चारे शिरामोहण रधिरवाहिनी नादिका शिरातस्याः सप्त

शु० ५५०

वे ती स्यादिति
रास्ये तीमा
रसा १२

स्वाहा मित्रकभाप्ये वृषल पुश्रोत्रे शिरामोहणं प्रोमार्के ज्यदिने विरेक वमना पंस्यादुधार्की विना मित्रति प्रचरे ध्रुवेर
चि शुभाहेल गृवर्गे विदे जीवसा पितनो गुरोर्ने गदिता धर्म क्रिया तदले ३० तीराग ज्योदकरवहि वसु अर्ता दु स्वाती
मघातरजलातक नक्षत्रेषु मंदार रित्तरहिते दिवसे तिपास्ता धान्या छिद्यति गदिता क्षिरमेविले ३१

१७

शरुपातेन शिरातो रक्तमोहाणं कुर्यात् अथ बुधार्की विना बुधशानि चारोह स्वाहा चारेषु पूर्वोक्त नक्षत्रेषु च विरेक वमना पं अथ वेन सुखवृत्ति विरेक
वमनं वांते मेतदा धं कुर्यात् अथ मित्रति प्रचर ध्रुवेषु ज्योदका नक्षत्रेषु चारोह शुभ गुरु चारे विदे बुध स लो गृजीवसा पितनो गुरोर्ने गदिता धर्म क्रिया तदले ३० अथ धान्य छेदन
क्षेत्रे पिगुरु बुध पावर्ग सति तनो ने गुरोर्ने च सति कर्तुं गुरु चले च सति धर्म के क्रि दिहो मादि रक्तानि गदिता कथिता ३० अथ धान्य छेदन
वसंत तिलके नाह लोहोति ततश्चित्रा रते च को न विप्रतिनक्षत्रेषु तथा भो मशानि रित्ता ४२ ४३ वांते तदिने क्षिरं लो गृसति धान्या
नां वपादीनां छिद्यते न निगदिता कथिता ३१

तम
१७

[illegible]

मु.चिं.
ही.प्र.
१८.

अथपदिनेहोम। अर्वाचित्तदिनेवह्निनिवास्वयेनशुभाशुभफलमिदं ब्रूयात्संकेतिश्रुतादिज्ञानवाचनज्ञानतिथिर्गणयाएकवृत्तावर्तमानवार
पुत्ताचतुर्मेतातयेषतचेहृणमित्तंश्रममित्तंचतराभुविभ्रमोवैजोसोचसतिः कलमाहसोरवापहोमेहोमदिनेभ्रमावगोवोससति सोत्येनवति अथ
शशिपुमिश्रधेरकमित्तेशेगिवासादिदिस्वर्गफलकर्तृप्राणनाशः दिमित्तेशेगिवासाभ्रतलितत्पत्नं कर्तृपनाशः उत्तरेतिथिवारपुत्तिसंकावे
दभक्तवशेषकालनिवासाग्निर्वाग्निरुपेक्षितप्राणविनाशदः धत्तादिदिक्षेषणधनसंचयनाशकः गुरुदिदिक्षेषणभ्रमोविपुलसौख्यदः संस्का
रेषुविचारोत्पन्नकारिणापिनेहवे नित्येनैमित्तिकेकार्पणवोधमुनिभिः स्मृतः केचित्तत्वेत्सुसमभिहोमिवर्त्तयेत्सुतंतथावैजशहमेताचतुर्थमदः
श्रुताहोमेवाएकश्च १५ धर्मजीवनः सुदसुप्रेहोमनाशः पुत्रराधनावापक्तिः ॐ अथप्रतिवर्त्तयन्नमवान्मत्तलामनुह्युमाहनवान्मिति चरा
दिदादशमेषुसतनोसमीचीनलेशुशुभमेदंपुनहृदयेसप्यः नदानीधि १५११ विषयतीविवाहप्रकरणताः मधुमेववोषप्रसिद्धः अर्किः प्रातिः मणिः

विरह वृत्तान्त
असिद्ध करुण

तिमकरणी का
दिना २

10

प्रभुमदं

संकातिष्विवारपुताहताप्रापेवेगुणत्रिभुविचित्रासः सौख्यायतोमेशशिपुमशेषप्राणाधनाशोदिविभक्तलेख ३६ नवान्नस्याञ्जलिप्रसूमे
सत्तनोभुम विनानेताविषयटीमधुषोधाकिमिजान ३७ प्राप्पत्रयवैधाखेदसाधुपित्रेशविभिन्ने भुवीज्ञार्कदिनेनौकाघटेन
सत्तनोभुम ३८ मलाईभरणाविज्रमेगोमिघटेनो सुविभुकेरमेभुकेसिद्धीशमिचारायोः इत्थंसादितिप्रवचनानिलसाध
गुरु धिस्परितुतिथ्योचरत्तनोविकचिंदुवार खानेरुजाचिरहितस्थजनस्यशक्तहानेविधोखलखगेभवकैकेरा ३९
जोनोमः एतामसुनिपित्वानवान्नभतरां भुम ३९ अथनोकाघटेनमनुसमाहपाम्यति पाप्मत्रयभरणीकृतिकारोहितपः इयाञ्जलिप्रसूमे
निरुभामिन्ननतत्रेभुमकरविचारेसत्तनोभुमपुतहेलेगुनोर्कघटेननौकागमनमुहूर्तोदीत्यकायां भुमादेविषुपुम
दुभगमेत्राश्विप्राणेषु चालनघटेनस्यानावावशमतिथोदयु-अभिकरेज्यभुधानिषिद्धवामिभुधनामृतभेभुमलगु तारकयोगतिथोदुविभुको
नौकागमनभुमवार ३८ अथवारसाधनाभिचारयोर्मुहूर्तमनुसमाहमल्लिति मलादिनतत्रपंचकेतयाघटेननौकमलगुवृषसति तथाभुकेसुखचतु
कः ३९ मेगुदरहिते तात्प्रालगेवीरस्यवीरसाधनस्य अभिचारस्यकर्मणः कामेरासिद्धिर्निष्पत्तिः ३९ अथरागनिर्मुक्तत्वांनवसतेतितेकेनाह यथेति वि
गतामेतादीनिरवत्यानिनवधिसानिपेयस्तिष्ठहादृष्टिपनतत्रेषुतपारिता ७१/१७ संज्ञासुतिषिषु तथाभुजचंद्रवर्जितवारेतयाविधोचंद्रेहिनि
निषिद्धस्यानस्यानेनिषिद्धस्यानानिगावरप्रकरणात्पापपगौर्भवकादशकैडे ११/७१/१० कोटोनवपंचमस्यानेष्यतेः एवंविधेलेगुरुजा
वेहितस्यरागनिर्मुक्तसजनस्यज्ञाने आरोग्यत्वातेभुम स्थिरज्यादितिसाधेयचित्तवारुणनेषुचनकृपादोगमुक्तस्यज्ञानेचारेज्यभुकेपारिति ४०

२८

नारदः

श्रीने ३

अथकारमर्दं नंरासरोपणं च वसंततिलकेनाह भागेति विधिः गोहिणी-अंतरेवती एषुनचभेषुकराणां चणकादीनां मर्दनं पण्डितादिना वितुर्धमा
एतत्सत्समीचीनस्यात् अथमन्त्रार्किकं जोविनासुत् ३२ मिश्रो गुरोर्दुभुजो ग्राहिभिर्नभेषु कर्कोत्तोलोहिरहिते च तनो भुभो
धान्यस्थितिः शुभकरी गदिता धुवेत्यदीर्घा ईस्वरं भेषु च धान्यवृद्धिः ३३ तिष्यधुवां सचरमिभ्रमघासु फलं स्याच्छं
ल्लोमकरस्थिरदिव्यभावेन गेषु भुभो च अथुधुगुरु भुभुं चारे धान्यस्थितिः एकत्र स्थले स्यात्पनसा शुभकरी निगदिता अथधुवेत्यादित्रयं नतत्रे
धुधान्यवृद्धिः नलनेतदानंदं ततो मासद्वयानंतरं सयादंसा ईवादा स्यामीसंवेहका चोर्ध्वनिगदिता ३३ अथधांतिकपौष्टिकादिवसत

पु. का.

द

विष्णो २ ५

५. भा.

माग्यार्धमश्रुतिमंघ्रिघातमलमैत्रात्यमेधुगदितं कएगमर्दनं सत् दीपान्नवां लिर्नीतिघातकातायमर्दं
मसस्योपणमिहार्किकं जोविनासुत् ३२ मिश्रो गुरोर्दुभुजो ग्राहिभिर्नभेषु कर्कोत्तोलोहिरहिते च तनो भुभो
धान्यस्थितिः शुभकरी गदिता धुवेत्यदीर्घा ईस्वरं भेषु च धान्यवृद्धिः ३३ तिष्यधुवां सचरमिभ्रमघासु फलं स्याच्छं
ल्लोमकरस्थिरदिव्यभावेन गेषु भुभो च अथुधुगुरु भुभुं चारे धान्यस्थितिः एकत्र स्थले स्यात्पनसा शुभकरी निगदिता अथधुवेत्यादित्रयं नतत्रे
धुधान्यवृद्धिः नलनेतदानंदं ततो मासद्वयानंतरं सयादंसा ईवादा स्यामीसंवेहका चोर्ध्वनिगदिता ३३ अथधांतिकपौष्टिकादिवसत

तिलकेनाह तिष्येति तिष्यादिनतत्रेषु पौष्टिकमंगलाभ्यां सह पौष्टिकं कर्मणो ग्राहणं स्यात् लग्नात्वेदकामेर्के सति विधौ
चंडे सुखगते च तनुर्धुगुरोर्गोस तिलकां तिलकं जोविनासुत् ३२ मिश्रो गुरोर्दुभुजो ग्राहिभिर्नभेषु कर्कोत्तोलोहिरहिते च तनो भुभो
रभुजास्तदावर्तिः शुभं स्यात् अर्कं च शांतिकर्माणि कुर्वीतरोजे नैमित्तिके तथा गुरुभागी वनोऽपि दोषस्तत्र न विधते ३४ अथहोमादिति
शुद्धिमनुभाह सूर्यभादि सूर्या ज्ञानस्तत्रात् अथिमेन तत्र प्रथमं चंडे च अतश्चैरिदं नतत्रेव तिलकात्सूर्यादिभुविहोमादिति वतति यथासूर्यो
तनतत्रातनतत्र प्रथमं होमां मे सूर्यमुवेहोमादिति यातः ततो नतत्र प्रथमं धुधस ततश्च अतः पंगोः शनेः ततश्च अतः आसमोमस
ततो गुरोः ततो गोः ततः शिखिनः केतोः एवं सति यदि नैरवलेपा पग्राह्युवेहोमादु सिधततिसो नैहान मुभदा श्रीर्वाधुभगृहमुवेहोमा ३५

मंगलकर्मण्यविनायकं रां स्यात्सह प्रांतिकं दुहकालमलादिनतत्रोत्पत्तयासा ६

सत्यां ३

[illegible]

वा पाह्य शुद्धोपचयनगोशुभहृत्पुते चंद्रेत्रियदृष्ट्यायस्यै सर्वारंभः प्रतिपत्ति ४४ स्वात्तां प्रर्वाणिवसायमेन ति
 ज्वरं त्यमेत्रे त्प्यतामुचदुजः पाह्य शुद्धोपचयनगोशुभहृत्पुते चंद्रेत्रियदृष्ट्यायस्यै सर्वारंभः प्रतिपत्ति ४४ स्वात्तां प्रर्वाणिवसायमेन ति
 सेनवपिअमेनसावुध्यायमेनगदितिधारमेनगोः नासाज्वरं चयमाहिम्लमेमिअपाणिअपायादकोनम
 तिः ४६ तेद्रं हृत्तां वुपकायपर्वदिदेववस्वपि वुपायचारे रताहारस्वदिनवतेगेरी प्रभवैशमिजनस्वमसुः ४७

दिवसाः श्रुत्वा वैश्वदेवमोक्षतायाः षोडशो मासां जिप्रादिना निरोगस्यैव्यः ततो रोगनिवृत्तिः श्रुत्वा शंतिर्वसिष्ठोक्ता अतिशयपुण्यं केन कृत्या तस्मि
 न भवेत् श्रुत्वा गंधपुष्पैः च स्मृतं ते गीतं कथयन्नेवेष्टं तं ब्रह्म फले श्रुत्वा संपन्नं पुनश्च कृत्याः न पनापानायाः विज्ञापद घाततुलं विद्यायाः श्रु
 तयोयोगः श्रुत्वा तुल्यमपि मित्रं इव श्रुत्वा तं रयमा हिमस्त्रभि भरणपत्रेन धामलोषुकं तिका विद्यायाः इव पासु च सप्तन तत्रेषु पक्षि च विस्मयितं रयनि
 पद पाले मतिर्भवति श्रुत्वा सपिंदो पस्यते षुन तत्रेगो चरवशान च इव लभवति तस्यैव सपदशोः च शंभालो ह्यात् अतं च श्रुत्वा मेद न पद्य च इव स्त
 वेगो चो चापानमदः तत्र नूतनवे न्मत्सु सुखा सुसक्तदेहि न इति ७५ श्रुत्वा श्रीधरो गि मरणे विविहये गदितो यो यज्ञा त्रिक पाह रोदेति रोशदि
 न तत्रेषु पापघारं सति रक्ताः प्रसिधाः हरिदादशी स्वददिन घहीरथा मुक्तिषां बुद्धवे विध विविहये गोपस्यो गोसति भवति तस्यो गीजन सपी

१०. वि. अथ वाचप्रतिकृतेर्दाहो निषिद्धकालं शर्दलविज्जोरेताभ्यामाह शुक्रेति एवंविधेदिने वाचप्रतिकृतिः परापाशदिनासावपचत्वकल्पनेन सदाहो न
 ११. कार्यः कृतः द्विविधोऽस्ति प्रेतसंस्कारः प्रयत्ने शरीरस्थकः प्रतिकृतेन तत्र प्रयत्नशरीरसंस्कारेदिना वेद्याभावात् गर्भः प्रयत्नशरीरसंस्कारेदिने नैव वि
 २. यो यथावेति प्रतिकृतिसंस्कारकालत्रयं आशौचमध्यं च मध्यं वधो नंतरं वेति आशौचमध्यं त्रिपदे पुनः संस्कारकर्मचेतेशावनी पंदिनंतत्र प
 यासमचमेवतु आशौचविनिवृत्तौ चतुनः संस्क्रियते मतः पुनराशौचदिनग्राह्यमस्ति च तस्य यदोति गार्ग्यचनोदनशुद्धिरुपेतं शुक्रा
 किंदिने शुक्रमेव प्राणिचारि वाचप्रतिकृतेर्दाहो न कार्यः इति प्रत्येकं सवधः देशमावासा भूतश्वत्तुर्दशी मदनकृत्योदशी नंदाप्रतिपत्तु
 वधो कदापुः आसुतिषिर्बुती तोग्रभे मलाद्रासे सास्तेषां स्तोतागानि पर्वत्रयमध्याहारणी शुभ्राणि योदमेवती वारुणशतता पर्वती
 तथा त्रिपुष्करदिने अनाधिमो सत्तयमो सत्रधिकमासे च पुनेयोष्य शुक्रासरतः शुक्रमध्ये पापघने चिकथः नंदावदनभूता मापातवेधति चि

२०. राजाणिकिषुर्दाहो न तमदनेनंदासुती तोग्रभे चोक्षे वाहणी त्रिपुष्करदिने अनाधिमो सपने यामेकासरतश्च पातपरिधेरेवेज्यशु
 आस्तके भद्रावेधुतपाः वाचप्रतिकृतेर्दाहो न पदे सिते ५० तन्मप्रत्येतारवो मतिस्त्वां सत्वे च कर्तुर्न सन्मध्यो मेव भगारितिष्ठुव
 विशाखाद्यधिमेतेपि च श्रेहोर्कमविधोर्दिने शुतिकरत्वा सच्चिपुष्कतया स्वाहो वासरतो विचार्यमखिलमध्यपयासंभव ॥

हिषु शुक्रार्कमोमपरिपध्वनिशोभनेत्रमे कर्तुं श्रद्धेहवेदांसे जन्मप्रसरितारके त्रिपदमे सिते पतेः यनेकायेधुतः यं वाचप्रतिकृतेर्दाहः शुक्रे ज्वाला
 धिमासके नेहो मध्याधीपा मेव धीशादिति भगवदेति निवधेतेः दिनतयोपि वर्जः वर्जयेत्तु दिनतयमिति गार्ग्यतेः पातपरिधे वातो अतीपा
 तोमलापातश्च परिधः श्रवतेषु दोहो न कार्यः देव्यशुक्रास्तके दाहो न स्वर्पेकः भद्रावेधुते च तथा सिते शुक्रपते तथा कर्तुं जन्मप्रसरितारके
 जन्मतापउसतिन तत्र दशमेकानविशतेति प्रसरितारा जन्मभासं वमचतुर्दशयेपा विंशतस्तत्र तथा कर्तुं सितस्त्वां सेज्जि शुक्रमचतुर्दश
 एष्वेव दसतिदाहो न सत न प्रशस्तः शुभमधनतत्रा रिमेत्रे नृपा भगवर्त्तुपा लाणी अरिति पुनर्वसुः शुभ्राणि रोहिण्युत्तराश्रुपविश
 रताः धूमिमेव वित्राधनिष्ठाः तेवधेपि वाहोहो मध्यमः शुभ्रतन्मानि शुक्रं ज्वाला सति तो विधुः शुक्रं गुरुचंद्रोरे तथा प्रवराहस्तस्वा
 तो शुश्र्वनी पुष्यपुष्यचनतत्र शुश्र्वप्रतिकृतेर्दाहः श्रेहः इदमखिलमाशौचासरतो विचार्य शुश्र्वचमध्यतुपया संवेकिं चिह्ना गीकारेण विचार्य

जन्मका
 ५० तान
 नि २

राम
 २-

अथ प्रेतस्य हस्तप्रेतदाहादि निषेधं चोपेक्षं च नृपाह सिद्धेति सिद्धादिन तत्रेष्टं प्रेतस्य प्रेतानां मृतानां जिपात्र तन्मलोकात् अथैवादि जिपासात् परिहासने
कारणवशात् नारसं अथ मयं कुं ने विधोमीन कुं ने स्थित धर्मिण तया धी दिवं च न तत्रेष्टं प्रेतस्य दाहात् ज्ञान न त्रजेत् च पुनर्पम दि मा मन द ति पा दि जि ग न ने पात्र
तथा प्राप्तायाः स्वद कथा विज्ञाने वपन तथा न रोगोपन गूह पादन आदि प्राप्ते नृपा का स गूह जेत वृत्त पुनो पच के मरणा म पि नि विद्धं कुं भमीन
स्थिते चेद्रे मरणा प्ये जायेत न तस्या द्ध ग ति द ह्या संततो न मुनं म चेत् इति तेन प च के म तस्य प च के दाह प्राप्ते तसा पुन त विधि क त्वा दाहः कायः पश्चादासे
चेति नृसंज्ञा तरे शांति के कायं यदि प च के म वृत्तेः प्रागेव मृतः प्रतिबंध वशात् प च के दाह प्राप्ते पुन त ल विधिः वृत्तत्वा दाहः कायः अथोच निवृत्तं तां शांति न क
की रे च संते मृत स्यो च ती म पदा प दाहः कायः न पुन त ल विधिः अथोच निवृत्तं तां शांति रे च कायो मरणा निषेध दाह निषेध प्रति पाद के व च न द प स दा वा
दिति ७८ अथ त्रिपुष्कर पाग व स ते निवृत्त क पाह म इति मद्रा स त्त के ति चि दि तो पा त त्मी व द्वा धा ने भो म र वि कारे भ व ति तथा ही प्रा वि पा द्वा अधि मो त रा पा
त्पुनी अत्र चरणः पुनी प्राद परा अदितिः पुन च सं वष्टिः कृति क वे अमुत रा का दाह पुन त त्रेषु उत म ति प चार न त्र रे प वि शि ह पा गो स ति त्रे पुष्करः

प्राप्त
स्वा

सिद्धादि नृले प्रहरी प्राचा पुमे प्रेत जिपासा त म च कुं भगे विधो प्रेतस्य दाह प म दि मा म स जे कु पा वि तानं ग रोगो प ना दि च ७८ मद्रा ति थो र चि न म
तन पा र्क को दी प्रा प मा ज च र राग दि ति व र्त्त वे जे त्रे पुष्करो भ व ति म सु वि ना प्रा वृ द्वा त्रे गुण प दो द्वि गुण क द सु त त्वां दे ७९
त्रिपुष्कर एव त्रे पुष्कर संभतो योगो भवति कीदृशः म सु वि ना प्रा वृ द्वा त्रे गुण प दो तर्हि ने पा द ने प दि का अन्नी य ते तदी या स्तु ये श्री य र न प दि किं चि द्वा
विनष्ट तदा तस्य वस्तु त्र प नाशः तथा किं चि द्वा स्तु ल व न दा त्रि गुण त द्वा स्तु ल भः चेति हः र वि र वि जे भो म को र म प्रा वि ष पा द म त्चे त्रे पुष्कर एव
योग त्रि गुण फला प म त ने द्वि गुण विष पा दा नि प न्न त त्रे से क चरणः पूर्वो र्गो च र रा ज य म म रा द्यो भ व ति तानि विष म च र रा नि दी प्रा प मे सा
ही ति अथ व सु ध निष्ठा त त चि त्रा चं द म गः एता नि म द्रा ति य यः कृति भो म र वि कारे अत्र अत्रा पि चि दि ह य जे द्वि पुष्कर ना मा यो जे भ व ति त स
तं म सु वि ना प्रा वृ द्वा त्रे गुण प द्वा व ति तत्र प्रां ति म्हा न रा दः द घा त्ते दा ध ना प्रा यो जे त्र पं म स म व वा द्वि पुष्करे द पं द पा न दो ष स्त्व त मा
अत इति अत्र त्रिपुष्करे क र पं न र वि स्थाने वृ ह स्तो वा रो युक्तः मद्रा ति थिः कृती ज्ञा र वा रे चे दि ष मा च्छि मं त्रि पुष्करे त्रि गुण दं द्वे गुणं च धि मे म
ता धि ति इ ति रे च र द्वा श्री प ति ना यु क्तं विष म च र रा पि ह्म मि ता दि अत्र क र प वा को म त वे व त्रि गुण यु तो क्ता गू ष क ता तु श्री प ति वा का
नृगे धं न म सु वि ना प्रा वृ द्वा वि त्तु क्त म ७९

सु. वि.
२१

21

अथ मलनिजा संसर्गमिदं प्रपन्नं स्वर्ग इति शुचिरावाः प्रोक्ष्यते भाद्रपदः ३४-माश्विनः माघप्रतिपदः कृष्णशेषपूर्वतनत्रयं गोति प्रचारा
कार्तिके चैत्रपौषाश्विनीति तिष्ठति तपस्य फाल्गुनः शुक्रो मृगशिरातनमार्गश्रीषे वैशाखज्येष्ठश्रवणः पाताले मलमिदं तस्य तत्र यदा मल
नतत्रयमिदं सत्तत्रैव स्वर्गमस्या तालेष्वेव स्वर्गं शुभाशुभफलददाति तेन इवाधमावे स्वर्गपाताले समुल्लेखो वा भावा उतिना
वशकत्वेनैव यदा मलमावे प्रमलं तदा शांतिरुपपन्नं विधेयं इति श्रुतेन तु सर्वत्र शांतिविधेयं उक्तं चेति याति यातिवे ममिदं दायवाहुल
खल्यममममसंस्थितमिति ज्योतिर्विचये मलाश्विनिप्रचारेण प्रथमे च नूनं वोऽप्येवोऽप्युपरि न अतुरीयपादे मातुः पितुः स्ववपुषो
पिकरोति नाशनातायदा निशि दिनेष्वधमं धेवा विंति तत्रा विष्णोः सा शुभं धवती तिष्ठेय ५५ अथ मलप्रसंगा दुहेष्वगंतादिनिमि
तेषु जातस्यारिहं सपरिहारं धातुलवैत्री हितेनाह गंडातेति एतेषु शिष्योरुसतिनं प्रास्तादुहफलदा गंडाततिपिनत्तत्रलप्राणां संधिः

स्वर्गं शुचिप्रोक्ष्यते यमापे ममो नमः कार्तिके चैत्रपौषे मलं सधस्तात्तपस्य मार्गवैशाखज्येष्ठश्रवणं च तत्र ५५ गंडाते इह
मलपातपरिधवा पातगंडाधमे संक्रांतिव्यतिपातवैधतिसिनीवाली कुहूदशके वज्रे कस्य चतुर्दशीषु मघंते दग्धये गे मरतो

विद्यो सोह मज निर्न पित मे शस्त शुभाशंतिनः ५६ ध

तत्र तां ज्येष्ठां पौषमे सा दिवसाति इमं ज्येष्ठा नक्षत्रं मलपातः पातमहापातः परिधवा पातगंडयोगाः अथ मतिस्थितपः संक्रांतिः सप
संक्रमः पुरषकालः अतीपातवैधतपे गीतिनीवाली दुहेष्वगंतादिना कुहूदशके वज्रे कस्य चतुर्दशीषु मघंते दग्धये गे मरतो
त दशम्यदशानरहिता मावासा एतदेतौ प्रतिपादयिष्यते वज्रे वज्रे पातः चतुर्दशीषु मघंते मघाविशाखसुक्ते दुहयोगे दग्धयोगे सप
पंचागिरसाहने दग्धया घुक्ते मतो दीपा ज्येष्ठ मलसंप्रथमपादे पतनाश इत्युक्तं सोऽस्ते वा चतुर्थपादे तन्न सखिनीये पादे मातनाशः सोऽस्ते
वातती पवारो धननाश उक्तः सोऽस्ते वा विती पवारो चतुर्थवारो शुभमुक्तं तदा स्ते वा प्रथमवारो ज्येष्ठ अत्र वदु विचारो तिगुय भूपल
भयान्नतिव्यते अथ के श्रि मल वृत्ता दिउक्तः तपार्त्तवे मलं स्ते मल चामात्वा पत्रपुष्पफलशिरवा मुनयोऽपि दिशो हराः ससिपचा
धयोऽप्युः मलं तु मलनाशः सास्तभो वंशविनाशनं त्वचामातुं भवेत्तलेशः शिरवा पां मातुलस्य च पत्रे रा मुचिना नीपा त्युमे मंत्रिप
दं कर्तं फले च विपुला लक्ष्मीः शिरवा पायस्य जीवितं अथ मलपुरुषस्यो मेघदीन्या सस्तत्रैव मलस्य पटिका माता मां दुपे च मयो भवेत्
मुखे ससमतिः पित्रोः स्निग्धैर्वरं महावलः वधूहारो वलिपाणोः सिंहा हत्या गन्धितो भवेत् हरो विला मपमत्रो नभोऽपि वल विवेत गुह्ये

लं स
पते ३

राम
२१

अथ भूतलसंज्ञा तस्य विधेयमुपजातिका भ्यामाह अमुक्तमूलमिति नारदः अमुक्तमूललक्षणं जेहां स मूलादिमवंचरी चतुरपंजगौ जेहां स पदवी
चतुरपंजगौ दीघरी चतुरपंचस्यः नारदः पदवीमूलनपरतल तप्ररजः धियाः अमुक्तमूलजः सायमघानसचपारिपि अथमचचतुरपः पद
कषपादिबहुमुनिसंज्ञादात कषपः जेहां स मूलनपरतल नयामेद्वः धियाः अमुक्तमूलनः सायमघापिअपारपि ब्रह्मिहापि भुतगोपारद
रपोमभानातदगभानाचधरतल अमुक्तमूलप्रहरप्रमाराणत्यजेत्तुनतमवासा चोतवसिहः रवद्विघटीमितंजगौ जेहांतेरवचरीका
मलायघदिबयमित्यर्थः रवद्विहनेनवेधाचिन्मत्तमुक्तं यतस्तवाकोकेचित् अवरैरितिपदोक्तैः तवाकाच जेहां स पदपदिकामितमेव
चिन्मूलसमुक्तमपरपुनरासनंति मलायपादपारिकाहितेनसा ईमहोसमाः परिहरेरिहजन्मभाजमिति ब्रह्मस्यतिस्त्वकपदिप्रमारा
कजगौ जेहां सार्धपदिका मलायाचा ईपदिकेस्यः गुरुः जेहां स पदिका ईचमूलादीघटिका ईका तवभर्तगता नारी सभुक्तमूलमुचतद
ति अथानम्राचापाः प्रचुः मूलसप्रमम्राचपदिकाः शकस्वेहापाः अतिमाः पंचनाडिकाः रवमुभयोरतरोत्तमोदघाटिकाः अमुक्तसंज्ञका
अमुक्तमूलरिघटीचतुरपंजेहां स मूलादिमवंचरीनारदः ब्रह्मिहाकदिघटीमितंजगौ ब्रह्मस्यतिस्त्वकपदीप्रमाराकं ५२ अथोचर
लेपपमावचरो मूलसकाप्रतिमवंचनाडयः जातसिपुतत्रपरित्यजेहा मूरवपिता सारसमानपरपत ५३ अथेवितानापासु
पेतिमूलकादेहोपेजननोत्तवीधमचतुर्यस्य अमुक्तमूलसायमवंचसंस्थाद्विप्रविनाम ५४
उक्तं जेहां स पदिका पंचमूलायाः वसुनाडिकाः अमुक्तमिति तदुपतत्रजातं विधास्यनेदिने तस्मलमाह तत्राभुक्तं नूलेजातं विधास्यगंवापि
तापरिसंज्ञत त्यागशोकाचाविताः हसमाः अहोवकीणानुविनपवेपल नारदः अमुक्तमूलजपुत्रपुत्रीमपिपरिसंज्ञत अथवाडाहकतातस्तमु
खनचिलाकपेदिति अत्रघटीमलाधिककपलेरोवसाधिजात्यं चकपनाधिदेव ५३ अथमूलाप्रवेजातस्यचरावचन कलमुपजातिकापाह
म्राघः ति मूलप्रथमचरणां जातसवालस्यपिताकां प्रोप्रातिहितीचचरोजतनी मातानां प्राति सावत्नमातपरिभ्रातृदोगौ लक्षणगौ
लामुख्येयामुविनायं सप्रसयसिजननीकाकप्रथमः ततीवेचरणाधमनपतिचतुर्थचरणावालस्यधुमः अत्रविहोवा नारदोक्तैः दिवाजा
तमुपितरराजो नुजनीतया आत्मानं संधपोदितिनाति जंडो निरासयः ब्रह्मिहास्तु मलायपादोपदितत्रिभागेतदात्मनेनातिपितुर्विनायाः दि
तीपकादोदिनगोपदिष्टा नंतरमेपितदास्तिद्वयः अथानंतरां सायमूलधेववांसास्ति नूदिनपासवंचचरणा चतुरपेविशुभ अनेहफलन
शककलाणस्यात् प्राक्कातरी साखनुसलकावेततीयायचयसरां तेदित्वालयपचसिहोक्तं गदेतुविशेषः मातगंडेतुतेजातेस्तकांतेवि

सु. वि.
को. प्र.
२२

६१४ पत्नी

४

कजेया १९ मगराजी १६ सुमारी १८ १९ कलिका १९ अणामारी २० चिल २१ धरमूल २२ अंबुज २३ उत्तरा २४ उन्नती २५ दूर्वा २६ कपा २७ कुश २८ सा
ल २९ ताल ३० चक्रमई ३१ सिंही ३२ आषी ३३ अर्क ३४ पल ३५ पलाश ३६ पिप्पल ३७ चत ३८ उदुंबर ३९ तुलसी ४० सल ४१ शतपत्र ४२
अमली ४३ समीधा ४४ कंच ४५ चकुल ४६ शमी ४७ तहिक ४८ निर्गुली ४९ मंजरी ५० देवरी ५१ बाली ५२ अणव ५३ सूर्यमला ५४
रुद्रजटी ५५ कदली ५६ बीजपार ५७ मदनक ५८ मुसली ५९ पुनर्वी ६० आश्रुपादल ६१ मी ६२ करवीर ६३ चंपक ६४ गुदेची ६५ देवदा
रु ६६ अगुरी ६७ चंदन ६८ कुटज ६९ शिग्रु ७० हरिद्रा ७१ जवामांसी ७२ बघा ७३ कुश ७४ तज ७५ दारुहरिद्रा ७६ चंदुली ७७ सिंधुवार ७८
सही ७९ अश्रुगंधा ८० मुस्ता ८१ कुरंदक ८२ पुनस ८३ जीचक ८४ जाली ८५ मालती ८६ मधक ८७ धावदिर ८८ सप्त ८९ सिंही
९० काकमाची ९१ सताचरी ९२ केतकी ९३ जंबू ९४ शक ९५ वेतस ९६ आमलक ९७ सरल ९८ गिरिकरकी ९९ इति तिलमास्यव
दीक्षितो भूमा निप्रियं गवः चणकैः सहिता सप्तसर्पजालि च सर्वदा वृजुमोक्षिकं चैव पुष्पयोगे इनीलकं पंचरत्नमिदं प्रोक्तं म
त्रैः कुंभेषु निक्षिपेत् सुवर्णेन प्रमाणेन तर्था जैनवापुनः निर्ऋतिप्रतिमां कर्षयित्वा रागेदुर्विचर्जितः अत्र विशेषः योगनके पल
मानेन चार्चनपादेनाप्युपशक्तैः न तत्र देवतास्य कंकरापित्वा विचक्षणः ब्रह्मात्मसुवर्णस्य स्थापयित्वा प्रपूजयेत् सुवर्णसर्व
वैद्यस्य सर्वदेवात्मको मनसः सर्वदेवात्मके विप्रः सर्वदेवमपो हरिश्चिति ब्रह्मातिशोदशालोचनः सत्त्वात्पुनः ब्रह्माणा
नवरपेयस्य स्वास्तिवाचनपंचकं प्रोक्षितं प्रतुष्टं वा द्वादशलक्षं वा उपशान्तप्रधानाचार्यमेतेषां कुरुतस्तुतिमान् नै इदं नामादि
चतुःकोणे ध्वजं गगनजलधरितान् पूज्यं कुरुषुं युक्तास्थापयेत् कुरुषुं कान् विप्रान् पश्यन् कापिमधुपकादिना चयेत् द्वौ
पुजापकान् लोढादौ च वरयेत् पुनः अलिगैर्वीरुलोमैः ॥ १ ॥ शुक्लपुष्पाहतादिभिः तत्तत्कुंभे जलं स्पृष्ट्वा कुरादूर्ध्वं जपोदिति रुद्रस्तुतं
यमश्रीं गणनाम द्वा इति क्रमात् पूर्य स्तुतं च तन्मंत्रैर्देवान् आह्वाय प्रदत्तः गोमयं गोमयं हीरं दधिसर्पिः कुरादूर्ध्वं पंचगव्य
मिदं कुंभे निक्षिपेत् जमदाग्निं रजतं कांचनं ताम्रं विद्रुमं तीर्थवारिन् निक्षिपेत् केमलं चंदनं ॥ २ ॥ यवनिमित्तं देवदगं च प्रोक्षेत्
पद्मनीलं तलं तथा वचं लोधं पिपं गुंच घातं छिंदे घटे क्षिपेत् वंशपात्री परिभ्रूयत् घातं छिंदे घटे क्षिपेत् ततश्च निर्ऋतिदेव

राम
२२

मसुप्रथमना यो यजपेन्मंत्रं न के वातं रुद्रं कुंभोक्तमार्गेण रुद्रमंत्रं सप्रथमं ज

पत्र १.५

मु. वि.
१. प्र.
२३

23

बुद्धिः यथाविधिः रविर्हीलाविधिवन्नेर्ज्येष्ठश्चाहुनेर अत्र च सिद्धेन विशेषाभिहितः मूलं प्रजापतिमंत्रं स कल्पत्रयि निर्ज्येष्ठेति विवता अनु
हृद्यं हः मत्तायुक्ता मत्तापतये स्वाहो ममंत्रो यत्ताय स माता जेनु चरणा मसहस्रं अथवा हेतु रपातं प्रत्येकं सुहपाततः मूलं प्रजाप
तिरियमा मिवा के मंत्रं ध्येन च सा विप्रसो मनेर्ज्येष्ठः मंत्रैर प्रवृत्त्य संभवेः समिद्धि प्रतिलिखी ही दुत्वा वा हतिमिस्ततः मूलं प्रजापति स हो
या ज्ञान च को जपेत् अहो तार स हं वा पाते वा निपतात्मवान् अथ होम प्रकार सुवा स्वांतर विषये ध्येयः माषुणः परावरेति यत्तदे
वेति वा पुनः पाथ स पतसमि अहुतेना ह्यंतरं जते समिदमा ज्य च ह्य ज्ञा ह्य क्तितः संख्यया हुनेर अर्धदेव तेषां प्रेतं जुहुपा स्वस
मंत्रकैः नक्षत्रदेवनाथ अथापतेना होमयेत् ह्येति पच दशभिर्जुहुपा ह्य क्तितः ततः गायत्र्या ज्ञातं च रसेति अथ कर्मिणि क्रमात्
सीरा पुंजतिताम ग्रीवातो ण्यस्य गीमेव च तेज स पतिना गणाना गिदूत तेषेव च जीस तेन तथा विद्या समिदा ज्य च ह्य क्रमात्
अहो तार पाते वा अहो विप्रसिभिः क्रमात् अहो ह्य संख्यया वा विजुहुपा ह्य क्तितो बुधः त्वन्नः सोमं न पाथ स जुहुपा चतुर्विंश
चतुर्हि तमा ज्य च पाते रुद्रेति मंत्रतः सुवेरा जुहुपादा ज्य मराया हतिभिः क्रमात् रुद्रा विहकृतं पश्चात्प्राया अत्रा हुती हुमेत्
आचार्ये वज्रमना वा अग्रे पूर्णा रुद्रि हुमेत् होमशेषं समाप्य अथ ह्यिमारोपयेत्ततः कुंभाभि मंत्रं कुंभा हतिना अभिमंत्रयेत्
पंदो वं च नेवे च कुंभ पुमे निवेदयेत् असादयेत्तो देवाना भिषेकं यथा ददात् भद्रा स नो पविह स पजमान स्य अखिजः दार पत्र स मे
तस कुपुः सर्वं भिषेचन स अतिभ्यामिति स तेन पावमाना भिरुच आपो ह्येति न वभिराप द्वाद्वयेन च सह स्वात्त चेनापि
देव स्योति मंत्रकैः शिव संकल्प मंत्रेण च स्वमाते प्रमंत्रकैः यो सो व ज्य धरो देवो महेन्द्रो जजवाहनः मत्तजा त शिषा दीर्घं च
यो ह तु पमामम यो सो स दुधरो देवो निर्ज्येष्ठिरात्ता धियः प्रणमपतु मूलोऽथो वं गं जंत संधवं यो सो पाथा धरो देवो वरु
णश्च जले श्वरः नक्रवाहः प्रचेता ह्यो मला स्य त्वय पोहतु यो सो देवो जगत्प्राणो माहो मगवाहनः प्रणमपतु मूलोऽथो दीर्घं वा न
स्य प्रांतिनः यो सो निधि पति देवः खड्ग नरा वाहनः प्रमाता पित्रोः शिवोऽथैव मल दोष यो पातु यो सो पथा पति देव विना की
दृषवाहनः अस्ते बाहू ल गजा तदोषमाश्रय पोहतु विप्रशः होत्र यो दुर्गा लोकपालान वगूताः सर्वदेव प्रणमनं सर्वं कुर्वतु गति
माता पित्रोऽर्थ पोहतु यो सो वा क्तितो देवो ह्यो म मेव वाहनः सप्रजिह्व अदेवो गिरि स्वदोष यो पातु यो सो दह धरो देवो धर्मो म ह्यि वाहनः मत्तप्र
जात शिषा दीर्घ ५०

रान
२३

मु. वि.
हो. प्र.
२४

२५

सुपर्वोवातो विवस्वच कुपीकां लिप्यन्ते न तत्राकारं सुधः विज्ञा च वै पुष्पे वा हेदित्तीये रंति वा लो धिस्वपारे तत्तीये जालः पुत्रोत्तरा पुत्रिवाता
माना विज्ञा भानुरात्मानं पञ्चदिमासमासरादायः पुष्पस्वेव विज्ञासीकः एतावादाहनेमासि विज्ञा वरमासिक कलं नवमासं तथा प्लेवा मले
वाहो समास्यताः जेष्ठा मासे पंचदश पुत्रदशानवजिता उत्तरति न पात्रस्याति व्येजा दानमिच्छते मृजो विज्ञा सुवेद वा स्वर्वा वाहेतकां च नं पे
वा प्रज्वरी हि माषा प्रतिलमुजा प्रवदा पयस् पया विज्ञानुसारेण कृपा प्राप्ता भाजनं विज्ञा वरमासिक कलं नवमासं तथा प्लेवा मले
प्रातिः अथ जेष्ठा प्रातिः अरदाजः जेष्ठा देमात जननी माता हति द्वितीयके तृतीये मातुलं तिचेदर्थे जननी तथा माता न पंचमे हति वधे गो
चतुर्था भवेत् तस्य सकुलनाया दहमे जेष्ठा रः नवमे अथ दहं ति सर्वस्व दशमे वेति अथैकं घटिका पञ्चस्य कलमुक्तं अत्रा पिमलवज्जा
तिसर्वकार्यं तत्र कार्य विरोधः घटिके कार्यमेव ते जेष्ठा दोषा दुका च प तयोः संधिरिति त्रेषां प्रादागं ज्ञा मीरितं जेष्ठा तपादस्तु वितुः
स्वस्व विनाशः जेष्ठा कन्यका जाता हति श्री ध्रुवं धवभाजं प्राति तस्य प्रवृत्ता मिगुदे दोष प्रप्रातेष तत्र वतुर्द्वि कुज वतु स्य मस्याय तन्म
ये प्रातः छिद्र पंचमं कुं भस्य पाप जेष्ठा इदं यो मरुत्व त इति मंत्रेण वाग्यतः एजपे हि धेना सम्यक् ला कपा लगणा चित रत्नं च द्रव्यो वेत देवराज
लसं ह्यं कुं भस्य पाप जेष्ठा इदं यो मरुत्व त इति मंत्रेण वाग्यतः एजपे हि धेना सम्यक् ला कपा लगणा चित रत्नं च द्रव्यो वेत देवराज
राजी पति एजपे वासो मंत्रेः कुभा मीमांसा पत्वतः त्वः मी गेजपे वा दो सत्व नो विद्वितीयका समुद्र जेष्ठा इति इमे मंत्रे च वतु चक एजपे वल्ली
धाधे वतुः कलशानपि आना भद्रा जपे वा दो भद्रा अत्र विद्वितीयक इदं सत्त र दत्ता यजपम सुजप ततः समिद्धि वृत्त वृत्त स्य प्रसन्न महेत्तरं प्रातः सुवि
वाचरागा चैव मल मंत्रेण वाग्यतः इमे जायं चते नैव यत इदं मंत्रे च तिलान् आह ति मिद्धि वातम एत रं पयक ततो भिषेकः ततो हवस्
पति ति मंत्रेण तत्राति मंत्रेण आया वला कन पुनर्द वता एजपे न क त्वान मोस्तु सुतु या यजप मस्तु अवाची पते गृहा रात यम पाद तजगु
दोष प्रप्रातेष अत्रा नर प्रातः तत्वा नुपी प्राप्ता भाजनं अथ त्वं वतु रत्नं च इति जेष्ठा प्राति दिन तये यती पाते वा प्राति विविदे
धतो अलेगुदे वपार चेच नु वयम घटक काल गडे म सुषा गे ह्ययोगे सुदा रात तस्मिन् गडे दिन प्राप्ता सति र्दिजा यते अति दोष करं तत्र
पाप पुने सति विचार्य तत्र देवतः प्राति कुपी घणा विधिः यजपे देवता नो च गृहा रात यम पाद तजगु दीपं विज्ञा जपे मत्त पागि यते न प्रदा यपेत् अ
भिषेकं कृत्वा अथ अथ स्वस्य प्रदत्तां अभिषेक लसि कायं कृपा प्राप्ता भाजनं गण पयं पुष्ट सत्त सारं म सुजपे च मं प्राति पुन जेष्ठा
त्वाम सुजपे न वेत् इत्युत्तरा गे र्दोषा ग प्रातिः कुमार जमे काले तु अति पात प्रवेधतिः संजाति प्रवे स्तत्र जातो दारिद्र्यकारकः

जी.
राम प्रोक्त.
२४

[illegible]

प्राप्ता यस्य स मे तु ते विज्यतः सोमवृक्षम्

भवावा जस्य सङ्ख्ये ॥ १८ ॥

सु.वि.
ही.प्र.
२५

25

राम
२५

पञ्चमि

मन्त्रगुरुपुत्रकुपितस्वदोषप्रशान्तये अथमंजोश्रुवातन्मन्त्रतः प्राणितिसमाचरेत् गुरुस्पर्शविधिभागेनोमयेनानुलिप्य च अलेखनस्वदेरेतुव्रीहिराशी
प्रकल्पयेत् पंचशैलमिदं धाम्मन्त्रं दत्तं तु लेखनं न दत्तं तु तिलैः कुपितस्योपरि प्रकल्पयेत् इत्यत्रितयारात्रौ च अक्षयत्रितिविषयः पुण्यार्हचरित्या
तु आचार्यवरपेसुरो राणा प्रतिष्ठितकुंभमन्त्रं सुमनोहरं तीर्थदेवनसमस्तसमूहोपधिपत्यै च रचयिष्ये चरन्तवस्तुगुमेनेवष्टयेत् तस्योप
रिभ्यसेत्यात्र सप्तचत्वारिंशदुत्तमप्रतिमां स्थापयेत् स आस्ताधिदेवतं अधिदेवं भवत्सर्वेश्वरः प्रसिद्धैव तं नम्याहतिपूर्वेण तत्तन्मंत्रेण
यजेयत् त्रिपंचकेन मंत्रेण प्रधानप्रतिमां जपेत् उत्सर्पद्विभंत्रेण सर्वज्ञासमाचरेत् आष्वथस्वेति मंत्रेण सोमदत्तासमाचरेत् तत्राहोतर
सहस्रं प्रोक्तं रातं वा आद्याविषातिसंख्या जपसर्वस्यो राजपच आतो भेदति भद्रा अष्टैति सक्तं पुरुषसक्तं त्रिपंचकएतान्कुमानस्यष्टाचतु
र्दित्तजपकुर्युः अथकेन मंत्रेण समिदाज्जपचरन्तुमेत आहोतरसहस्रं आहोतररातं आद्याविषातिसंख्यामनुजपेत् मंत्रेण तिलेण सोमसमाचरेत् ततः
समुद्रज्जपेत् आद्याविलेखनेन अतिभ्यामिति सत्तेन वा वनीभिस्त्रिपंचकेन उत्सर्पेति आद्यायस्वेति वैदिकमंत्रेः सुरास्त्वामभिषिचत्वित्या
दिकैः पौराण्यमंत्रैश्चाभिषेकं कुर्यात् तत आद्यावेत्तं अथदक्षिणदामादिकं दक्षिणं इत्युत्तरागोचरीयात्तवैधातिसंज्ञातिरांतिः अ
थकुक्षिसिनीवालीदक्षिणं तिः तत्रयस्याः कस्याश्चिदभावस्याया अष्टोभागात्कृत्वा अथमविभागे चंद्रशेखरं मलिनं वेति विचार्य य
दाचंद्रशेखरं तदासि नीवाली पदाचंद्रशेखरं नास्ति तदादशीः पदासकलं चंद्रशेखरं तदाकुक्षिसर्पः तदुक्तं छंदोगपरिशिष्टे इदुत्पकालः
अथकुक्षालुदतिप्रस्तुतं दुत्पकालपरिमाणमुक्तं अष्टमेवाचतुर्दशोत्तीरोत्तमवतिचंद्रमाः अष्टोत्तीरोत्तमोपुनः किलभवेद्दणः अष्टेदुरा
प्ररेचति हतचतुर्थभागेन कलावधिहः तदंत्यवत्तयमेति कस्त्ययचद्विज्ञातिश्चक्रविदो वदतीति एतत्कारिकायाख्याने तत्राख्याकारेण
तं कं तत्रामायाससमाहमप्रहरोक्तं सप्तमकालः चतुर्दशोत्तीरोत्तमवतिचंद्रमाः अष्टोत्तीरोत्तमोपुनः किलभवेद्दणः अष्टेदुरा
वासाप्रथमप्ररेण स्नात्स्नानतो वा चंद्रशेखरं तदासि नीवाली पदाचंद्रशेखरं नास्ति तदादशीः पदासकलं चंद्रशेखरं तदाकुक्षिसर्पः तदुक्तं छंदोगपरिशिष्टे इदुत्पकालः
पापदानं दुकलात्सप्तचक्रं तत्रपकालोऽष्टावास्यातिमहारा एव तस्य वसंज्ञां तिस्रसंपादति तस्य सप्तत्वेन दुत्पकालं दमावास्यायाः सप्तमाहम
प्रहरोः कृत्स्नतयकालस्य भाष्यकारेण यथोभाषितत्वात्सप्तमाहमप्रहरात्मकः कलाः कुक्षालुदचा चतुर्दशोत्तीरोत्तमवतिचंद्रमाः अष्टोत्तीरोत्तमोपुनः किलभवेद्दणः अष्टेदुरा
स्याप्यथमप्रहरादनंतरं सप्तमप्रहरादं कं प्रहरेव कालकः कालोदशी प्रादुवाच्यति तत्रोत्तमस्य दशी प्रांतिविधेयेति एवमेव सप्तमिवाभावा

मु. वि.
ही. प्र.
२६

26

निसुहपाण
मेकशेषः

आनोभद्राश्रसत्तेनभद्राश्रसत्तकं जहात्युससत्तकं कद्रुतातुजभाजयेत् इन्द्रसामिबेकं च गृहपजां च कारयेत् समिदाज्यचं श्रेवतिलान्ना
योश्रसत्तयान् अश्रसत्तयप्रसपालाश्रसमिदिः खादिरैः शुभैः अश्रसत्तय सहस्रवा अश्रसत्तयसंतुवा अश्रसत्तयतिभिर्वा पिहामेक फलपक्वपक्व त्रैयत्
वेनमंत्रेण तिलान्नाहृतिभिः क्रमात् गृहपचवरोतया अश्रसत्तय विधानतः अश्रसत्तयमाज्यावलोकनादिपूर्ववत् इतिहस्यचतुर्दशीजननशा
तिः एकस्मिन्नेव नक्षत्रे अश्रसत्तयपितृपुत्रयोः प्रसत्तिपुत्रतयोर्मयुर्मेवैकस्मिन्नेव नक्षत्रे तत्र शांतिप्रवक्ष्यामि सर्वाचार्यमतेनतु अश्रसत्तयान्भागेतुन
तत्रप्रतिमांततः तन्नक्षत्रोक्तमंत्रेण चाचयेत्कलशपरि रक्तवस्त्रासंख्याद्यवस्त्रयुग्मेनवेष्टयेत् स्वधारावाक्यमार्गैराकुपादग्रिमुखंततः
अनेनेवतुमंत्रेण हुमेदहातरं धातं प्रत्येकं समिदन्नाज्यैः प्रायश्चित्तात्तरावच अभिषेकंततः कुपादाचार्यः पितृपुत्रयोः वस्त्रानकारगोदाने
राचार्यैश्च जपेत्ततः अश्रसत्तयपितृपुत्रयोः देवताप्रतिमादाने धान्यवस्त्रादिभिः सह चानसपाशनादींश्च दद्यात्तदा
पश्चात्तये भोजयेद्वास्त्राणां स्तव्यान् विंशशाठ्य विवर्जितः इत्येव नक्षत्रं शांतिः अश्रसत्तयान्नेव नक्षत्रे अश्रसत्तयपितृपुत्रयोरिसत्रभ्राताच
भ्राताच भ्रातरावित्येकशेषेपुंश्रसत्तयरेव कजनननिषेधः प्राप्नोति नतुसोदरभ्रातृभगिन्याः अश्रसत्तयच स्वसाच भ्रातराविति भ्रातृपु
त्रौ स्वसदुहितभ्यामिति कशेषेसोदरयोर्भ्रातृभगिन्योरेव निषेधः स्यात् नतुपुंश्रसत्तयः एवं पितृपुत्रयोरित्यत्रापि पिताच पुत्रश्च इति द्वे
पितापुत्रयोरैकजनननिषेधः स्यान्नतुमातृपुत्रयोः नचमाताचपिताचपितरौ पिताचमातरेत्येकशेषे तप्यापुत्रश्चदुहिताचपुत्रौ पित
रौचपुत्रौ चेति द्वे पितृपुत्राणामिति वद्वचने स्यात्तप्यापिवचनांतरानुरोधेदेहविषेपापिसंगृहीतो भविष्यति यदाहवसिष्ठः
विज्ञोस्तुजन्मनक्षत्रे जातस्तु पितृमातृहः जन्मदोशे च तद्वैज्यातः संघामतिमातिमदः देवकीर्तिः पंचेकस्मिन्धिस्वेजापते
दुहितरौ यदापुत्राः पित्रोरंतकराः स्युः परे श्रीतिरनुलास्यात् अश्रसत्तयमन्त्रेण गर्भः यस्यैव जन्म नक्षत्रे जायते भ्रातासुतापि वा
सजातीयः सजात्या वा सोऽस्य प्राणांशुसाधयेत् अश्रसत्तयमन्त्रेण उपलक्षणं त्वेन सर्वशांतिरो यभर्तो गोमुखप्रसवोभिधीयते गर्गः प्र
णपत्यारविचक्षे प्रायश्चित्तमनुस्मरन् सर्वारिबनादाप्यदुक्तं जपोति कार्त्तिके पुत्ररिहस्य तारिमात्ररिहस्येव च योऽस्मादि
न्योगुहो सार्धमघाचित्रे दमलभे एषु जपेत्तु जातस्य कुर्याज्जनेन तया जन्मत्वादिजन्मदोशं शुभेवारे शुभे दिने कृत्वा भग्न

राम
२६

सर्वप्रतिकरं च पुनः श्वेतवस्त्रं श्वेतमालं श्वेतगंधात्तादिभिः च
गृह्यदातव्यं

मु. वि.
टी. प्र.
२३

२४

वैश्वदेव्यो गृह्यः सः कांस्याज्यदीपानां हव्यापोषेर्ध्वं वदाचरेत् इति श्रीतैत्तिरीयः - अथ सूर्यचंद्रगृहणसमयजननशान्तिः - गृह-
णचंद्रसूर्यस्य प्रसूतिर्ध्वं दिजायते आधिपतीनां तदा स्त्रीणां मादौ तु कुरुदधीनां त प्रातिलेखा प्रचक्ष्यामिनराणां हितकाम्य-
या यस्मिन् नृते विधेयं गृहणसंप्रजायते तदा धियते हृदये सुवर्णं न प्रवक्ष्येत् यथा शक्तनुसारं विनश्यात् नकार-
येत् तर्हि गृहसूर्यस्य सुवर्णं न स्वशक्तिः चंद्रचंद्रगृहस्थी मानरजतेन विशेषतः राहुहृदयं प्रकुर्वीत न गिने च विचक्षणः
नागेन स्त्री सकेन मुवादेशो देवो प्रपत्येन गोमयेन प्रलेपयेत् तस्योपरि मृसेक्षीमान नववस्त्रं सुगन्धं अवाणा चै-
वरूपं गण्ड्यापनतत्र कारयेत् रत्नाक्षतं रत्नगंधं रत्नपुष्पां वराणि च सूर्यगृहप्रदातव्यं चंद्रपूति करं च यत् राहवे चैव द-
तव्यं हस्तपुष्पां वराणि च दधानं तत्र नाप्याय श्वेतजधानुलेपनं सूर्यसंस्पर्शयेद्दत्तानां कस्मिन्नेति मंत्रतः चंद्रगृहे च पा-
लाशैः समिद्धिर्गृह्यान्तरः दूर्वाभिर्गृह्याद्दत्तानां संप्रीणान् अथ समिद्धिं नृनवहोमेषां पञ्च हृदयः भेषाप-
नतत्रा धियते - अजेन च हृत्पात्रं वृत्तिलेख्यं गृह्यात् तः पंचगव्यैः पंचरत्नैः पंचत्वक्पंचपद्मैः जलैरोषधैः क्लृप्तं
असहितैः कलशैः श्वेतैः श्वेतैः सर्वैश्च क्लृप्तैः अभिषेकं प्रकुर्वीत जपमान प्रयत्नतः मंत्रैर्विरुण्णदेव-
देवराणां हितादिभिः स्त्रिभिः इमं मे गंजे पितरस्तत्त्वमासीति मंत्रतः - अभिषेके निवृत्ते तु यजमानः समाहितः - आचा-
र्यं जपेत् आत्सुरांता विजिते इयः तस्मै दद्यात्पत्येन भक्त्या प्रतिष्ठाति त्रयं दक्षिणाभिः संपुक्तं यथा शक्तनु-
सारतः दद्यात् ततो जपित्वा तु प्राणायामं कृत्वा तस्योपरि दद्यात् पुनः जपमानः समाहितः - अनेन विधिना प्रा-
तिष्ठत्वा सम्यक् विधायतः आर्वात्तमत्युक्तां कचया धिधीं गुणं चाप्रुयात् सोमसोमं न सनेत्यं सोमं पलमतेनरः इत्यं
गृहणजातानां सर्वारिहविनाशनं कथितं भागवेणुदंष्ट्रेण न कायमहात्मने इति शो न कोत्त गृहणजननशान्तिः
अथ ज्वरापुनः तिका लीन न हत्रा तिः तत्र साधारणविधिः यस्मिन् नृते ज्वरादिवाडा भवे तितन्न हत्रा धिदे

राम
२३

कंसर्वगणलंकारश्चिकं गोमपेनोवात्रिषाथरहस्येकानभागके वंकजंकरिकापुत्रंरजोभिः ज्येष्ठवर्णिकैः श्रीहंसत्रयिनिक्षिप्यपथादि
तानुसारतः नवेसपुनृतमथेरक्तवस्त्रप्रसारयेत् स्याथपित्यादिपुनृतपुनः सञ्जलावेष्टयेत् आभूवस्त्रमवावादिस्त्रिलगभगतेकि
पुं गोमुखदृष्टिवातुपुनर्जातंतुगोपुरवात् विस्मृयोनीतिसूक्तंनगव्यनस्त्रापेयंकिपुं गवाभेतेषुमंत्रेगगवाभेतेषुसंस्थितेवि
साः श्रेष्ठेनमंत्रेण गोप्रसूतंतुवालक आचार्यस्तुसमादायपञ्चाभ्यात्रेदरात्तदा माताजयमभग स्यादिपुंमानीयतंमुरवात्त
तः पित्रेतेनोदद्यात्ततोमात्रेप्रदाययेत् वस्त्रसंस्थापयितातस्याथपुत्रस्यमुखीहयेत् गोमुखेगोमपदीरंदधिसर्पिः कुशोदकं -श्रीप
हिरादिभिर्मंत्रैरभिषिचेत्किपुं मूर्द्धिवाध्यापतेपुत्रं तन्मंत्रेण तदापिता -श्रृंगारंगं संभवतिहृदपादधिजायते -श्रीत्मावेपुत्र
नामासितजीवधरदः शतं मर्त्यनिश्रित्वा ध्यायतां किपुं स्यापेत्ततः पुण्णहंवाचयेत्तच्छ्राद्धात्तलेवेदपारणेः दग्निशाय
विधायतां गोवाभ्यर्चययेत् गोवस्त्रवर्णधाम्यानिदत्वादकं दितः क्रमात् यथाशक्ति धनं दद्यात्तत्पणे अस्तथापिता
ततोहोमप्रकुर्वीतस्वस्वशाखात्तमागीतः उद्देवनादिकं कृत्वा चाज्यभागांतमाचरेत् होमस्यप्रागदिग्भागेधाम्यापरि
श्रुमंघटं संप्रजगद्यसंस्थापयित्वा तत्र विनितियेत् द्विरे इमं कथायां पञ्चचरत्नानिनिक्षिपेत् वस्त्रपुमेनसंस्थाप्य
हिरादिभिरथार्चयेत् विस्मृवहतामभ्यर्चयति मां च विधानतः -श्रीपोहिहंति तिस्रिभिरसुमेसोम इत्यथातद्विष्णोः
धरमपदमहाभामिसितसक्ततः अग्निभरामिप्रत्यंचाह्ण विप्रतिसंख्यया इतिगोमुखप्रसवविधिः -श्रीपुत्रसंगा -श्रुतरंश
तिः सुतत्रयेसुमाचैत्स्यात्तत्रयेचसुतोपदि मातापित्रोः कुलस्यापितदारिहंमहद्वेत् जातस्यैकदशगृहेवाद्यादशगृहेशु
३ मेदिने -आचार्यमृत्विजोदुष्ठागूरुपुत्रपुरःसरं ब्रह्मविष्णुमहेश्वरप्रतिमाः स्वर्णतः कृताः पद्मपद्मनारायणस्यः कलशे
परिशक्तितः पंचमेकलवोरु इमंजपेदुसंख्यपारु इस्तत्तानिचत्वारिणां तिसृक्तानिसर्वशः द्विजलकोजपेद्योमकाले
शुचिसमाहितः -आचार्यो जुहुहारत्रसमिदाजपत्तिनां अरुन् -श्रीदेवतासहस्रंवाप्रातंचाविंशतितुवा देवताभ्यञ्जतु

मु.वि.
टी.प्र.
२८

२८

तस्मात्सुचतया कृतमुदाहृतमिति अथ नक्षत्रदेवताध्यानानि देवते अग्नि नक्षत्रविभुजो अक्षवर्णको सुधा कस्तुरासंयुक्तौ कर्मदल
धरो अमो पमस्तु देवता तत्र कस्तुरासंयुक्तौ दिवाहकः मृतापवाहन श्रीमान्पादादुधरः प्रभुः २ अग्निस्तु देवता तत्र कस्तुरासंयुक्तौ जवाह
नः चतुर्भुजो घृताभश्चक्रवर्णः चरदाभयः ३ रत्नवर्णश्चतुर्भुजो हस्तारुहश्चतुर्भुजः ४ प्रातःसत्रवर्णः मयहस्ता निरामयः ५
लोमो हि देवता तस्य चतुर्भुजः अमो कर्णः दण्डाश्चरणाभ्यां हस्तौ चोपनिषत् ६ रत्नो हि देवता तत्र वृषाहस्तौ चतुर्भुजः त्रिशूल
खड्गवर्णः मयहस्तः प्रकीर्तितः ७ चतुर्भुजादिति पीतवर्णः सत्तस्रकर्मदलः वरदाभयहस्तास्य कार्पासवर्णः मयहस्ता ८ चतु
र्भुजः पीतवर्णो देवता सचक्रवर्णः दण्डाश्चरणाभ्यां सत्तस्रकर्मदलः सचक्रवर्णः ९ सचक्रवर्णः देवता तत्र महा मंदलिते धृक् सुखे स्तन
शिरोश्चोले सचक्रवर्णः लोचनः १० पितरो देवता तत्र कस्तुरासंयुक्तौ चतुर्भुजाः रत्नासत्रमयदा कर्मदलधराः अभाः ११ पूर्वा
फाल्गुनीकाया च भगो देवः प्रकीर्तितः रत्नवर्णो बुजासीनो विभुजो भयपन्नकः १२ अग्निस्तु देवता पप्रमथस्थः पप्रमथकः १३
प्राभयकरः श्रीमान् चरणाभ्यां हस्तौ चतुर्भुजाः १४ सवितो देवता तस्य सप्तश्रवणाह्नः दिभुजो रत्नवर्णः सप्तश्रवणसमाश्रितः
१५ तद्वत्पप्रस्थिताश्चतुर्भुजाः पप्रमथश्चतुर्भुजः पप्रमथकरः प्रभुः १६ वायुस्तु देवता तत्र मगहस्तौ चतुर्भुजो रत्नवर्णः निजशस्त्रधरो
मेतकः मृजा चर्मधरः श्रीमान् दिभुजः परिकीर्तितः १७ इंद्राग्निस्तु देवता तत्र गजावाहनो मतो चतुर्भुजो रत्नवर्णः निजशस्त्रधरो
तथा वायुस्तु देवता तस्य सप्तश्रवणाह्नः १८ पप्रमथश्चतुर्भुजः पप्रमथकरः श्रीमान् दिभुजः परिकीर्तितः १९ शक्रो देवता तस्य सप्तश्रवणाह्नः
कीर्तितः २० शक्रो देवता तस्य सप्तश्रवणाह्नः २१ शक्रो देवता तस्य सप्तश्रवणाह्नः २२ शक्रो देवता तस्य सप्तश्रवणाह्नः २३ शक्रो देवता तस्य सप्तश्रवणाह्नः
कः खड्गवर्णः चतुर्भुजः परिकीर्तितः २४ जलस्तु देवता तस्य सप्तश्रवणाह्नः अमो कर्णः वरदाभयहस्तास्य कार्पासवर्णः मयहस्ता २५
मतः मकरे वाहने विष्टो भवेत्प्रकरो ध्रुवम् २६ विष्टो देवता तस्य सप्तश्रवणाह्नः चतुर्भुजाः वरदाभयहस्तास्य कार्पासवर्णः मयहस्ता २७
नाः २८ विष्टो देवता तस्य सप्तश्रवणाह्नः चतुर्भुजाः वरदाभयहस्तास्य कार्पासवर्णः मयहस्ता २९ विष्टो देवता तस्य सप्तश्रवणाह्नः चतुर्भुजाः वरदाभयहस्तास्य कार्पासवर्णः मयहस्ता ३०
तवर्णश्चतुर्भुजाः वरदाभयहस्तास्य कार्पासवर्णः मयहस्ता ३१ वरदाभयहस्तास्य कार्पासवर्णः मयहस्ता ३२ वरदाभयहस्तास्य कार्पासवर्णः मयहस्ता ३३
गरा पप्रमथस्थः २४ अग्निस्तु देवता तस्य सप्तश्रवणाह्नः चतुर्भुजाः वरदाभयहस्तास्य कार्पासवर्णः मयहस्ता २५ अग्निस्तु देवता तस्य सप्तश्रवणाह्नः चतुर्भुजाः वरदाभयहस्तास्य कार्पासवर्णः मयहस्ता २६

राम
२८

वताप्रतिमां सुवर्णं नकारयित्वा अमुकनक्षत्रसंभृतया धिशोऽस्य च नक्षत्रां ले करिष्यते संकल्प्य च प्रदेष्टो गोमयेनोपालिसेतं दुले चतुरस्रं
मंडलं निर्माय तन्मध्ये तत्तदेवतावर्गं वस्त्रद्वयपरिवृतां पूर्वोक्तं नक्षत्राधिदेवताभ्यां सह च त्र्यम्बकं त्र्यम्बकं ध्यादिभिः सर्वेष्वर्चैः पूज
येत् अचूणभक्तालमूलं निर्मलतीर्थजतपरितं वस्त्रद्वयवैष्टित्वा वृक्षं द्वादिवाचितं कलप्राधान्यस्योपरिविन्ध्य स तत्र सर्वोपधीपचर
त्वा निपंचगव्यानि सप्तमः शिकाः पंचपद्मवानि स्वस्वमंत्रेण कृतपानि नित्यं सवे ससुद्रा इति तत्रतीर्थ्याया वायतत्वा यामीति वहा
मावाह्यसंज्ञं स्वगृहोक्तविधिना ग्रीष्मप्रतिष्ठाप्य आहुय भागते तत्र नक्षत्राधिदेवतामंत्रेण तन्मंत्रं तत्र पूर्वोक्तं नक्षत्रदेवतामंत्रेण च त
ना तद्रूपेण होमं कृत्वा तेन शांति कलपान यजमानाभिषेके निहिते तः ताः प्रतिमां गोवामाणां पदपात अस्त्रोपाधारणो विधिः उक्तं
च यस्मिन् नक्षत्रे भवेत्सीडा तन्मंत्रं तत्र स्वदेवतां सुवर्णनिर्मितां कृत्वा पूजयेत् मयतः शुचिगोमयेनानुसंलिप्य मंडलेन मुमलत्वा चतुरस्रं
वसं कारितं दुले चतुर्लोकैः कृत्वा स्युः तन्मंत्रं पत्तनतः कृत्वा यामरा तत्प्राग्ध्वं सुधीः कुर्यात्तदुत्थानां महाचयं तत्प्रागां स्वार्ति
शोणवादादृशास्त्राः आभावे च चवद्वोणाद्राणं वा तदभावेतः ईशानकोणद्वारे तु कलपं ध्याय्य देवसुधीः निधाप्य चित्वा तत्र क
लपे प्रात्पेत्तथा पीठं तु पूर्वतः स्थाप्य नक्षत्रं स्थाप्य सयुतं स्वातिकं तदुत्थानां च शुभानां तत्र संलिखेत् तन्मध्ये देवतां लिखेत्
तत्र त्रितपस्योपे पस्मिन् नक्षत्रे भवेद्गोस्तस्य पूर्वोपे सुधीः उदनी पूजयेत्तत्प्राग्ध्वं सुधीः देवतां ध्याय्य तत्प्राग्ध्वं सुधीः देवतां ध्याय्य तत्प्राग्ध्वं सुधीः
इव च तस्य पूर्वोपे प्रधानं प्रकृतं तया तत्सर्वं विदुषां नोपहोम तत्र प्रकल्पयेत् पूजापचारसंयुक्तं पूजा तत्र प्रकल्पयेत् स्वगृहोक्त
विधानेन कुर्यात्पुनः सुधीः कलपं जलपूरं च वस्त्रयुग्मं नवेष्टितं निधाप्य बोधधीस्तत्र पंचपद्मवसयुताः सप्तस्थानमदाकु
मे आलवात्प्रकल्पयेत् इमं मे वरुणा इत्येव जतमंत्रेण वा पुनः सर्वं समुद्राः सरित इति मंत्रेण संस्पृशेत् पश्चिदिते विशेषोपेत्ता
दिषु जयेत्पुनः आवाहयेत् घरे देवतां पदपातं पतिं एवं नक्षत्रां तं चिदध्यात्पूर्वोपादिकां समाध्यायेत् विधिः प्रोक्तं नक्षत्राणां
पूजने सर्वोपधीनां दुःप्राप्तो भवेद्देवतां प्राज्ञावरी सर्वेषां भक्तिप्राधान्यं भावे च दनं मत्तं प्रातपत्रं सुमनसां ध्याय्य भावे च गुणानुः
मेवेद्यानां भावे तु पापसंघतं हस्तं मंत्राणां मय भावे तु गापत्री मंत्रं तमः होमं द्वाष्ट्यदुःप्राप्तो लिताः प्राक्तानां विभिः अस्त्रै

मु.चि.
टी.प.
२८

अथ नक्षत्रप्रसंगे वा प्रिय्यादीनां भाषांतरात्कामान्मुपजाति कथाह त्रिंशोति तथाच प्रीयतिः धरे त्रिंशुगुणोदकतागिभूतवाणाश्च
नेत्रपारमकुचपुगाधिरामाः सदाधिवेदगुणारामपुगाधितद्विदंतवेधनिगदिताक्रमणभतामिति नन्वत्रसमतिवावेपसप्तविंशतिभा
निप्रतीयेतमलोहाविवातिरिति विरोधः उच्यते उत्तरार्धे सदाधितत्राध्ययश्चतस्रस्ताराः पूर्वार्धे षोडशताराः षोडशताराः
नारदेनापितथैवाभिधानात् तत्राप्र्ययाति सस्ताराः एवंभरायादीनां साभिजितातारा सरव्यादौ या तारमानेति प्रेषाजनमाहवराहः न
तत्रजमुषोहकलमवेत्तारकलितैः सदसदिति अथ्याप्रिय्यादीनां भाषाकतिमुपजातिरप्यास्तताभ्याह अथ्येति अथ्येन्यादिना तत्रा

२७

त्रिंशोपचागि कुवेदचहूयः शरेषु नेत्राये शरे दुर्भरताः वेदाग्निरुद्राः अथमागि
चहूयोध्यः शतं द्विदिरदोभतारकाः ५७ अथ्यादिरुयंतुरगास्यचो नितुरेन सरागस्यमरी
गुरुच १ पयत्कचक्रमचनंचमंचः शय्याकरोमौक्तिकविदुमंच ५८ तौरावलिनिमंच
कुंडलसिंहपुछगजदंतमंचकाः अस्त्रिचित्रचरागममर्दलौ वृत्तमंचकयमोभमर्दलाः ५९

मर्दल

मर्दल

मौली

एतत्समाकृतिरुच्यते तत्राप्र्ययास्तुरगास्यं अथ्यमुखसहस्रं संपं भरायायोनिर्भगस्यसहस्रं कृतेकायाजापिततुरसहस्रं रोहिरया
नः एकदसहस्रं मगास्यरागस्यदरिगामुखसहस्रं श्रीदीपमगासहस्रं पुनर्वसोर्दसहस्रं पुष्यस्यरयत्कोवागसहस्रं ज्येष्ठाया
ऊकारं मघायाः भवो गुरुसहस्रं रवीकाभुन्याः मचकखड्वाकारं उत्तराशालुन्याः शय्याकारं हस्तसहस्रकारं चित्रायामौक्तिकाकारं स्वा
त्याविदुमं प्रवालसहस्रं विशाखायाः तौरागाकारं अनुराधायावलिभक्तपुजाकारं ज्येष्ठायाः कुंडलाकृतिः मूलस्यसिंहपुछाकारं पूर्वार्धा
ठायाः गजदंतसहस्रं अभिजितस्त्रिकोणाकारं अश्लेषास्यचित्ररागसहस्रं धनिष्ठायाः मर्दलसहस्रं शततारायाः वृत्तवर्तुलं प
र्वार्धापदायामंचकसहस्रं उत्तराभापदायापमलांभं रेवत्यामर्दलाकारं स्वरूपमित्यर्थः ५९

राम
२८

राम

वतास्यप्रकीर्तिताः प्रेतकरः पञ्चवरदाभयपापभक्त २६ एषामुदेवतातत्रपञ्चवर्गिणः सुजासनः विभुजः पञ्चपाणिः स्यात्पञ्चमभयिणे
विभुः २७ इति न तत्र देवताध्यानादि श्रवणपुस्तकान्नादि योक्ताकाकमे पुनर्दर्शनप्राप्तिः दिव्याय विचारोद्योयः पञ्चैकाकमे
पुनः सनोमस्यमोघातिस्थयवास्थाननाथान काकधातकृतयकाविदधीतायवित्तरं पितृन् देवान् निजान्भक्ताप्रत्यहं च अभिवा
दयेत् इति प्रियो जितोयः सत्यधर्मपरायणः तद्दोषप्रमनाथी पञ्चातिकर्मसमारभेत गृहस्थपानादिगमने होमकर्मसूक्तस्य
पत्र ग्लोक्तविधिना तत्र प्रतिष्ठाप्य कृताशानि प्रतिमेत्र अथ केन रूपमसुजेष्वन च आहतिभिर्विहितैर्नृपाघतप्रकल्पेन च रत्ना
तिचन्द्रपात्कृतीषु चिरलेकतः स्वर्गधर्मो ह्यस्य त्वराहृष्टा धेनुपयस्विनी वस्त्रालंकारसंयुक्ता निष्कदाहृष्टा संपुता तदर्थं न तदर्थं न
दृष्टा दृष्टेण पापतां यथा वित्तानुसारं गतः शून्याधिककल्पना आचार्यपञ्चोत्रियायतांगोदधारत्कुटुंबेन यस्मात्स्वयं विधीयते
नो वेहसमस्तनिर्भे सर्वस्य सुहृन्निभस्तुष्टांतिप्रयत्नेन ब्रह्मणेभ्यो विदिहे भ्रातृभ्यो वित्तं च दत्तं हि तान् ब्रह्मणो जयेत्संस्थां छाति
वाचनपर्वकं एव यः कुरुते स संपत्तौ प्राप्नोति ॥ मुच्यते इति काकमे पुनर्दर्शनप्राप्तिः आरोग्ये ह्यस्य कवोतो वा प्रवेष्टायेत् स्या
नृत्तनिर्भवेन स्य पञ्चान्वयं पञ्च दीपाय धनिनां गौरेदिराणां पित्राधच तस्य प्राप्तिश्च कर्तव्या जपहोमविधानतः ब्राह्मणान् च
रथे तत्र स्वातिवाचनपर्वकं षोडशोद्धारणोच्चा श्रोतस्पर्तक्रियापरात् देवाः कथं तस्य आदिभ्योऽभिः पञ्चभिर्जयं लक्ष्म्यं प्रयत्न
तः स्वर्गलोक्तविधानतः ईशायास्यापेधेर्द्विमुच्यते सोतं रंशतं प्रत्येकं समिदा ज्ञानेः प्रतिप्रणवपर्वकं यत्तद्भयमपानेह स्वाति
देति त्रिपंचकैः स्वातिमंत्रैश्च मुद्रया तिलान्वाहतिभिस्तथा जपा कृती कृतो हृत्वा कुर्यात्परां कृतिं स्वयं विप्रैर्भ्यो दत्तित्वा दद्यात् प्राप्तिं
चतता जपेत् ब्राह्मणान् जो जपेत्संस्थां त्वयं मुजीत च धुभिः एवं यः कुरुते स संपत्तौ प्राप्नोति ॥ मुच्यते विंगलायाः स्वरेष्वेव मधुवल्मीकयो रपि
संपत्तिमंदरानि प्रत्यस आनिमंगलं प्रकारे च पुरंदारे देवाः गारे च वीथिषु ग्रामस्य तत्पुलं चैव गुरुकलत्रया ततः प्रातिकर्मादि
लकार्ये पर्वीकृतं क्रमेणात् इति कथं तं विंगला मधुवल्मीकादि प्राप्तिः अथ यस्याः पतने धरतस्य ज्ञावतो हरो कलप्राप्तिश्च पादपोजेय
ने पाणिगुदे गुह्ये च जं घयोः चत्त्याः पाते तथारोहे धारतस्य फलेन सत् शून्यं त्र्यमुदं यश्चात्स्वेले स्नानमाचरेत् पक्षिधारतयोः स्य
सुवर्गेन च निर्मितं तदर्थं प्रमाणेन वित्तप्राप्त्या विवर्जितः वस्त्रधुमनसं चैव श्रौत्रियाय निवेदयेत् इति पक्षिधारतयोः प्राप्तिः ॥
द्वैतगणं च मंगलां गनानां शुभा तथा भर्तृत्वात्तदवक्रे हन्नामिकं दोदरागचपली शुभो भयोर्वा न शुभा न संस्था २८

शु.वि.
टी.प्र.
३०

30

प्रभतपः चोलेग्रेमेवकर्मतुलामकरेषु सर्वे इमे उक्तानुक्ताः प्रस्थिरस्थे च त्वत्सिद्धिर्न कर्तुं मे सुस्थायाः श्रुत्यपुष्टे गृहा इति गृ
हाश्च द्वादशोऽङ्गपुष्पमन्त्रे स्थाप्याः उपलक्षणमेतत् सर्वस्य गृहनसंज्ञे स्थापन इदं तु लक्षणः पुष्पप्रचरणमिति जित्तु कु
चेरस्कंदयोगनुराधाया दूर्गादीनां मन्त्रे सप्तश्रृङ्गीणां त्रिधितनूतने लक्ष्मीयासचात्मोक्तगत्यानां पुष्पस्थापने
तदुक्तं रत्नमालायां त्रिधितनूतिश्रुतिश्रुतिस्मृतेः प्रकरकपोर्विताधिपस्कंदयोगे मन्त्रेति मरुचेः करे निर्गतिमेदुर्गादि
कानां पुष्पं सप्तर्षयोर्ध्वधित्ते कार्याप्रतिष्ठा रत्न तत्र तेषां श्रृङ्गा स्थाप्याः किंचित्तेदुर्गानां तथा स्थाप्याः क
तिमे गृहाणां मिति श्रुतिविधौ पति विप्रयोगेणोपाः पक्षो देवयोनिः सर्ववास्तुकादयः अतो देवयोनिः विषाधरो
सरोपतरतो गंधर्व किन्नराः विषाधो गुह्यकाः सिद्धोऽतो श्रीदेवपौत्रपदस्य मिधानात् अगतिशब्देन राहता सुरप्र
थमसारस्वती प्रभतपः श्रुत्येव तस्यां स्थाप्याः तथा प्रचरणे निजोक्तोक्तस्थाप्याः उपलक्षणं चेत्तत् इदं कुचेरवर्जि
तानां लोकापालनां धनिहाराणां स्थापनं तथा च श्रीपतिः गणपतिवृत्तरतो वत्सरासुराणां प्रथमकर्णिसरस्वती
दिकानां च योऽसि श्रुतिस्मृतनामो वास्वितो कपानां निगदिनमस्ति लानां स्थापनं हि स्थिरेषु पुष्पसंख्या १३२
इति श्रीदेवज्ञानतनुतदेवजविरचितायां स्वस्त्यमुहूर्तचिंतामणिटीकायां प्रमिताहतायां नतत्रप्रकरां समा
हिमगात् २॥

अथ जलपारायामदेवप्रतिष्ठासुहृत्सामान्यतो जगद्भुतिदेवताविरोधाणां लघुभुतिनते विरोधे चोपजातिकात्रेणानु जलेष्वादिना ज
लापारायामपीकूपतदुगादयः तेषां प्रतिष्ठापराजः आरामतु पचनतस्यापुत्सर्गः सुरादेवा विष्णुवा दयः तेषां प्रतिष्ठापराय
ना सोम्यापने उत्तरायणे तथा जीवशशांकशुक्ले हरेषु उदिते सति तथा मधुप्रवर्धने प्रचनते तेषु तथा सितेषु कपले तथा स्वर्गति पित
रुवा यमदेवस्य प्रतिष्ठाकर्तुमिष्टाः तत्त्वामिमेन तत्रेति पातेन मुहूर्तवा तथा रिक्तारवर्जिते देवसंरिक्तातिपि ७४१४४० मकारव्यतिरि
क्तपि चोदयुचं विधिदेने प्रतिष्ठापरायामदेवानां क्रमपराकर्मादित्या यमापतपूजायोग्यत्वरूपा अतिशस्तास्यात् तथा च
गामिः देवतासमवाध्यादिप्रतिष्ठासुतरायणे नापादिपंचमासेषु कल्पेष्वापचमीदिने दक्षिणेत्यपने कुचे चतस्रलमवापुषा

जलापारायामसुरप्रतिष्ठासोम्यापने जीवशशांकशुक्ले हरेषु मधुप्रवर्धने सितेषु कपले तथा स्वर्गति पित
रुवा यमदेवस्य प्रतिष्ठाकर्तुमिष्टाः तत्त्वामिमेन तत्रेति पातेन मुहूर्तवा तथा रिक्तारवर्जिते देवसंरिक्तातिपि ७४१४४० मकारव्यतिरि
क्तपि चोदयुचं विधिदेने प्रतिष्ठापरायामदेवानां क्रमपराकर्मादित्या यमापतपूजायोग्यत्वरूपा अतिशस्तास्यात् तथा च
गामिः देवतासमवाध्यादिप्रतिष्ठासुतरायणे नापादिपंचमासेषु कल्पेष्वापचमीदिने दक्षिणेत्यपने कुचे चतस्रलमवापुषा

तपदातुदक्षिणायनरवजलस्थितिसंभवस्तदानकालनियमः नकालनियमस्तत्र लिलतत्रकावणमिति भविष्यपुराणेनक्तः अथ क्रूरम
कर्तानादितिरागपनेषिष्ठापनकार्यमिमुक्तं वेदावसंहितायां भातमैव वाराहनासंहि त्रिविक्रमाः महिषासुरहंती चस्याप्यवेदतिरागप
ने विवेचने च मासेषु माघादिषु च पचतु पदिने यस्य देवस्य तदिने तस्य संस्थितिः अथ लघुभुतिः प्राणकपावेष्टु इत्युपमोमपानिराह
केतुमिस्तेन वागसंस्थेः रतीयषष्टेकादशास्यानस्थितैरुपलक्षितेनेन तथा सतवचरेः सोमबुधगुरुशुक्ले चैवात्यजेरहमदादशव्य
तिरिक्ता किल स्यान्स्थेः सप्तदेवादिप्रतिष्ठा अतिशस्ता अथ सोमोमोदसिंहलगे स्याप्यः तथा कोपुला घटे कुने विमुपवतोकन्यायाम्
शिवोमहादेवो न पुनमिपुनचपुनदेवो दुर्गादयो दित्तो दिः स्वभावश्चितो मिपुनकन्या धनुर्मीनेषु तद्वा देवाश्चतुः पक्षियाणि नीप

मु. वि.
टी. प्र.
३२

31

अथ दिनरात्रि विभागेन संक्रांति सप्तम कल उत्तरायण दक्षिणायन संक्रांति च सार्धं वसंत नित्य कथादं अथ अत्र अर्क संक्रमण मित्त
नुचर्तते दिनरात्रि विभिन्ने अथो भवति तत्र दिनस्य प्रथमे अंशे अर्क वेद पश्यन्तीत्येव सर्वत्र व्याख्येयं अस्ते सूर्यास्त समये र्क संक्र
मणोऽप्युद्भवति अथ रात्रि संक्रांति फल रात्रि प्रथम प्रहरे पिशाचकान् आदि शकेन भूतान् द्वितीये प्रहरे नक्तं चरान् रात्रि सान्
तृतीये प्रहरे नद्या नृजन्तकान् चतुर्थे प्रहरे पशुपालकानां नीरान् सूर्योदय समय काले र्क संक्रमणं सकल लैंगिजनं पाखंड्यादि
कहंतीत्यर्थः पाखंड्याः सर्व लैंगिनिदस्य मिधानात् क्रूरलोभ परत्वेन फलमाहवसिष्ठः रविरचिज्जोमचारै संक्रांतो दिनकरस्य
तन्मासे पितृकफानि लज्जामय नरपतिकलह स्ववृष्टश्च बुधगुरुभ्युचोद्गहसति संक्रांता नाम येन एणं द्वितीयाति निकरति मस
अंशो दिनस्य नृपती नृपमेति हंति मध्ये विज्ञानपि विप्रोपरके च संक्रांतैः अस्ते निशा प्रहरकेषु पिशाचकादी
नक्तं चरानपि नद्या नृपालकां च सूर्योदये सकल लैंगिजनं च सोम्याभ्यायनं मकर कर्कटयोर्निहत्त

वि
सूर्यो विविधमिच्छा पीडा जन्म नृपते संक्रांति फलं दीपिकायां यस्य जन्मर्तुमासा धरा वि संक्रमणं भवेत् तन्मसा भंतो रतस रोगके
शयनतपः तगरस सेह पुरे जनीति दायित्वो ध्रुसंयुतैः स्वानं जन्मर्तु रवि संक्रांतौ नृणां भुवः अथ अत्र वसिष्ठः अजकन्याम
यक र्किं लि संक्रांतौ यदि भवेद्वयं अतलं ते मसुभित नृप जने भो कुल हेमं घटचाय सिंहे मियुने संक्रांतौ यदि भवेद्वयं आमय मर
णो भूय युद्धमन धातु वृष्टिश्च वृष्टिश्च कतु नम करे वृष्टिः स्वात्संक्रमे विषये विस्फाटामय तस्कर पीडा वृष्टिः क कानुम
पं अथ सौम्याभ्यायनमिति मकर कर्कटयोः संक्रांति अत्र तदा क्रमेण सौम्याभ्यायनं निहत्तं मकरे उत्तरायणं कर्कटयोः

वि
श्री
राम

वचनस्याप्यध्यातुमिदं वज्रपाद संध्येति अर्कमंजुलादर्थोदितादर्थोस्तादर्थं च उर्ध्वं क्रमादिभिर्नाडीभिर्मितातत्संध्या संध्याकालस्यात अर्कोदितार्कचिंवा न
 तत्संध्यानाडीमिताप्रातः संध्या तथा कालादर्थं चिंवादप्यदित्रिनाडीमितासाधं संध्येत्यर्थः तस्यैवाजुनमार् अत्रेति अत्रेति अत्रेति संध्यायां साधं संध्य
 याचत्रमाध्याम्येसौम्यः यनेस्तः तदानीं पूर्वपरदिचसौ पुण्येयादिप्रातः संध्यायादिति गार्थनप्रवृत्तिस्तदासंध्यादयादनंतरं संध्यामहः पुण्ये
 तथायदिसाधं संध्यायाउतराध्याम्यप्रवृत्तिस्तदासंध्यास्तत्संध्यासंध्यामहः पुण्येयादिसंध्याः तदाह्नारदः सूर्यास्तमनसंध्यायां यादिसौम्यायनम
 वेत् तदाहः पुण्येयालः स्यात्तरत अत्रेति सूर्यस्यादयसंध्यायापदियाम्यायनं भवेत् तदादयाहः पुण्येयाहः पूर्वतोयदीति उदयसंध्या
 संध्यायालं तदातत्रैव अर्धार्कस्तमनासंध्याघटिकात्रयसंमिता तथैवाहोदयाप्रातर्घटिकात्रयसंमितेति एवं सत्यर्कचिंवाकालादर्थं
 योदियाध्यातुमाध्याम्येयादिसंध्यायाचिंवादिमिता अस्तसंध्यादयसंध्यायाचिंवाते तत्रास्तसंध्यायाधदिमकरः संक्रमः स्यात्तदादिनरवपुण्यकालानेतर
 संध्यात्रिनाडीप्रमितार्कचिंवादर्थोदितास्तादर्थं च उर्ध्वं मत्र वेधाम्यसौम्यायने क्रमात्तः पुण्येयातदानीं परदर्वधसौ

दिने यद्यत्तसंख्यामतिक्रम्य मकर संक्रांतिस्तदा रादिन एव पुण्यकालो न च दिने एवं च पुण्यसंख्यायां कर्क संक्रांतिस्तदा सूर्याद
 यादनंतरमेव पुण्यकालो न प्राप्तिन यद्युदयसंख्यातः प्राक् कर्क संक्रमस्तदा प्राप्तिन एव पुण्यकालो न तरदिने इति निष्कर्षार्थः अथ
 ज्योत्स्नानन कुवातदानं चेव विशेषत इति ज्योत्स्नानदानादि निषेधेऽपि नैमित्तिकं कुर्वति स्नानं दानं च रात्रि च्छिति सुमं च वाच्यं शेषात् सु
 तजनने संक्रातां पुण्यराजं च इत्यर्थः निसंरात्रावपि कर्तव्यं स्नानदानं विशेषतान एव नैमित्तिकं च्छिति सुमं च वाच्यं शेषात् सु
 तयपुत्रेषु स्नानदानादिकं कार्यं निष्काम्यते चेति रात्रौ संक्रमणरात्रौ स्नानं प्राप्ते तत्कर्मकर संक्रातावेव कार्यं स्नानदानं गृह्णवत्त्वं
 मया मया धनं दय इति कथं पचा कां स्वरसात् तथा च मकर कर्क संक्रांतौ स्नानदानादौ देशप्रतिष्ठिणा चोरेण च वस्या च गतया तत्र गो
 र्जरा उक्तं गृह्णवत्तय इति स्नानदानं गृह्णवत्त्वं मया मया धनं दय इति कथं संहितोक्तं चानुस्यरात्रावप्यनसंभवे तदेव स्नाना
 दिकं कुर्वति दाहिणास्तु कार्यं कृतुं परितः अक्रम्याति दिवाकरः इत्यादिम विष्णोत्तरादिवाक्यं मंगी कृत्य दिवस एव स्नानादिकं कुर्वति तत्र

उभयपत्र

अथारसिष्टसंक्रांतिषुषडशीत्यादिसंज्ञाननुष्ठानं यदुपगच्छति धनुर्मिथुनकन्यामीनेषु अर्कसंक्रमणं यदुपगच्छति सुखसंज्ञं स्यात् तुलामेषयोः
संक्रांतिविषयसंज्ञा दृष्टासिंहवृश्चिक ॥ पूर्वसंक्रांतिविषयपदसंज्ञका ४ संक्रांतौ गोलापूरयकालमुपज्ञात्वा संक्रांतिकालादिति गणितभाग्येऽपः
उभयोः सूर्यस्य संक्रांतिकाल आगतस्तत्पूर्वतः परतश्चोदशायोदशानादिका घटिकाः पुरयसंघादकत्वात्पूरयामताः दृष्टासिद्धांते संक्रांतेः प्राच्यरः
स्ताच्च साक्षाः योदशानादिकाः त्रयस्त्रिंशत्संक्रमस्यपूरयाः सर्वस्य नादिकाः अनेन संक्रांतेः पुरयकालस्तु योदशामयतः कला इति स्मृतिवाक्येऽप्येः पूर्वतः
परतश्चाहो अष्टौ घटिका इत्येव योदशोतिव्याख्यातेतदप्राकृतं भवति सूर्यसंक्रांतेऽपि अर्कमानकलाः यद्यगुणाता भुक्तिभाजिताः तदुद्देशनादयः संक्रांतौ
व्याप्यतयापरे इति अथ निधीयत इति निरीयतां रोजात्रात् अर्धचर्यं यत्र पञ्चाङ्गसंक्रांतिकाले सति पूर्वापराहंतिम पूर्वभागयोः पूर्वापरयेरहोः

यदुपगच्छति ननु चाप्युक्तं न्यायेन वेत्त तुलानौ विषयं विषयपदं सिंहलिगोघटे ४ संक्रांतिकालादभयत्रनादिकाः पुरयाम
ताः योदशायोदशाहोः निधीयतां वापरमसंक्रमे पूर्वपराहंतिम पूर्वभागयोः ५ पूर्वनिधीयेदिसंक्रमः स्यादित्येव
पुरयमप्योदशास्तात् पूर्वपरस्ताद्यदि ५ मास्यसोम्यायनेदिने पूर्वपरेतपुरये ६

क्रमेण गतिम पूर्वभागयोस्तमयत्रयोदशघटिकापुरया इति पूर्वपरासंबन्धः अथमर्थः यद्येतावता स्यात्संक्रांतिस्तदा पूर्वदिनस्य उत्तरार्धं पुरययद्य
एतावता परिसंक्रांतिस्तदा उत्तरदिनस्य पूर्वार्धं मेषपुरयमित्यर्थः ५ अथार्धरात्रसंक्रमणे मकरकर्कटयोश्च विषयो मेषपुरजातिव्याह सूर्यः
ति पूर्वनिधीयेदोत्रोदशसंक्रमः स्यात्तदा दिनद्वयं पूर्वदिनपरदिनं च पुरयमुक्तं उक्तं च यद्येतावता स्यात्संक्रांतिस्तदा पूर्वदिनद्वयं पुरयः
स्मान्दानादिबर्गसु अथेति अथानंतरं मुदयास्तात्सूर्योदयात्तर्फी स्ताच्च पूर्वपरास्ताच्च यदि मास्यसोम्यायने कर्कटमकरसंक्रांती भवतस्तदा पूर्वपरे
नेपुरयस्याता अथमर्थः सूर्योदयात् पूर्वकर्कटसंक्रमणस्यातदा पूर्वदिना एव पुरयकालो नात्रादिने मार्गः यदास्तमनवेलायां मकरयातिमास्त
रः प्रदोषे वा ईशोत्रवाग्मानंदानपरेहति अर्धरात्रे तदुद्देशं वा संक्रांतौ रतिरायने पूर्वमेव दिनं प्रात्ययावन्नावयतेरविरिति वाद्वार्थे अतोभसत्तल
स्कादे त्रिः सुरूतप्रदोषः स्यात्तदावेस्तांते सतीति अथोदयास्तादिति ६॥

तथा यदि सूर्योदयानंतरं मकरसंक्रांतिः स्यात्तदा उत्तरं पुरयकालो न

मु.विं.
टी.प्र.
३३

३३

संक्रांतिषु तत्संक्रमबत्प्रायकालोत्तियः अथनांशानपनादिविचारः सिद्धांतादवगतव्यः ईश्वरेण लोकादृष्टवशात्तत्तदप्रादिभागस्य
सर्वतैजः संपर्कप्रवृत्तसंक्रमः मंडलसंक्रमप्रवृत्तिमंडलमिति विषयविवेकः तत्र निरयनगणनपेव सकलव्यवहारः साध्यः साधनगण
नात्तु नियतविषयेषु अथनांशाः प्रदातव्यं लगे कालोत्तरागमे विविधे सत्रिमेयातेतथादृक् संपातपरिति स्वधेयारपेमानयोः रसंकीर्णोक्त
वहारश्चित्तसर्वमनाकुलमे पुरापकालस्तभयविषयसंक्रमविज्ञेयः पूर्वलिखितवाक्याभ्यस्त ८ अथसंक्रात्पयोगाजघन्यवृत्तसमन्त
त्रापुपजासाह सममिति मरुतिप्रवसुप्रवोमि मधात्रिपूर्व सपमंसम अत्रपमंसल एतानि पचदशभानि समसंज्ञानि ज्ञेयानि

म.र.चि. ५. ॥ १७७९. १७. ५.
ति.प्र.

तथापनांशाः खरसाहताप्रवृत्त्यष्टकगत्याविहतादिनाथैः मधादितः प्राक्पुनसंक्रमास्तुर्दनेजपादौच
हपुरापकाले ८ सममरुतिप्रवसुप्रवोमि मधात्रिपूर्व सपमंसम अत्रपमंसल एतानि पचदशभानि समसंज्ञानि ज्ञेयानि
पार्श्वानि लशाक्रयाम्ये ८ जघन्यमेसंक्रमणे मुहूर्तादौ द्रवोवाणकृतावृत्तु खरामसंख्याः सममेमह्य
समर्धसाम्यविधुदपातेयि १० ॥ ४५

मि. ३५. म. २

सुमि. सम

१५

३०

मुहिति

पुवविदेवादिति भंघृत्सात् पुवादिषट्भानिवृत्तसंज्ञकानि सार्धं पुपार्श्वानि लशाक्रयाम्यं जघन्यं स्यात् केषादीनि षट्भानि जघन्यं
संज्ञानि ८ अथसंक्राप्रयोजनपेव इवज्याह जघन्यमिति जघन्यनक्षत्रिकसंक्रमेण पंचदशमुहूर्ताज्ञेयाः वृत्तनक्षत्रिकसंक्रमेण वाण
कृताः पंचचत्वारिंशत्मुहूर्ताज्ञेयाः समनक्षत्रिकसंक्रमेण खरामसंख्याः खराम्यमुहूर्ताज्ञेयाः उत्तरेनारदेन तासां प्रमाणाद्यदिकानि
शामवतिष्ठत्युति फलमसाधिसमर्धसाम्यमिति पंचदशमुहूर्तायां संक्रांतौ सर्वमूनमहर्धतदुप्रापमवति पंचचत्वारिंशत्मुह
र्तौ संक्रांतौ समर्धात्रिंशत्मुहूर्तायां समंपयास्थितमवति विधुदर्शनेपीति चंद्रदर्शनेमेवमवफलं वाचं जघन्यमेचंद्रदर्शनेमहर्धं

राम

संक्रांतौ २

वृत्तनक्षत्रेचंद्रदर्शनेसमर्धं सममेचंद्रदर्शनेसाम्यं ॥ १० ॥ ॥ ३३

अथमर्धः ३०

अथ स्यापराः षोडशदिकाः पुण्यदतिपूर्वसामान्येनोक्तमिदानीं विष्णुपदादिषु विशेषननुद्भाह यास्यायनरति कर्कसंक्रांतौ विष्णुपदे च
 सिंहवाचकं न संक्रांतिका लाद्याः प्रथमाः षोडशदिकाः अतिपुण्यदाः स्नानदानाद्यनंतपुण्यदाज्ञेयाः अग्रिमास्तुनतथा तु
 लाजपोस्तुलामेधयोर्मिथ्या नयतः षोडशदिकाः संक्रांतिका लाद्या गृहीतपरतश्चाष्टाविति दीपिकाकारोक्तम् यत्तु कुरुणा
 वर्तमाने तुलामेधनाडास्तु सयतोदयोतिमध्यमरतीया प्रामिप्रार्थिते ज्ञेयम् तथा च षडशीत्यानने मिथुनकन्याधनुर्मीनसंक्रां
 तिषु सोम्यायेन मकरसंक्रांतौ संक्रांतिका लापरा अग्रिमाः षोडशदिका अतिपुण्याः प्रथमास्तुनतथा एवं निर्णयते पुण्यकाले स्नानाद्यव
 श्यविधेयं तत्र स्नानाद्यकर्तव्यं प्रत्यवायमाह वसिष्ठः विष्णुचर्ययेन गृहीतसंक्रांतौ पुण्यदिवं स्यात् पितृत्वं न करोति हि दत्वा पापं ध्वजति
 हितं स्पृशिता यदुप्रीत्यां तु पदानं विष्णुवक्ष्ये दृष्टमेवागारस्यानंतस्यांतौ नैव दृष्टत इति भरवाजोक्तैः अथ च निर्णयश्च द्वादीनामपि संक्रमा
 ज्ञेयः तत्रैवमात्रोक्तानिर्णयकारादिभिर्वाः पुण्यकालचदिका उपनिषत्वाः स्थलाः तेन धर्मादि विंशंगुण मुक्तिमत्तमित्यादि प्रकारेण
 यास्यायने विष्णुपदे चाध्यामध्यास्तुलाजयोः षडशीत्यानने सोम्यपरा नोदोतिपुण्यदाः ७

एषा मुक्तिमध्यमविशेषातीताः सत्समाद्यदिका लिखन्ते स्मृदिविषये स्ताभ्यन्ते न अतिरुक्तास्तसामनियतत्वात् श्लोकानुपनिषदः मध्यमास्तुप
 यन्ति उपागमगुणा ३३ रवेरपविषाद्यदिवले पुण्य २२६ नोमस्याप्रिले धृतानव ८४ विदोकाः पत्तेः स्वाग्निमिषातनादो ४२-४३ गजा ८८
 रोरपमगानं दार्कनेरहमिः ८१० पुण्यारवतपाः प्राते १६-१७ मयतो रापपुत्रयोः संक्रमे इति पु निरयनाश संक्रांतिमभिधापेदानीं सायनां संक्रांति
 मपुण्यकालमुपजात्याह तथेति च चरणापि संक्रमाच पुण्यदास्तथा च न संक्रमा अतीतिवच हितस्तथा पादः अपना प्राः वस्यागुण्याः सहा
 सपुण्यसाधित्वात्वे हेदिनाघः दिनघटीपत्तेः कृत्वा मया दिक्षादप्रासंक्रांतिका लाद्या कवलसंक्रमास्तुले च लसंक्रमा दाने जपादो जप आधे हा
 मादो बहुपुण्यदा भवेति पुलस्तः अथना प्रासंक्रांतौ मीनगाले चरातिसर्वदा अमुखा रापि संक्रांतिस्तुलः कालविधित्तयाः स्नानदानज
 पश्चाद्वर्तमानादिकर्मभिः सुकृतं च लसंक्रांता च जपपुण्यो अने इति ज्ञात्वा लिखति संक्रांतिषु यथा कालस्तदीयेष्वयने तथा अयने विंशतिः प
 र्वा मकरादि प्रातिः परेति अत्र मकरायने रक्षा विंशतिर्दिकाः पुण्याः मकरसंक्रांतौ तु पारविंशतिर्दिकाः पुण्यकालः मकरव्यतिरिक्ते कार

म. विं.
ही. प्र.
३४

34

मनं २

अपराधसंक्रांतेः करणेन परत्वेन वा हनवस्त्रापुधमस्यते यनजातिपुष्पाणि सफलानि चार्देन विव्रीडितत्रयेणोपजातिकपाहसिंहस्यादिभिः
 वचतोचमरमेकादशकरागमुक्रमरावाहनादीनि स्युः बहूनां निस्सिद्धीति रासभागर्दभः वाहद्विषमहिषः तुलायामहिषोवाहद्वि
 मन्त्रासंभारभादसमरः अजोमेषः चरणापुधः कुर्कुटः नारदेन तु विव्रीडितः खपावाहीकवंगेषु संक्रांते विस्मयाहने अन्वदेपो
 धृतिष्णुर्दवाहनाः पूर्ववादपयति अश्विन्यापरासंक्रांतिस्तदा अन्वयोनिर्गमस्तदाहने स्यादृणादिदेवेषु एवं सर्वे न तत्रेषु
 अप्रचलत्वेतादि हारीतकेनीतावणिषां दुःस्वरगवाणि आरक्तमलक्तकवर्णं काले स्यामं असितं चेतवर्णरहितं गदं मव
 सिंध्याध्वराहसमगजावाहीध्वरोटकाः श्वजोमेषश्चरणापुधश्च वचतोवाहारवेः संक्रमे वस्त्रं चेतसपीतहारितक
 पादुगरक्तकालासितं चित्रं कवलादिगघनाभमयरासं स्याद्दुर्गदी गहा १३ खड्गेददशरासतोमरमुचोक्तं च पादो
 कुंशास्त्राणस्त्रयभूषणमन्त्रमेसपदान्नवम् दुग्धदधयिचित्रितान् गुडमध्वाज्यंतया पावराचालेपोमगनामि
 कुंकुममयापादीरुद्राचनम् १४ पावश्चातुमुरातिपांजनमया कालागरुश्चंद्रके जातिर्देवतस्यैव तवित्पापमे
 राविप्राततः सत्रोपेपकश्चंद्रसंकरमवापुष्यचपुर्भाषकं जातिवकुलिकेतकानि चतुर्पावित्वाकंदर्वोवृजो १५
 स्यान्मलिकीयादलिकाजयाचसंक्रांतिवस्त्राधानवाहनादः नाशश्च तद्वत्पुजोविनाचस्थितापविष्टस्थितोचनाशः १६
 एनिमित्तार्थः दिग्बलाभावः घनाभं प्रेषणी अपराधं भुञ्जुस्वादीनि आपुधातिप्रसिधानि अप्रमत्तं अन्नमत्तं परमान्नं पापसंभेसंभितसम्
 रुः पदान्नमपरादि चित्रितान् हरिद्रादिरंजितं अणुलेपाविलेपनं मगनाभिः कस्तुरी कुंकुमकेसरं पादीरुद्रं मत्स्यसिंहा रोचनं गारोचनं पा
 जालककः अनुमदो माजीरघर्षः भाषयाज्जादिरिति निशागरिद्रा अजिनकजालः संकरमवा अमुलाभजाः प्रतिलासजाश्च पुन्नागके
 नागकेसरपुष्प मदिर्काचलिः जया औदुम्बरासवनं शेषारिप्रसिधानि सर्वत्र कचिद्वेद्युक्तं पिशाचुमारश्च गतालकपुष्पाप्रोपाप्र
 गल्माचततश्च रुद्रा वेधातिवेधावसुतोर्ध्वी च प्रवृजिकचितिववाहिकानामिति एवं संक्रमकाले यानि वस्त्राधानवाहनादीनामि
 हितानि आदिप्राधेनापुधातेपमजातिपुष्पाणि तिष्ठानां भवेत् वपुनसहस्यपुजीविना वस्त्रादिवत्पुजीविना नाशो भवेत् स्थितापवि

माल
ति ६
पा गुला
व १
गुह ३

ना. के. ३ बलवन्ती ३ बल ३

अपुधो ४

१८
१९
२०
२१
२२
२३
२४
२५
२६
२७
२८
२९
३०
३१
३२
३३
३४
३५
३६
३७
३८
३९
४०
४१
४२
४३
४४
४५
४६
४७
४८
४९
५०
५१
५२
५३
५४
५५
५६
५७
५८
५९
६०
६१
६२
६३
६४
६५
६६
६७
६८
६९
७०
७१
७२
७३
७४
७५
७६
७७
७८
७९
८०
८१
८२
८३
८४
८५
८६
८७
८८
८९
९०
९१
९२
९३
९४
९५
९६
९७
९८
९९
१००

अथप्रसंगात्कर्मसंक्रांतोमेघविशेषकानुहमाः अर्कदीति कर्मसंक्रांतोअर्कःदेवारेसतिरनेः अविशेषकानुहमाः पथारविशारेक
 कर्मसंक्रांतोद्विषाविशेषकः एवंतोमेविशारिभोमेहोनेवादवा गुरुधत्वाह्यदवा शुक्रैरादवाधुनीयचेधर्षः अथकीहृदास्परवेः सं
 क्रमाजातसंसत्फलमिद्वज्रपाह स्यादिति राविस्तौतिलकरणोनागकरणचतुष्यदेकरणसुप्तः संक्रमितः स्यात् गरादिपंचके

५. २.
 अर्कःदेवारेसंक्रांतो कर्मस्याद्विषोपकाः दिशोनरत्वा
 गजाः संपाधुत्यादवासायकाः १२ स्यात्तेतिलनागच
 तुष्यदेराविः सुप्तोनिविष्टसुग्रादिपंचके किंस्तुप्रउर्ध्वः
 सकुनोसकोलवेनेष्टः समः अष्टइराधेववर्षे ॥१२॥
 वर्ष

रागः

गरेः वणिजेः भक्ष्याः ववेवालवेचनिविष्टः संक्रमितः स्यात् किंस्तुप्रसकोलवेसकुनोचउर्ध्वः ऊर्ध्वस्थितः संक्रमितः स्यात्
 इहकरणाधिकरंकसंक्रांतोरविः अर्धवर्षे अर्धवर्षे ववेवालवेचनिविष्टः अर्धवर्षे ववेवालवेचनिविष्टः अर्धवर्षे ववेवालवेचनिविष्टः
 अपमर्षः सुप्तविशंक्रमा अर्धवर्षे ववेवालवेचनिविष्टः अर्धवर्षे ववेवालवेचनिविष्टः अर्धवर्षे ववेवालवेचनिविष्टः
 संवर्षीपतिना धान्याधुत्यादवासायकाः १२ स्यात्तेतिलनागच तुष्यदेराविः सुप्तोनिविष्टसुग्रादिपंचके किंस्तुप्रउर्ध्वः
 सकुनोसकोलवेनेष्टः समः अष्टइराधेववर्षे ॥१२॥

मु. वि.
ही. प्र.
३५

अथाधिमासस्य मासयोर्लक्षणमुपजात्याह स्पष्टार्थेति शुक्लप्रतिपदादर्शात्तत्राद्रोमासः सचेत्सूर्यसंक्रांताविहीनो रवितोमे
नदाधिमासउक्तः चाद्रोमासोऽसंक्रांते मलमासप्रकीर्तित इति वृत्तसिद्धांतोक्तः चतुर्विधैः कदाचित् चाद्रोमासोऽसंक्रमः दोसं
क्रममासस्मिन्नेषादिसंक्रमः स्पष्टसूर्यसंक्रातिव्ययपुनस्तदा तपमाससंज्ञकउक्तः आषतदशायामधेभोनारेवतथापिदासंक्रातिद्वितय

स्थणार्कसंक्रांतिविहीनउक्तो मासो धिमा सद्य ॥
 मासउक्तुः दिसंक्रमात्तत्र विभागे योस्तस्मिन्पेहिमात्ता
 प्रथमांशसंज्ञौ १५ इति श्रीदैवज्ञविरचितमुहूर्तविं
 तामेणोसंक्रांतिप्रकरणम् ३

चेत्प्राक्तयमासः सञ्चय इति विसिद्धेः तत्र त्रयमासे जातानां वर्द्ध्यायने मतानां ऋद्धेवृत्तिष्वेविभागयोः पूर्वोत्तरद्वयोः संवेधनम
यमाससंज्ञो मासेस्तुः स्यात्तां तिथिपूर्वार्द्धे जातानां मतानां पूर्वमासवर्द्ध्यायनं ऋद्धेवृत्तिष्वेविभागयोः पूर्वोत्तरद्वयोः संवेधनम
कीपनं ऋद्धेवृत्तिष्वेविभागयोः पूर्वोत्तरद्वयोः संवेधनम
नृणामेदविचारस्तु गृह्यगैरेव भयान्न लिखितः इति श्रीदेवज्ञविरचितायां ब्रह्मसूत्रे चिन्तामणिटीकायां प्रमिताक्षरायां संज्ञा

निषक.राम. ३११

राज
३५

अथ संक्रांतिविधानप्रतिमनुष्यं शुभमुपजात्याह संक्रांतीति संक्रांतिर्यस्मिन्नत्रे स्यात्ततो धरधिष्ण्यं पूर्वमन्त्रं तस्मात्स्वतन्मन्त्रं तत्र गण्यं
 तत्रैव प्रथमं त्रिमेभं तिसृणां गमनयात्रा स्यात् ततः प्रथमं त्रिमेभं तिसृणां गमनयात्रा स्यात् ततः प्रथमं त्रिमेभं तिसृणां गमनयात्रा स्यात् ततः प्रथमं त्रिमेभं तिसृणां गमनयात्रा स्यात्
 पुनरंगमे शुभमुपजात्याह संक्रांतीति संक्रांतिर्यस्मिन्नत्रे स्यात्ततो धरधिष्ण्यं पूर्वमन्त्रं तस्मात्स्वतन्मन्त्रं तत्र गण्यं
 तत्रैव प्रथमं त्रिमेभं तिसृणां गमनयात्रा स्यात् ततः प्रथमं त्रिमेभं तिसृणां गमनयात्रा स्यात् ततः प्रथमं त्रिमेभं तिसृणां गमनयात्रा स्यात् ततः प्रथमं त्रिमेभं तिसृणां गमनयात्रा स्यात्
 ततो गमनमाह नारदः तिसृणां गमनयात्रा स्यात् ततः प्रथमं त्रिमेभं तिसृणां गमनयात्रा स्यात् ततः प्रथमं त्रिमेभं तिसृणां गमनयात्रा स्यात् ततः प्रथमं त्रिमेभं तिसृणां गमनयात्रा स्यात्
 ये गुरु विश्ववत्संसाभान्येतोगुरु वलचोपाजात्याह नयेत्त एमिति विधुर्विधोर्विना इ विलेखलतः शुभाः परे रवेरिति वाप

संक्रांतिविष्णुधरधिष्ण्यं तस्मिन्मेभं तिसृणां गमनयात्रा स्यात् ततो गमनमाह नारदः तिसृणां गमनयात्रा स्यात् ततः प्रथमं त्रिमेभं तिसृणां गमनयात्रा स्यात् ततः प्रथमं त्रिमेभं तिसृणां गमनयात्रा स्यात्
 मेभं तिसृणां गमनयात्रा स्यात् ततः प्रथमं त्रिमेभं तिसृणां गमनयात्रा स्यात् ततः प्रथमं त्रिमेभं तिसृणां गमनयात्रा स्यात् ततः प्रथमं त्रिमेभं तिसृणां गमनयात्रा स्यात्
 येषां तारावलतो शुभो विधुर्विधोर्विना इ विलेखलतः शुभाः परे रवेरिति वाप

लोपेयं च मृतेन रद्यादिगुरुवले सति एतानि कार्याणि कुर्यात् यथा रवे सूर्यस्य चौराजान् पेक्षारो राजदर्शनं वा विधेया एवं
 चंद्रादेव चौरादेव चंद्रसर्वकृतिः सर्वकृत्यानि मेभं संगरपुं वं धेयां स्त्रमभायमाध्याष्य वा गुरो विवाहः शुक्रगमनं शनोदी
 जरागजादिदं विधेयं तर्ह्यः अथ तितारावलतो विधुः शुभो ज्ञेयः यदा चंद्रसंक्रमणं स्यात्तदा तारावलते च तदा सपाददिनं
 यं शुभोपि शुभः तारादेह्ये शुभो अशुभः एवं विधोर्विना इ विः संक्रमणं शुभोपि मासपर्वतं शुभः शुभस्तु सुतरां तस्मिन् एवं चो
 चंद्रादेह्ये शुभोपि विरच्य शुभं तर्ह्यः परेभा मादयः संक्रांतिचिकीर्षवस्तद्वलतः सूर्यवलादशुभा अशुभो ज्ञेयाः रवेरिति वाप
 तु शुभा अथ शुभाः १८

सु. १. चं.
टी. प्र.
३९

36

व्यासेनोक्तं सर्वगंगासमेतोपसर्ववृक्षसमादिजाः सर्वभूमिसमंदां गुरुणोऽन्द्रसूर्ययोरिति अन्यत्र गुरुमाने भवेत्तु
 ने गुरुतामि विधीयते मुच्यमाने भवतान्मुक्तेस्तान् विधीयते इति सूर्ये गुरुणो वा तत्ता वक्तुं योजयादिकमपीति शिवरहस्य
 तेजोपहोमादिप्राक्वादेवाचनादिचकार्यं अथस्तान् विधीयते गुरुणो मरिचजनकमित्युक्तं तत्तद्गुरुमुतादृशमपीति तैः
 प्राये निर्विषमोऽग्र्या इति तु विधीये परं आचार्याः अथ मदे गुरुणो तु नो वीक्ष्य न द्रव्यमित्याहुः उक्तं च नमस्तथा हरिर्ह
 कदशमस्थनिष्ठाकरं दृष्ट्वा रश्मिप्रदाराहुर्जन्मर्ते निधने पितृति नन्मर्ते जन्मनत्तत्रैव च तारासमये अत्र दृष्टं इति पदम्
 चणद्रीनचातुष्विव विवक्षितमिति तेषामापायः पतञ्जलात्पञ्चानरवदृष्टे मुखत्वं मिति परे धामितं तदसत् अदृष्टपर
 पाः कालस्थमर्तयो मरणाः श्रिताः प्रीतिमदे च पातारव गुरुणो गतिरित्येव इति सूर्यसिद्धिंते पातानामहं प्रत्येता क्ता पातो
 रादृष्टपर्वण्यः इति तिस्रस्तरे परे वं पातो रादृष्टपर्वण्यः इति पत्येव विने पञ्च द्वादिनमयत्रमादिति सूर्यसिद्धिंते तैः अ
 तः पातानामहं प्रत्येता द्रोहोऽर्धे न मेवानुपपन्नं ननु गुरुणो चन्द्रसूर्ययोश्च दृष्टको रादृष्टपर्वण्यः अतएव रादृष्टपर्वण्य
 कूरडात्पादिपुशोणातिरपीति चेन्न भानोर्भा र्धमहाछाया तत्तुल्यं तैः समे पिवा प्राणां कपाते गुरुणो किं पद्मागधि
 कोनकरं तु पञ्चमं च द्रव्यं भास्करस्य दूरधस्था घनव इवेत म्छाया प्रादृष्टपर्वण्यो विप्रात्पत्य भवेदसौ अस्माभ्यं
 या अथ चन्द्रसूर्यादको भवेदित्यर्थः इति सूर्यसिद्धिंते द्वादिनमयत्रमादिति सूर्यसिद्धिंते तैः सूर्यसिद्धिंते तैः सूर्यसिद्धिंते तैः
 वराहुः कुभामरुजगः शशं कमित्यादिनोक्तैः वराहोण पितृस्मिन्काले सानिधमसते नोपचर्यते रादृष्टपर्वण्यः तस्मा
 द्रोहोर्दृष्टानां सव तन्मते द्रीनचातुष्वमेव विवक्षितं एवं च राहोर्द्रीनरादृष्टपर्वण्ये न मिति तत्पुरुषानुपपन्नः तस्माद्
 प्रीनशब्देनोपशोणलप्यते रादृष्टपर्वण्यस्तस्मिन् रादृष्टपर्वण्ये इति अथमर्थः रादृष्टपर्वण्ये तत्तत्संवेधेन द्रीनमुपराग इति

राम
३०

अथ गोचरप्रस्तावरात्रगुरुगीर्वाणनक्षत्रफलं गुरुगीर्वाणं शुभप्रतीकारं च दुर्गुहणं दुर्कानि विधेयं च यद्देन
 विहीरितेनाह जन्मद्वैति यत्किञ्चन नक्षत्रे गुरुगुरुमेवातिनिधनं स्यात् वसिष्ठः यत्किञ्चन जन्मनक्षत्रे गुरुसप्तप्राप्तिमासकरो तस्य
 व्याधिभयं घोरं जन्मराशौ घनं स्यादिति चिकित्साभागी वीथे यस्याज्यस्य नक्षत्रे स्वर्गानुक्रमेण जन्मराशौ भोगसुखापारण
 चात्र निर्दिष्टेति राज्यनक्षत्रे राज्याभिषेकनक्षत्रे अथ शशिफलं जन्मनक्षत्रे जन्मराशौ राशौ भोगसुखापारण
 दिफलं भवति जन्मराशौ गुरुगुरुमेवातिघातः कशेरुकादितीयापराशोऽव्यनाशु ततोयश्चालक्ष्यप्राप्ति चतुर्थराशौ व्यथा
 रशिरुपापचमराशौ चिंतापुत्रादीन्यवस्थापुत्रे मारका सममराशौ कलत्रं दोषस्य स्त्रीकः अष्टमराशौ मारुतः नवमराशौ म
 ननाशः दशमराशौ सुखं एकादशराशौ लाभप्राप्तिः द्वादशराशौ आपापोनाशः आत्मन इति कचित् इत्येव स परे

जन्मद्वैतिनिधनं गुरुजन्मनक्षत्रे घाततत्तिश्रीव्याचिंतासौरव्यकलत्रं दोषस्य मृतपः सुमाननाशः सुखं लाभोपायः
 ति क्रमात्तदशुभं व्यस्येजपस्य गौदानं प्राप्तिरथ गुरुत्वशुभं नोधीशुमाऽऽपरे ६
 इदं यन्मासपथं नमिति ज्ञेयं तदन्तरं गुरुगुरुं तं सभावनयाह उक्तं च दैवमनाहरे घातहानिमयः श्रियं जनभाध्वस्तं च चिंता
 क्रमात्सौरव्यद्वारव्याजनं च वृत्तं व्याधिचमनक्षत्रे स चिन्ता नमः पायमर्कशशिनाः प्रामासमधे गुरुदति अथाशुभस
 चक गुरुप्रतीकारमाह तदशुभं तिसृषु गुरुगुरुशुभस्य व्यस्येनाशुपुत्रपुत्राशौ दानं जपगायत्र्यादिस्वर्गसुखं गोधनं
 भूमिर्वा उपलक्षणत्वादेन्यवस्थादीनां यथाप्राप्त्यादानं कार्यमिति श्रेयः तद्दोषप्रणुदुत्तवृत्तविधिस्वर्गादिदानेन
 वेदितुं कः दानं जपानि निवृत्ते सुवर्गनिर्मितं नागसति तन्ताम्रभाजनं सदति लसवत्तु चक्रात्रिणयनिवेदयेत् सौवर्गरज
 तवापि विवृत्तत्वात् सशक्तिः उपरागाद्वले प्राप्तिरिति प्राप्य लभ्येत मंत्रश्च तस्मात्तपः महाभीमसौमहर्षिर्मर्दनहेम
 नागप्रदानेन मम प्राप्तिप्रदा भवति जगदानं भूमिदानं च स्वर्गादानं विप्रो वतः गुरुणैकनाशाय देवताय निवेदयेदिति

श्रीरा
 म

मु. वि.
टी. ५
३६

स

३७

च

पदितयोः परेषु तद्वैकल्यात्वा भवद्वैक्यः इत्यनयोर्वाक्ययोर्द्वैक्येनोदयवाक्ये भवद्वैक्ये परिस्थितत्वं लक्ष्यते अथामिधावरणो
नपरदिचमेषिदर्शनाभावे उपवासः प्रत्येकं तत्तथापत्रस्य प्राकाले गृहगृहस्थानं विहितं तत्रांतरा मेधावरणोऽविचंद्रयो
र्द्वैक्याभावादिचमेष्यत्रयं वा स्यात्तत्राप्युपवासप्रसंगः स्यात् नच शिष्टास्तथाचरंति तस्माद्दृष्टदर्शनाप्येव तस्मात्तु
स्त्रीयगृहणदर्शने गृहणज्ञाने सति मेधाभावे तेषामगृहणमदृष्टे च तेषामता अथेन गतुमशक्ते न च दृष्टादिना स्नानादिविधे
यमितित्वात्प्राप्यः अतएव भागवते कुरुक्षेत्रज्ञानार्थमिलिताना पांडवीयलोकानां मध्यधराष्ट्रापि परिगणितइति
शिष्टाचारोपवमेवास्ति एवचारिष्टजनकत्वाभावेपि गृहणदर्शननिषेधः किंपुनरिष्टजनकत्वे तस्माज्जन्मसंसांकेति
पद्यनिर्मुक्तत्वादिपेतं किंच प्रत्यक्षास्तध्ववशिष्टं मत्स्यपुराणादिवाक्ये दर्शयतां भावाच्च अतएव मूलधरे इति पदं प्रयुक्तं प्रा
तिसुदर्शनाभावेपि विधेया यतारिष्टयोगानां सस्यस तांमेवारिष्टजनक ता अथ गृहणशान्तिः यथांतुभास्करस्या
नेराहुश्चंद्रमुपक्रमेत् कर्मक्षयपरिलेपात्प्राप्तिर्वाति चेतजनाः पितृपुत्रविनाशायस्यैव स्थाने भवेद्गुरुः मातृपुत्रविनाश
यचंद्रस्थाने भवेद्गुरुः होरायां गृह्यते यस्य नक्षत्रे चानिशाकरः प्राणसंदेहमाप्नोति स चाभरामिच्छति यस्यात्रेजमनक्षत्रे
गृह्यते शिवाभास्करो तज्ज्ञातानां भवेत्पीडांनराः प्राप्ति चर्जिताः संक्रमद्वयस्येष्टां जन्मत्रितये यथा गृहणं च दुरोगमत्पुत्र
जनोदानां कृतयो जपा प्रवर्तन्त्याः तस्माद्दानं च होमं च देवांचनं जपो तथा उपरागाभिषेकं च कुर्याच्छान्तिं विष्पति
तत्र दानं तथा रूपं विधाय भुजंगस्य काचनेन पिष्टेन वा हिमकरेति वा साधयेवा गृह्यते त्रिजन्मदिवसे तमसप्रदद्यादि
प्रायवेदविदुषसु परिहृता य यस्याशिसमासाधनं भवेद्गुरुसंभवः तत्रज्ञानं प्रवक्ष्यामि मंत्रोपधिसमाहितं चंद्रोपरागं
संप्राप्य कुर्याद्वा स्नानं वाचनं संपूज्य चतुरो विप्रान् शुक्लमाभ्यानुलेपनैः पूर्वमेवापरागस्य समानीयोषधादिकं स्थाप
येच्चतुरः कुंभान् प्राणान्सागरानिति गजान् प्रवरणवाल्मीकसंगमात् वृत्तगोकुलात् राज्ञां हारमदे प्राञ्चमभ्यानीयानि
सिपेत पंचगव्यं च कुंभेषु शुद्धमुक्ताफलानि च रोचनपत्रश्लोचपचरत्नसमन्वितं स्फटिकचंद्रनक्षत्रतार्थवारिचपपक्ष

राम
३६

ति

नचराहरेवलक्षणयोपगमपरस्तस्यदर्शनेमितिर्वपताभिमतार्थेतिरितिवाच्यं लक्षणाल्क्षणंनरासंभवेसतिवक्तव्या असेतादर्शने
 राहिलथाचास्यतदर्शनेप्रज्ञापीलविनिर्देशपद्याधिहर्मिलतस्करैरितिविस्मृधर्मोत्तरादिवाक्येषु पदांतरासन्निधानाशङ्क्योक्तो
 परागोलक्षणे शङ्करादिः पातारव्यग्रहगतिरूपमप्येतरमस्तीत्येतादृशेपुनर्गुरुपतयोसमानार्थकत्वेनास्तीत्येवसिद्धमितिप्रागु
 क्तानांसर्ववैसांगुत्तरास्यपादित्येववाक्यार्थः फलितोभवति केचित्तुदर्शनादर्शनविषयकयोस्तुत्यवलत्यात्सङ्गदृष्ट्यास्मादादि
 तिवदेतिर्दसतु जन्मसंसाधनियुक्तेसा दिनासामान्यतानिबिहस्यगुपरतदर्शनेसु नेहतागूतमा दित्येतास्तथातेकदाव
 न नाचरत्ननकारिस्थनमभ्यनभसागतमितिमनूतोपरतदर्शनेस्यपुनर्निवेधानुपपत्तेः प्रागुक्तादिपाराइदृशनपदसुगहपरा
 गोलतकत्वनतुत्यवलत्याभावात् तस्यानुपरत्तेयाः सूर्याचंद्रमसोयस्यकस्यापिदर्शनानिषेधसत्वाद्गुरुएवचानदानाद्युक्तलक्षण
 रज्यातिः प्राप्तेकदेप्रागणितग्रथेभ्यानुधातस्मिन्कालेस्त्वानादिविधेयमिति सिद्धातः अतएवमद्याद्यवृत्तेषुपरागेस्त्वानादिवि
 धेयमेवरात्रेभ्योपरागेस्त्वानादिविधेयमेवरात्रेभ्योपरागेद्विवाचैत्रोपरागेचस्त्वानादिकंतुचनेनतद्वति तदुक्तंनिगमेसूर्य
 गृहोपरागत्रोदिवाचंद्रग्रहोपदि तत्रस्त्वानेनकुर्वीतदद्याद्वानेनचकुर्वीदिति तादृशग्रहोदृष्टिरोदृष्टेनास्तीत्यपिसिद्धते
 ज्ञावालिचचनंतु सङ्गतिः पुण्यकालस्तद्योदंशमपतेः कालः सूर्यचंद्रोपरागेतुयावदृशनगेचरइतिगुत्तिसास्तमयनपथतद
 र्शनगेचरत्वात्तवत्कालः पुण्यकालोभवतीति वाच्यः तदुक्तंविष्णुरूपनिबंधे दिवाचंद्रगृहेरात्रोसूर्यपर्वनपुण्यदः सवि
 स्यपुण्यपवद्वयपावदर्शनगेचरइति अनेतु सूर्यासादृशीनरात्रिदित्तदर्शनात्मक अनेतुतादुपरिवासभोकोदर्शनेस्म
 तिमिब सिद्धेसिद्धातचचनान्मेवावृत्तेऽवावृत्तेचोपरागेगणितगतस्थितिघटिकाः पुण्यकालइत्याहुः यात्राकाशोभस्या
 सहस्रंल ननिवहृश्यते सप्रदेशोभजप्रदवाचः अर्कइत्युपतत्तए चद्रादिगुरुनक्षत्राणांविस्मृधर्मोत्तरा अहोरात्रनमो
 क्तव्यचंद्रसूर्यगृहोपदा मुक्तिदृष्टांतुभोक्तव्यसाभक्तकालततःपरमिति गृह्णास्तेभगुः गृह्णास्तेवास्तिमानंतुरवोदूपाप्रुतो

अ. वि.
ही. प्र.
३८

अथ गृहदौष्ट्यपौष्ट्यपरिहारकं तुष्टिं संपन्नं च न चरत्नसमुदायधारां पालित्याह वज्रमिति अत्र सुवर्णीति सुदिकायां नवधा विभक्तायां प्रागादि
दिने मे गणनं चरत्नानि विधेयां तत्र प्रागिति पंचम्यतमव्ययं पंचमी चैवं स्यात्पेतेन प्रागादिदिनस्य यमर्षे जातः तत्र सुवर्णीति यमर्षे स्यादे
ति च ज्ञेयं तद्विहारकं निधेयं एवं च प्रोक्तं यममुक्तां शाभनमुक्ताफलमाज्ञेया भौमधीत्यपीति तस्या प्रवाल अंगारहीने त्रत्यागामेदे
आर्कैः फलैः पश्चिमायाशाभननीलकेतो वैद्यव्यावेद्यगुरोः उत्तरस्याप्यकः पुष्यराग वधेऽप्राग्या पाविगीहृदयाचिः मध्यमध्यमका
ह अर्कप्रोक्त्यामाणि च निधेयं अथ सतिसामर्ष्ये न चरत्नसमुदायधारां मुक्तं इहानीमसतिसामर्ष्ये यद्गुरुकतदौष्ट्यं न रुरत्नधार
णमिदं वज्रयाह भाणिकमिति सूर्यस्य प्रोक्त्यामाणि च निधेयं एवं चैदं स्य मुक्तमोमस्य विदुमप्रवालवुधस्य गुरुत्तमकं गुरुयाचि गुरोः पु

38

वज्रं पुके ज्ञेयं समुक्ता प्रवालं भौमे गोगोमेदमाके सनीलं केतो वैद्यगुरोः पुष्यकं ज्ञेयाचिः प्राज्जगिा क्यमर्कतमये
भाणिकममुक्ताफलविदुमाणि गुरुत्तमकं पुष्यकं वज्रनीलं गोमेदं वैद्यकमुर्कतः सूरत्नान्यथोत्रस्य मुदे सुवर्णीम
धार्यला जावर्तकं रुरुकेतो रुरुपुके दो प्रमुक्ता गुरोस्तु लेहं मेदस्यारभाणोः प्रवालं ताराजन्मता त्रिराति तस्याव ११

व्यकंपुष्यरागः सुवर्णवज्रहीरः शनेर्नीललहस्यगया राहोर्गोदं केतो वैद्यमीत्येवमर्कतोर्गोदीनां गृहाणां रत्ननिर्धार्याणीसुः तत्र यद्गुरुकदौष्ट्यं त
स्य गृहस्य गुरुत्वे तद्रत्नमेव धार्यमित्यर्थः अथोत्रस्य मुदे सुवर्णीमिदं गुरुत्तमकं संवधः १० अथ मेहामत्तारत्नधाररास्यासामर्ष्यं अल्पम
ल्या निरत्नानि तारावुलं च शांतिन्याह धार्यमिति अथोत्रस्य वुधस्य मुदे संतो धार्यं सुवर्णीयया प्रातिधार्य राहकेतोस्तुष्टौ लाजावर्तकमणि विरो
धो धार्यः पुके दोस्तुष्टौ रुरु गुरोस्तुष्टौ मुक्ताफलं शनिस्तुष्टौ लोहं आरभानोस्तुष्टौ प्रचालिधार्य तारति यदि नितारावुले चिकीर्षितं पाता
साजन्मनस्तत्रा त्रिरावृत्तितः पुनः पुनरावृत्तिर्येषा गणनीया स्यात् त्रिरिति सुतजन्तमव्ययं जन्मनस्तत्रा दिनतद्विगणितेन च निर्भक्ते
ति स्र आधृत्या भवत्येव प्राणतारा शुभमशुभं च वाच्यमिति फलितोर्थः ११

राम
३८

तद्धिते

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

पानिभूतानि एषां च न किंचिदपि
नातिपापहंस्त्वेव यवज्जातिजितेः कर्मः
स्वीतः सपञ्चः सानेनेन च यव
न किंचिदपि एषां च न किंचिदपि

पानिभूतानि एषां च न किंचिदपि
नातिपापहंस्त्वेव यवज्जातिजितेः कर्मः
स्वीतः सपञ्चः सानेनेन च यव
न किंचिदपि एषां च न किंचिदपि

卷一百一十五

अथ संस्कारप्रकरणं व्याख्यायते तत्र संस्क्रियतेऽनेन औतेन स्मार्तेन वा कर्मणा पुरुष इति संस्कारः स्वीयस्वीजातो सामान्यविशेषविहित
 वेदिकस्मार्तकर्मनुष्ठानद्वाराऽदृष्टविशेषाद्यापक इति यावत् लक्षणया तदर्थोक्तदिनशुद्ध्यादिकं संस्कारशब्देनोच्यते तस्य प्रकरणं
 मुपक्रमः ते च संस्कारगभीधानादयोऽष्टाचत्वारिंशत् तत्र गभीधानः प्रथमसंस्कारः सत्तरजस्वलत्वाधीनस्ततो रजोदर्शनाच्च भाष्येन
 फलमुक्तं वसिष्ठेन प्रथमरजोदर्शनतः शुभाशुभं भवति सर्वलोकानामिति तत्र शुभसूचकरजोदर्शनमनुष्ठुमाह आद्यमिति राक्षोवैशा
 खः इष आश्विनः अन्यप्रसिद्धः एषु मासेषु आधरजः प्रथमोद्भवं रजोदर्शनं स्त्रीधर्मः शुभं भविष्यदुभयसूचकं तथा शुक्ले शुक्लपक्षे कस
 पते तु दशमीपक्षे मध्यमं ज्ञेयं कसपत्स्यदशमी मध्यमं फलमादिष्टोदिति यावदिति शेषः सद्यरे सत्तचंद्रयुगपुरुषयुक्त्वा रसत्तनौ समी
 चीनलग्ने शुभस्वामिकलग्ने दिवा दिवसे आधरजोदर्शनं शुभमित्यर्थः अत्र शुभकलापसादमाह वसिष्ठः अशुभमपि समस्तं चावर्त्तवे सं

आधरजः शुभं माघ मार्गश्रद्धेयफाल्गुने ज्येष्ठ आषाढयोः शुक्लसद्यरे सत्तनौ दिवा १ अतित्रयमद्विप्रध्रुवत्वा
 निः ५ तौ सित्तवरे मध्यमं मूर्त्तातिमपुनर्वसु पितरो मघा मिश्रे कृतिका विशाखा एतेषु नक्षत्रेषु मध्यमं परेषु भरणी ज्येष्ठा पूर्वाषाढ
 दि ३ सूर्योपरागपाते चाधेनारजोदर्शनं सत्त ३

प्रभृतं सुरगुरु सितयुक्ते चोदिते वायुलग्ने तिमिरमिव कटोरज्योतिरुत्पत्तिकाले लायमथ समुपेतिया मुयादी सिक्तानि कटोरज्यो
 तिः सूर्यः १ अथात्र शुभमध्याशुभनक्षत्राण्यनुष्ठुमाह अतीति अवर्णत्रयमद्विप्रध्रुवत्वातिनक्षत्रेषु सित्तवरे श्वेतवस्त्रे चाधरजः
 शुभमिति पूर्वेषु संवधः मूलेदिति मपुनर्वसु पितरो मघा मिश्रे कृतिका विशाखा एतेषु नक्षत्रेषु मध्यमं परेषु भरणी ज्येष्ठा पूर्वाषाढ
 वात्रयेषु अमृतश्रुतिः अत्र विशाखा मूलयोर्मध्यमत्वाभिधानं वसिष्ठोक्तं दृष्टकलं अवर्णत्वं द्विदेवमेव पुष्पवती प्रमत्ता मूले
 प्रकाशाधिकलानसत्वेति २ अथ निघट्टं नक्षत्रालिङ्गं भद्रं निघट्टस्थायं संध्यायां प्रातिमंध्यादुसायसंध्याः उपरागे गृहोपाते
 व्यतीपाते महापाते च आधरजोदर्शनं नो सति शुभमित्यर्थः ५

मु. वि.
हो. प्र.
४२

न

अथ एवंपुंसेन पुंसवनेन मिसाचारस्तदर्थं पुंसवनेन मुहूर्तं विष्णुपूजा मुहूर्तं चेद्वज्रयाह पूर्वोदितैस्ति पूर्वोदितैः सीमंतकर्मण्युदितैस्तिथ्या
दिभिः पलाहितैश्च सीयेमासे पुंसवनाख्यं कर्म विधेयं पुमान्स्वयतेऽनेनेति पुंसवनेन कर्मणः पुंसवनेन अथैति सीमंतानंतरमष्टमे मासि विष्णु
विधत्तर्जितैः अथ एतौ हिलीपुंसे सपलाहितैस्तिथिसेतया लने शुभे शुभस्वामिके शुभयुतद्वेषामस्तुगोः शुभमस्थान शुभे सर्वगृहरहिते च
सति विष्णुपूजा कार्याः २- अथ जातकर्मनाम कर्मणोर्मुहूर्तमुपजात्यस्तदिति जातकर्मपद्यपि जन्मंतरमेव विहितं तथापि संक्रांति
न्यतिपातादिदृष्टिस्तथापि त्राष्टसन्निधाने वा तत्र कृतं तं राभुर्तं विचार्य कार्यं गर्भः अतिपाते च संक्रांतौ गृहणे वैधत्तावपि आह
विनष्टमंशमेषां शूकाले पिनाचोरेदिति अतएव कालविकल्पात्तो नारदेन तस्मिन् जन्म मुहूर्ते तु सतकाले सदापि यमः जातकर्मचक
र्तव्यपिरप्यजनपर्वचकमिति तज्जातकर्मोद्गीति तस्य जातकर्मणि शिष्टोर्जातकर्म आदिप्राक्जन्मकर्मोपपद्यते पंचांगानुदंष्ट्रप्राग्मीक

पूर्वोदितैः पुंसवनेन विधेयं मासे हस्तमौल्यथा विष्णुपूजा मासेष्टमे विष्णुविधत्तर्जितैस्तिथि शुभे शुभमस्थान शुभे सर्वगृहरहिते च २
तज्जातकर्मोदिष्टां विधेयं पूर्वोत्तरिकानतिथौ शुभे एकादश्याद्वा द्वादश्याकल्पे सप्तम्युध्ववतिप्रचरेऽवुत्सात ॥

स्येत्यादि पूर्वोक्तानि रिकामि अत्र नतिथौ चिद्वर्जितेतिथौ शुभे शुभमवारे तथा एकादश्याद्वा द्वादश्याकल्पे सप्तम्युध्ववतिप्र
नतं अथ एतौ हिलीपुंसे सपलाहितैस्तिथिसेतया लने शुभे शुभस्वामिके शुभयुतद्वेषामस्तुगोः शुभमस्थान शुभे सर्वगृहरहिते च
नमासे त उत्तराभिषुखाभ्युत्थाने घांवादेव स्वातके तच्च सीतिलोदकेन कुर्यान्नेमिति कल्पानंशीतमिः काश्चमेव चेति रात्रावपि
कार्यं बलितः पुत्रजन्मनियते च तथा संक्रमणारवेः राशे अतुर्दशने ह्यनप्रवास्तेनान्यथा निशि सतके तु सप्तम्युध्ववतिप्रचरेऽवुत्सात
भवेत् कर्तव्यतात्कालिकी शुद्धिः पूर्वोक्तैश्च शुद्धिः रात्रौ जलाशयगमनाशक्तैः सांख्ययनः दिवा यदहस्ततोपेतत्वात् रात्रौ पुत्तंतत्सा विहा
नेन संप्राप्ते त्रायादनच सन्निधाविति जातकर्मप्रयोजनमाह गुरुः जातकर्मैः किं कुर्यात्पुत्रायुः श्रीविद्वद्वेप गुरुदेस्य विनाशाय सतका शुभे
होद कर्मागृहनाशाय पुंसां सत्यं विद्वद्वेपदिति एकादश्याद्वा द्वादश्याकल्पे सप्तम्युध्ववतिप्रचरेऽवुत्सात ॥
सिद्धेन मान्युक्तानि चैत्रादमासनामानि चैकुंठोपजनादनः उपेक्षेयं पुत्रपुत्रावासादेव विविक्तमः योगाशः पुंशोकातः ह्येकानेनोद्युतस्त

सना

विष्णुपूजा मुहूर्तं चेद्वज्रयाह पूर्वोदितैस्ति पूर्वोदितैः सीमंतकर्मण्युदितैस्तिथ्या
दिभिः पलाहितैश्च सीयेमासे पुंसवनाख्यं कर्म विधेयं पुमान्स्वयतेऽनेनेति पुंसवनेन कर्मणः पुंसवनेन अथैति सीमंतानंतरमष्टमे मासि विष्णु
विधत्तर्जितैः अथ एतौ हिलीपुंसे सपलाहितैस्तिथिसेतया लने शुभे शुभस्वामिके शुभयुतद्वेषामस्तुगोः शुभमस्थान शुभे सर्वगृहरहिते च
सति विष्णुपूजा कार्याः २- अथ जातकर्मनाम कर्मणोर्मुहूर्तमुपजात्यस्तदिति जातकर्मपद्यपि जन्मंतरमेव विहितं तथापि संक्रांति
न्यतिपातादिदृष्टिस्तथापि त्राष्टसन्निधाने वा तत्र कृतं तं राभुर्तं विचार्य कार्यं गर्भः अतिपाते च संक्रांतौ गृहणे वैधत्तावपि आह
विनष्टमंशमेषां शूकाले पिनाचोरेदिति अतएव कालविकल्पात्तो नारदेन तस्मिन् जन्म मुहूर्ते तु सतकाले सदापि यमः जातकर्मचक
र्तव्यपिरप्यजनपर्वचकमिति तज्जातकर्मोद्गीति तस्य जातकर्मणि शिष्टोर्जातकर्म आदिप्राक्जन्मकर्मोपपद्यते पंचांगानुदंष्ट्रप्राग्मीक

अथ सीमंतपुंसवनं प्राद्वैलविर्कृतितेनारु जीवेति गुरुगर्भमौमकारे निर्जतिर्लंबुधुमंस्तः एतेनैव त्रैः रक्ताः शुभाशुक्लौ द्वादशी रसावली शुभमी अभिर्वर्जित
 तिथिभिः उपलक्षितदिने मासाधिपगर्भमासाधिपपक्षेपुष्टसर्तत्यर्थः एतादृशं समये शुभमथ द्वादशी शुभमस्य द्वादशी मासेवासीमंतः सीमंतः कर्मत्याग
 र्भसंस्कारः कार्यः तत्र शुभगोरेः कंद्रिचोणे सदिः खलेकोपेलाभारिचिबुसदिः पुंभाशुक्लानि पुरुषराशौ विवमराशौ लगेन चोरे च विवमराशौ सति तदा
 सीमंतः शुभः शुभविशेषमाह कपपः चंद्रपि शुभसंज्ञे पस्त्यास्य ह्यसमवधानं सीमंतनग्नदेकोपिकूरः पंचाष्टविष्काः हंति सीमंतीनां सति तदा
 वागसंशयः नेन धनेतया संग्रेने धने शुद्धिसंयुते तयोः स्त्रीपुंसयोः शुष्णपवादः लग्नादहमरासीदाः केदगः शुभवीतितः पद्यशुभमस्यात्तं द्वादश
 पाद्योपाहति गर्भः सीमंतोन्नयनं कार्यं शुभं त्रे गुरुलग्ने कुलीरयुगकर्मश्रवज्ञाः दोषाश्च शाभनादतिकारिकायां पुनस्तत्राणि चेतानि तिथ्यास्तः पु
 नर्वसु अभिजिज्ञास्य पां चैव शुभराधा अभिपुत्राया अरुप्यमभ्युमेयाद ये सीमंतद्वयतदसुक्तं अथ मन्त्रात्तरं वाधुचात्यसदरे धुवाणिगेहपुत्रराशुसंवे

जीवाजीरादिनेमगेजा निर्जतिजोवादिनेबुधुभैरिक्तमार्करताहवर्जति विभिर्मासाधिपेवीवरी सीमंतोन्नयनमथ ह्यमासि शुभदेः केद
 त्रिकोणवलेलाभारिचिबुकाधुवां स्य सदरेलगे वपुंभाशुके मासे चराः सितकुजे ज्यरवराशौ च प्रालजस्तनुपचंद्रदिवाकराः
 स्यः स्त्रीणां विधौ विलमुश्रौ तैविवाहगर्भसंस्कारयोरितरकर्मसु भवैरेव ८ २

तीरणपुत्रासतां शुभमभूराणं चंद्रगुरुशुक्राणं कारेवाकार्यं गुरुः रोहिण्येव च मादि संपुष्टहस्तोत्तराहूपं योस्यैव सवमं चैव सीमंतमद्वयसंमते सौ
 म्यानां वारवर्गाः स्यः सीमंतादिपुत्राभनाइति जन्ममंसीमंते निषिद्धमाह वसिष्ठः बालान्नभुक्तेभूतवंधने चरा जामिबेकलनुजन्मधिस शुभं च
 निहंसतते विवाहसीमंतद्वयादिपुमंगलेषु गुरुः मासप्रयुक्तकार्येषु मोदेलं गुरुशुक्रयोः वदो ब्रह्मलाभासो मुर्वादित्तादिस्तथा यद्यपि पुंसव
 नस्य प्रथमं वलं अलादयते निरुपायमाचरणं तया पिच्छचित्तामनेन तदेव विधानाद्वयुते पंचाशमदशीनासीमंते मुहूर्तं रव्ययममुक्तः नति
 हः सीमंतोन्नयनसोक्ततिथिचारमरापिषु पुंसवकार्ये विधानं स्तेहैवैकदिने पथेति ८ अथ मासे चरा न्नीणां चंद्रले च वस्तंति तिलकपाह
 मासे चराइति शुभममासे प्राधानलगाधिपः स्त्रीणां निति विधौ गभै संस्कारे गभी धानपुंसवनसीमंतादिस्ते स्त्रीणां निति चंद्रले च वस्तंति तिलकपाह
 त्रकर्मसु वरुत्तकसादिधारणादिपुमंते च चंद्रवले गुरुं यदा मन्त्रा मन्त्रास्तदा पुनस्त्रीणां निति च राजमन्त्रैः विवाहकार्येषु सुमप्रतिहगभय

८ २
 तिथिभिः उपलक्षितदिने मासाधिपगर्भमासाधिपपक्षेपुष्टसर्तत्यर्थः एतादृशं समये शुभमथ द्वादशी शुभमस्य द्वादशी मासेवासीमंतः सीमंतः कर्मत्याग
 र्भसंस्कारः कार्यः तत्र शुभगोरेः कंद्रिचोणे सदिः खलेकोपेलाभारिचिबुसदिः पुंभाशुक्लानि पुरुषराशौ विवमराशौ लगेन चोरे च विवमराशौ सति तदा
 सीमंतः शुभः शुभविशेषमाह कपपः चंद्रपि शुभसंज्ञे पस्त्यास्य ह्यसमवधानं सीमंतनग्नदेकोपिकूरः पंचाष्टविष्काः हंति सीमंतीनां सति तदा
 वागसंशयः नेन धनेतया संग्रेने धने शुद्धिसंयुते तयोः स्त्रीपुंसयोः शुष्णपवादः लग्नादहमरासीदाः केदगः शुभवीतितः पद्यशुभमस्यात्तं द्वादश
 पाद्योपाहति गर्भः सीमंतोन्नयनं कार्यं शुभं त्रे गुरुलग्ने कुलीरयुगकर्मश्रवज्ञाः दोषाश्च शाभनादतिकारिकायां पुनस्तत्राणि चेतानि तिथ्यास्तः पु
 नर्वसु अभिजिज्ञास्य पां चैव शुभराधा अभिपुत्राया अरुप्यमभ्युमेयाद ये सीमंतद्वयतदसुक्तं अथ मन्त्रात्तरं वाधुचात्यसदरे धुवाणिगेहपुत्रराशुसंवे

सु.चि.
दी.प्र.
४३

श्रुचरोलारोहचक्रमनुहृत्माह दोलारोहसि तत्रवात्तस्यरोलारोहेदोलायांस्थायनेर्कभास्वराजंतनसत्रात्तचनतत्रैर्कज्यंतदग्निमपचन
 सत्रैर्मरणात्तदग्निमपचनसत्रैर्दहकार्यपृष्टात्तस्यात् तदग्निमेतिधुमिपचनसत्रैर्क्याधिरोगः ततः सप्तनसत्रः सोमस्यात् शिशोस्त
 फलसे स्कार्यस्यात् उत्तच सूर्यभास्वराजंतयाचत्तचपचचतुर्दश मध्येतुसप्तदशानिदोलिकाचक्रमुत्तम पूर्वभागेनिरागत्तदतिगमरणधुम
 पश्चिमवृत्तशवालुत्तरेव्याधिसंभवः शेषसप्तधिसप्तपुत्रालकः शयनेसुखीति ७ श्रुचरोलारोहामुहूर्तचमंतचिलकापूर्वादेननिध्र
 मणामुहूर्तचामुहूर्तचैति दंताद्यतिशार्क्यादृष्टा भेषाः खादृष्टाः धृतयोष्टादृष्टाः सुतस्मिन्निवेसतया शुभवर्ममदुष्टवनहृष्टेहपतति
 तेवालांनारोहानाधिरुहिरारोहः स्यात् श्रुचचतुर्थमासेगमात्तसमेषयात्राप्रकरणेति समेचीनकाले शिशनानिध्रमणायसंस्क

दोनोहोहकुभातंचशरपंचेषुसप्तमेः नेरुज्यंमरणंकार्ष्याधिसौख्यंक्रमाच्छिरोः ॥४॥ दंतार्कभ्रपधृतिदिग्मितवासरेः
साधारेऽमुममदुल्लुधध्वमेः पिशानं हलाभिरुदिरयनिष्कृमणचतुर्थमासंगमाक्तसमयेकमितोद्विवासतः ॥५॥ कवीः
ज्यास्तत्रैत्राधिमोसनपोषेजलरजपेत्सतिकाभासहत्तौ पुंघट्टाज्यवारेविरिक्तेतिथौहिज्जुतोऽप्यादेतोधर्कनैऋत्यमेः

रश्मिकं गृह्यद्दिग्मन्त्रं स्यात् वाग्रथवाग्रमन्त्रे द्विधा दोषो दिवसे कुर्यात् गृहान्निष्क्रमणं सती प्रवृत्त्येवास्ति कारयेत् यात्रेते समये मासितुम्
 पेक्षदोषो द्विवेति गुरुवचनात् ५५ अथ जलपूजा मुहूर्तमुज्जगप्रधानाह कवीज्यालेति शुक्रगुर्वरस्त्वेति धिमासे वै विना सप्ततो नास समाप्ते
 तिका प्रसूता स्त्री जनेन पूजयेत् एतन्नतिरिक्तकाले तथा बुधगुरुस्त्वेद्वारि रिका वर्जिते तेषो हि निश्चितं अवर्णपुष्पपुनर्वसुराहस
 मलान्मुराधारं ते न्तर्वेसहिते दिने अथ कचिदुधपानमुहूर्तः एकत्रिंशो वासरे वादितीये जन्मते वा शुद्धलगेन कले शरवती रस
 निदध्या छिद्रनावक्रुधात्री पूज्य पूजा विधायते ॥ ५५ ॥

रान
धउ

अथ सति कारमानमृते वसंतातेन कपाह पोष्यं ध्रुवं दुकरवातहयेष्विति हयो विनीयुषो वसादिनत्रेषु समित्रभरवी ज्यकुजे
 यु अमुराधानतत्रस्यगुरुभोगवारसहितेषु सत्याः प्रसतायाः स्थिपः स्नानं प्राप्तं आर्द्रात्रेयं अवरा मघा भरणी मित्रेका तिका वि
 प्राते मल्लचित्रा मनुष्यस्तं बुधवारं निवारं वसुरष्टमी पट्यष्टी रचिद्दीद्रीरिक्ताति येषु न च प्रास्तं स्नानं नमृते देवरा विज्ञ
 ने रिक्ता भोगं परित्यज्य विष्टिपातं सेवेधुतं मृदुधुवदिप्रभेषु स्नानं नमृते हितं प्राप्ता रिति १२ अथ प्रसगात्पृथग्मादिना सोम्यन्नतं
 फलं प्रादुर्ल विष्टी दिते नर मासं चेदिति बालज्जन्मानंतरं प्र यमे मासे च तस्य दशानां दंतयुक्तो भवेत् तदा स्वपवित्रं प्रतत्तत्
 ध्यादिकं द्वितीयादिमासेऽनुजातं भगिनी मात्रं जन्तु क्रमादिति यथा क्रमाद्वितीयमासं भगिनी चतुर्थमातरं पंचमेति ह भ्रात

त्याति १

पोष्यं ध्रुवं दुकरवातहयेषु सती स्नानं समित्रभरवी ज्यकुजे युग्रास्तं नार्द्रात्रेयं ज्युति मघांतक मि अस्तं ज्येष्ठं वदु
 विरिक्त तिथ्या म १२ मासं चेत्पृथग्मासं भवेत्स दशानां बालो विनयेत्स्वयं हन्यात्संक्रान्तो नुजातं भगिनी मात्रं गृजो
 न ध्यादिकं षष्ठादौ लाभं तर्हि भोगं मनु लता तात्सुरव पुष्टता लक्ष्मी सोम्यमया ज नो स द शानो वो व स पित्रादि १३

रं षष्ठादिमासेषु अनुत्तं भोगं मते सप्तमे तातात्पितुः सुखं श्रुष्टमे पुष्टतां न च मलहं दशमे सोम्यं अग्रे पितृवाधिकं मेव
 अथ्या इति अथ्या जेना जन्म कालराव स दशानः दंतयुक्तः स्वपित्रादिहा समात्मानं पितरं च आदिशब्दनातरं मापना प्राय तो ति
 स्वपित्रादिहा वो व मिति का अथ वा उ दंतो जन्मानंतरं वि दिते निधिं दपिकाले स दशाने च तदा पित्रादिहा आत्मपितृनाशक
 इति उत्तं च विष्णुधर्मोत्तरे उपरिप्रथमं यस्य जायेते च पित्रे गदिजा ते वा सह यस्य स्याज्जन्म भागं च सत्तम मातरं पितरं वा पृथ्वीदि
 दात्मानं मेव चेति तत्रेव प्रा तिरपि गजपृष्ठगतं बालं नो स्थवास्थापेयं हि जः तदभावे तु धर्मज्ञकां चनेतु वरा सने सर्वेषु धेः स
 र्वाधेयै जेः पुषः फलेस्तथा पंचगव्येन रत्ने अमृते साभिज्जभागे च स्थालीपाके न धातारं पूजयेत्तदन्तरं सप्तहं वात्र चर्तव्यं
 तथा च्रासणं भोजनं अहमिह निचिप्रा एतत्प्रादे वा च दत्ता ए कं च नैरजाते वा अन्नं नुवेवात्ममेव चेति १३

शु. वि.
टी.
ध

43

१२ पितृकृतारण्यसौवीतकच

अथ गृहाराणां स्थानवशात्कलान्यनुपपद्येनाह त्रिकोणमिति त्रिकोणमप्येवं प्राणिदशमरहितानि १४१ अथ स्युः स्युः त्रिकोणं द्वादि
भिरुभिमिता श्रीत्यादिफलं भवति यथा रघुस्थानि द्वास्थितः हीणचंद्रश्चेतदा ज्ञापानकदालिभिता श्रीदिति १४२ स्यात् पूर्णचंद्रश्च
तद्व्याप्तिरामादियत्कले गुरुश्चेद्दीर्घजीवाद्युपश्चेद्दानी मोमश्चेत्तत्तत् अर्कश्चेत्कुली अर्कश्चानि चंद्रनाभावः संबधीकेशा
नलेकशः वातप्रधानायाधिवसयाधिः सतो विधेयतस्मै सानलेकावातयाधिमन्वातराहुकेत्यस्येतदेव फलं शुक्रश्चेद्भोगभावसाहचरी
राचंद्रपरिचंद्रोपलितारामाहुवसिहः संपूर्णदुभयाहमार्गज्यैः संपूर्णसंज्ञकः विनले दुभयाहमार्गज्यैः सौहीरासंज्ञकः इत्यन
प्राधाने २० अथ भूमुपवेशनवसेततिलवेनाह १४३ मिति कुजे विश्वदेवो मचलेततिरिक्तो वज्रैततियोपचममासि व्रजेतिलगुस
हीणेंदुर्गणचंद्रे ज्ञमौ मार्का किं नार्गवैः त्रिकोणमप्येवं प्राणस्थितैरुक्तं फलं गृहेः १४४ भिता श्रीपत्रकदीर्घजीवाद्यानीच
पितरक कुलीवानलेकावातयाधिमन्वातगभाति २० १४५ विश्वराममिह ज्यकुजे विश्वदेविते तियो व्रजेति पचममा
सिवालं च ध्याश्रुमेकैकदिसत्रमथ भ्रवेदुजे हर्तमैत्रलपुमैरुपवेशयेत्को २१ तामिह काले स्थापयेत्तत्पुरस्तादस्त्रिंशत्
पुस्तकं लेखनीच स्वर्णरूपयंत्रगतातिवालस्तेराजवैस्तस्यवृत्तिः प्रदिष्टा २२

विश्वदेवभूगृहवोतथाध्वमगजेष्टानुराधालघुनतत्रैरुपलक्षितेकाले कदिसूत्रं पटसूत्रादिनिर्मितं कदिस्यलेख्यं वा कोणवि
आवालमुपवेशयेत् मंत्रपाठः पुरः सरं उपवेशनारंभसंस्कारकुर्वात् मंत्राश्च यत्र पुराणं रत्नैर्नवसुधैर्विसृता सर्वगतं शुभे आ
युः प्रमाणस्य तं निति यस्वरिपि अचिरादायुस्तस्यैकेचित्तरिपयिनः जीवितोराग्यवित्तपुनिर्देहस्वाचिरातान् धातरपश
षभतानामातस्त्वमधिकारासे कुषारपाहिमातस्त्वमन्वातदनुमनतां तस्यापवेशनैस्तुल्यं भूमाद्राहणमाजने ततः कृत्वा ततः
का यं मुत्सवं हर्तं वद्विजइति उत्सवानीराज नादिः इदेकमायुत्रयोः साधारणविशेषाभावात् इति भूमुपवेशनं अथ जीविका
परीक्षां भूमुपवेशनकाले एव शालिनाह तस्मिन्निति स्पष्टार्थ आजीवैर्जीविकाभिः आजीवो जीविकावार्ता इत्यभिधानात् २२।

रम
ध

अथ शिरोस्तोत्रं ब्रह्मसूक्तं सगंधर्याह धारइति भो मम शनिवर्जिते चोरे अवरणमलपुनर्वसुज्येष्ठास्वाती धनिष्ठा सहितैर्मृदुनक्षत्रैरुपलक्षिते काले मिथु
नमकरकन्याकुम्भवृषमीनानामन्यतमेलने सौम्यग्रीहः केन्द्रिको रागतैः शुभमगगनगतैः वापग्रीहैः षष्ठेकादशात्तृतीयगोः सार्धमासह
यसमेषबालकस्य तौ ब्रह्मदानं प्रोक्तं वा अथवा अन्नाधाने अन्नप्राधानसमये प्रोक्तं इति तौ ब्रह्मनक्षत्राः २३ शुभकर्णवैधमूहर्तसगंधर्याह हि
त्वेति रत्नाभरणानि हित्वा कर्णे वैधः प्रशस्तः इत्यन्वयः हरिश्चयने आचार्य शुद्धेकादशीमारभ्य कार्तिक शुद्धेकादशीपर्यंतं जन्ममासय
स्मिन् चाप्रमासचेत्रादौ जन्मसज्जन्ममासः वैश्वतर आरभ्य जन्मदिवसं यावत्त्रिंशदिनं भवेत् जन्ममासः स विज्ञेयागर्हितः सर्वकर्मसु
तिलक्षणा १५ लक्ष्मीति वर्जयति रिक्ता धातु १४ युग्माद्यसमवर्धद्वितीयचतुर्थादिकं जन्मतारा प्रथमदशमेकानविंशतिमासिकच

चारेभ्यो मार्कण्डेयैः श्रुतं मनु लघुमे विष्णु मूलादितां द्रुखातीव सभुवेतैर्मिथुनमगवधकुं भोगासीत लघुमे सौम्यैः केन्द्रत्रिकोणे
 रश्चुभगगनैः प्राञ्जलमत्रिसंस्थैः सांख्यलंसाहं मासद्वयमितिसमये प्रोक्तं मन्नापाने वा २३ हित्वेतां चैत्रयोषावमहवि
 शायने जन्म सासं चैरिक्तो युग्माच्च जन्म तारामनु ६ भुजे ३ वसुभिः ८ समेते मासयो वा जन्माह स्तुतयेः परिमितदिनसे जे न
 शुभेन्दु चारेः षोडाशे विष्णु मूलादि तिमदुलघुमेः कर्णवेधः प्रयासः २४ संशुद्धमतिभवेन त्रिकोणे केन्द्रमायस्यैः शुभ
 खचारेः कवीन्यलगे नाना रत्ने ररिसहजाये जे संस्थैः लग्नस्थित्वा गुरो शुभावहः स्यात् २५

[illegible]

जन्मः संगव्यापि खं नैतन्न मकरं पुं दादि एषा
स्तु जन्मासीथ जन्मति याद्यं वृत्ति कुर्वति ३५

अथचौलमुत्तमसुधारायोक्तताभाभाह चहेति तृतीयाद्वयदितित्यहोपेपंचमीतेनागभाधानकालजन्मकालादाहतीयवर्षेपंचमेवाचरत्तराणप्रभवतिह्रते
 शुभाहर्कभवतीत्यर्थः तृतीयेवैशिष्टोर्गर्भाजन्मतोवादिशेषतः पंचमेसप्तमेवार्थास्त्रियापुंसोपिवातममेतिमनुनाप्रथमवर्षमभ्युक्तं चूडाकर्मक्षितातीनां
 सर्वकामेष्वधमतः प्रथमेवैतृतीयेवाकर्तव्यं श्रुतिनोदनादिति अत्रवहुकालोक्तोयथाह लब्धवत्त्वा स्वगोविशेषकालानुक्तोत्तममवलतात्सर्वेषांविष
 लः बहेति अहमहमीश्वरकौहादशीः रिताधा॥१७॥ अथाप्रतिपत्तकलीयवर्गारिणद्वर्गकानिचतुर्दशहमीत्यादी निरुतेहोरहितेहि गुरुणभलगूहो
 पिनिषिद्धः विद्यारंभेतेदृशंतेरेचेवविशेषतः गलगूहः नक्तयंयदीह्युज्जीवितमिति विचैरतिचेरतिउत्तमयोगच्छासात् शुभाशु
 भप्रकरणेनलजन्मनासन्निधयोत्रापि ध्येयः तथाहिदुःशुक्रैःशुक्रानांधारेलगांशोयाश्चति सोम्यगुरुणात्मनतेवमत्तनवांशोचचडासात् पाशू

कडावर्षात्तृतीयात्प्रभवतिविषमेष्टाधुरितार्कयही० वीनाहेविचैत्रोदगयनसमयेद्वेदशुक्रेंदुकानांधारेलगांशोयाश्चासभ
 निधनतनोनेधने शुद्धियुक्ते शक्येतेविमैत्रेर्मंदुचरलधुमेरायषट्त्रिष्यवाधेः २९ हीएचंद्रकुंजसोरिभास्करेभृत्पुरस्त्रमति
 पंगुताज्वरः स्युःक्रमेणबुधजीवभागीवैकेंद्रौश्रमभूमिहतारया ३०

हालंवारोपेविद्यारणतुशुभोरविः हात्रिपाणंतुभूभुविदश्रद्राणंशनिः शुभप्रतिप्रयोगपरिजातोक्तेः तथास्वमनिधनतनो मंलग्नराशिअवस
 स्वमेस्वमेस्वभाभानिधनमहमलग्नतनविधनेयारिस्सने स्वजन्मलग्नजन्मराशिभाभमहमतनगरहितेनग्रेचडासात् तथाधनेधनेऽहमस्या
 नेशुद्धियुक्तेशुक्रवतिरेक्तसर्वगूररहितेअहमस्याः भूराः सर्वेनेष्टाः शुक्रविषर्जिताः शुक्रस्तुनिधुनेचोलेसर्वसंपत्तराः शिशिरितियराप्रोक्तेः
 ज्येष्ठापुत्तेरनुराधारहितेर्मंदुचरलधुमेर्हादशान्तैः श्रुतमभवत्त एकादशवहृततीयस्यानस्यैः पापगूहैः सद्भिः तथाहीएचंद्रमौमशानिस्
 र्वैः केंद्रस्थितैः क्रमेणयथासंख्यमस्य प्राश्नात्मति पंगुताखंडलंज्वरः रुतानिकलानि स्युः बुधजीवभागीवैसु केंद्रस्थैः शुभंकल्याणसात् वशि
 हनलग्नरादिविशेषतः मेघदुःखीमगेद्वेवहृप्रवेअसनंभवेत् राजवाधाचधनुषिभूमपुत्तेनदुष्यति विषशस्त्रजलेधिरैः पीडयेतेम
 र्णाचिंतः होरमर्तोघरेलगेज्जुभपुत्तेपिसततः जातिवेभास्करेहोरमस्युः स्याद्भूमिते तथा शुक्रैःसौरवविनाशः सान्मंदभाप्यशानेअवरेइति नत
 त्रेषुशेषमाहगुरुः हस्ताध्वविह्युपोह्मानिअविष्टादित्यपुण्यं सोम्यवित्रेनवहोरेउत्तमानवतारकाः श्रीपुतराणिवापयंरहित्तीवाकरांतया

मु. 1 वं.
टी. ४९

एषावा निष्काला अग्रे लघुवतः २ यष्टे निष्काले र्थः वद/तिरिति अग्निः कृतिका दोरादुत्थापद्वारं कृतिका यस्य सः
शवेतीणि मेराण्यनुराधा १ श्रुतिका २ जोयस्य पंचवित्राणि मघा यस्य श्रुतयश्चत्वारो यमणा उत्तरा काला रोयो यस्य सः रता
दशः सोमरद २ यष्टो मकी दत्ते तं मरुमरणा ३ श्रुति वसिष्ठः श्रुत जजतेः पितृ पंचक श्रुत द्वाद्विधिस्य श्रुत तुर्यमर्तः त्रिमेत्र नः पम
जसन्निभा पितो रनरा द्वा न्नधनंगतः सति इति दोरं ३६ श्रुत प्रासकालि त्वादत्तरारं ममुहते प्रपंचामर छंदसाह गतो येति गणेशा
विष्णुप्रसिद्धो वाचस्तरस्वती रमालक्ष्मीः रताः देवता प्रहृज्य पंचमेवै सति शिव एकारे श्री द्वादशी दशमी द्वितीया षष्ठी पंचमी

46

गणेशा विष्णुवाग्माः प्रहृज्य पंचमावके तियो शिवार्कदि गिषट्कारत्रिके रवावुदकं लघुश्रु
वोनिलं त्यमा द्वितीया तत्तमित्रमेवो न सत्तेनो शिरो गालि पिशूरः सतां दिने ३७ मगात्करो छेत्त-
स्त्रयो श्रिमलपूर्विका त्रये गुरु द्वये र्क जीव विस्तिने द्विषट्कारत्रिके शिवार्कदि गिषके तियो ध्रुवां
त्यमित्रमेः परैः श्रुमेरधी तिस्तमा त्रिकोणकं द्वेः स्मृता ३८

दश्या आसामन्यतमति पोरवावुदक उत्तरा यरा गते सति तथा लघुनमत्राणि हस्ताः श्रिषट्कारत्रिके रवावुदकं लघुश्रु
ती पुनर्वसुर्दश्या आर्द्रा तत्तचित्रा मित्रमनुराधा एषामन्यतमन तत्रिसति तथा सतां सोमत्र गुरु श्रुकारा दिने दिवसे त
याचर राशेयानेव कर्कतला मकरास्तद्द्विहते श्रुमस्वामिके दृषमिषानकन्या धनुर्मीनावा मन्यतमल गे सति शिरो गालि पि
गुहो न तना द्वा रलिखन प्रारंभः कार्यः ३९ श्रुविद्यारंभमुहते प्रपंचामर एणह मगादिति मगात्रेय मगाद्रा पुनर्वसुपुरु
स्तात्रेय हस्तचित्रा स्वती षष्ठ्युतेः श्रवणत्रेय श्रवणधनि एण शतमेधु श्रुश्रिमा मने इवात्रेय गुरु द्वये पुष्या नैवषेवाः तथा सत्ये गुरु
बुधश्रुकारा दिने तथा षष्ठी पंचम्यादिति श्रुश्रुमेः केन्द्रत्रिके रागेः सद्भिरधी तिः श्रुभा स्मृता श्रुधीति रधायनं परैः ध्रुवां त्यमि
त्रमे श्रुधीति श्रुभा प्रोक्ता इदं धनुर्विद्या विषयमिति दीपिकोक्तेः विद्यारंभे श्रवणत्रेया पादनं भद्रं श्रवरादिमतात् वसिष्ठादिभिः

किंच लक्ष्मि चोक्तत्वात् एतद्विद्यारंभः

राम
४९

अथ सामान्यतः तैरमुहूर्तनिष्ठिकालं च राहुन विज्ञादितेन ह दंतेति चोलादितेन वारन ह त्रे दंतेन क्रिया घषणा विज्ञाः होर क्रियाः नक्षत्र क्रिया विज्ञाः
 सा निष्ठिकालमाह पातगीति पतेगस्य सूर्यस्य पत्यपातिगिः दानिभो मरचि वमान सत्का तथा नवम घषणे दिते होर कृत ततो नवम दिने पुनः होर
 नकार्यं तथा संस्था प्रातः सायंकालो विहाय तथा रिक्तो पद्याणि पूर्वोक्ता निनिशारात्रे च विहाय अथाधिकारितः दिते प्रभुभिः स्वभूमि छिद्रो भाद
 होरिनि प्रपेन होर क्रियानकार्याः केः निरासनेः आसन रहितैः राहः संग्रामः प्रयाण मर्षपात्रा रत दध्यमुघतेः कृतो घंगेः स्त्रोतेः कृतस्त्रा
 नेः अश्वकेः कृतैस्तेजाभ्यंजेः कृताप्रानेः कृतभोजनेः सुवर्णा घनकारः रघितैरित्यपि ध्येयं ३४ अथ विशेषमाह मेजुभा विराया कृतिति क
 तोयते तथा पाणि पोरने विवाह तत्र प्रमश्रुक मादौ भूतो माता पित्रा मरणे वं च मातरो कारागरे वधस्य मातरो विजातया ब्राह्मणान्नया
 दुष्टे पवारन ह त्रादौ होर चैर लुप्यत अथ च गंगा पोभा सरति त्रे माता पित्रा मते दनि अथानि सामयाने च वर सुहो र विधीयते अथ च
 दंत होर न रात्रि यात्रा विज्ञा चोला दिते वार भे पातं गार र वी विहाय नवमं घषं च संस्थातया रिक्ता पर्व निशा निरासन
 ए ग्रा म प्रयाणा घत स्त्रा ता भक्त कृता पा नै न हि पुनः कार्य दिते प्रभुभिः ३५ कृतया रिक्ता तु न म निवध मातरो हुरक म
 च द्विजन पातया चरेत् शवचाह ती र्थ गम सिंधु मजु न हुर माचेर नख लुग मिरा गि पतिः ३६ अथाणा हेत होर भे प्रमश्रुक म
 दिने पंचमे पंचमे स्यादेष वा य उ ग्निस्त्रिंशे त्रा ३७ कः पंच वित्रा ३८ तो ध्येय मात होर क न्युमेति ३९
 राजकार्य निपुक्तानो न त्यानाह पर जीविना प्रमश्रु भव ख छे दै नास्तिक पल विज्ञा धन मांति अथ वा वेति गर्भणी गर्भवती तस्या भर्ता
 शवचाह मृतक वाह न्वं ती र्थ गम नं ती र्थ यात्रा उपलक्षण वा विदे प्रागम न म पि सिंधु मजु न स मुद्रा न हो र रं ता नि क र्मा णि ना चरे
 तन कुपात् ३९ तं च सिंधु र्ना नं दु म छे दं व प नं प्रेत वा द नं विदे प्रागम नं चै व न कुपाह भ र्णी पतिः राजे वा ग्री पुरं ग्री च मा ता पित्रो
 स्तु जी वितोः मुंड नं सर्व ती र्थ मुन कुपाह भ र्णी पतिः नारदः वप नं नै पू नं ती र्थ व र्ज ये ह भ र्णी पतिः आ च व स स मा मा सा ह र्क चाम
 त्र वेद विवे अथ रा हो र विज्ञा प्रसव या च उपनय नाति च मु जे ग प्र या त ना ह अथा पा नि ति अ पा तं पंच मे पंच म दिने होर न ह त्रे रा
 प्रमश्रुक मा ह तै स्यात् पंच मे दिने यदि हो स न त्रान त्र च द ये मा ह अथो रे प ति अथ वा ल हो र भ स्त्रा द पे प्रमश्रुक म कार्य उदय प्रा ये न न न त्र त्र
 मिना भु हं ती तथा च गरीः होर कर्म मदी शानां पंच मे पंच मे ह नि कृतो यं होर न ह त्रे अथ वा त न्यु हं ती के द ति ३९ मे न नु ब रा ह प घा रा वा भा व स र
 अथ उदये अथ होर भ स्य उदय विज्ञा विज्ञाति यथा मे पंच मे त्र या घा ह र्पा द प्रा भा ग वि शति क ता वि क या व ता काले न मे व त्रे उदये याति

पंचमेकार्ये एवं त्रितिसुजां द्वाविधाणां गभीरुनेर्वाघट्टिकायं गभीरुनेर्वा ३५

अथ ब्रतवंधः तिथिंशति यथैः प्रोज्जते जते शेषः तस्य निविधः कालोदितस्यः कामगोराश्रुतं मेराणादेन विज्ञादिते नर विज्ञा
रागमिति स्थेयार्थोदितोपप्रकाशः गर्भदिनमारभ्याष्टमे सोरवर्षे अथवा जनेन सति हिनासोरवर्षेष्टमे सति विज्ञातां ब्रतवंधनं नित्येन
गदितं अथवा स्थवित्राणामेव गार्भजनेनैवैकादशसौरवर्षे निस्संवेष्टानां पुनस्तथेवाष्टमे काम्य तथेव गार्भजनेनैवैकादशसौरवर्षे नारदः
आधानादष्टमेवर्षे जन्मते वा गृज्जन्मनां राक्षसिकारप्रसोजीवधनेकादशेति श्रामिति अत्र कलाश्रवणान्नित्यत्वमवसीयते
मनुः ब्रह्मवर्चसकामस्य कोपे विप्रस्यं च मेरातो वनाथिनः पुरुषप्रसाधार्येनेहमे अत्र कलश्रवणात्काम्यतायेषीन
सिनागर्भवंधमे ब्रतवंधनमुक्तं गर्भवंधमिवास्मत्पुनयेदिति गर्भवंधगर्भाष्टमे च हविषविद्वोर्ज्ञेयं गर्भादिः संख्या

विश्राणां वृत्तबंधनं निगदितं गर्भाज्जनिवा एते सर्वे वाप्यपंचमेदिति भुजां षष्टैतथैका
दशो वेश्यानां पुनरष्टमेध्यथ पुनः स्यादष्टौ चत्तरे काले यदि गता गते निगदितं गौरांतदा
उर्बुधाः उरं स्वस्वमौज्जीमुख्यका वात्तश्चेष्टमध्याधना समाः तिस्रः कश्चदेवज्ञैः प्रोक्तमौ
जीनिवर्धने ४०

वर्धमानमिति स्मृते च आद्यस्तव सत्रे गभीरमेष्ट्राखणमुपनेपे इमे काश्चो युराजन्तं गर्भं हादयेषु वैष्णमिति च दुत्तान्यथा
 नुपयत्यागर्भस्य सप्तमाहं मास्येति स्मृतिश्च, ह्या ख्यानात्रुपायगमपिनिसिक्ता ता एवं गर्भं काश्चो धिया हावपि अरेव
 य एतच्च तत्राद्या ध्यायि विषये ध्येयं अथ गौर्गकाल उच्यते निमदि ते त्रिंशत् गर्भा जुनि राहमे इत्यादिके काले तस्मिन् द्विगुणा
 तस्य तित्तुत च इतं गौर्गमासः पद्या ब्राह्मणस्य षोडशवर्षपंचमेत ह्य त्रियस्य ह्यविंशतिवर्षपंचमेत वैष्णस्य चतुर्विंशतिवर्षप
 चितं गौर्गमासः मनुः आषोडशगृहा स्य घातवर्तीना ति च तरे आह विंशत् प्रमवंधोरा चतुर्विंशतिर्विशः अत ऊ
 र्वत्रयोप्येते च कालमहः । हा विंशतिपतिता त्रौ त्या भवत्यर्थ विगदिता इति

शु. चि. शुभचंद्रमांशफलं स्वभांशोसापवादं तेजोलागास्तदभाजनकमिति लक्षणं न तितेन मोहनकं दं दं सारं विधानिरत इति यस्मिन्
 टी ५० कस्मिन्नाशो चंद्रयस्मिन् शुभगुरुशनिभवांशविचाराधृती विधानिरतो भवेत् यदि पायशुभाशिनवांशचंद्रस्तदतिरिद्धतः धनरहितः १
 दिखलवेककीपांसातदवहदुःखरहितो भवेत् शुभलाशयतचंद्रसापवादं भाग्यकमेति कर्णश्रवणं दितो पुनर्वसुनतत्रे उपनयनखा
 पाचंद्रः सातदधनवान् भवेत् नारदः श्रवणं दितिनतत्रे ककीपांशानिशाकरं तदप्रतीतिदशास्वधन्यधान्यसमृद्धिमान् ५० केंद्रस्थान
 फलमनुष्ठुभाह राजसेवीति केंद्रसर्पा दिवचरेः प्रत्यक्षं हस्तिरुमादिफलं तेयं शुभस्थलम् अत्र न गुरुस्पचंद्रैः स्वपतिच विना सर्वगुहाः
 शुभादयवगम्यते मुनिमित्तु केंद्रपापानि विच्छादयुक्तं नारदः स्फूर्जितकेंद्रं गेभानौ धृतिनिबंशनाशनं रुजितकेंद्रं गेभानौ पिष्याचा
 यविनाशनं अत्र स्वगृहोच्चाधवस्थिताः पापाः केंद्रस्थाः शुभफलं दत्तारः शुभपतिरिति विरुद्धार्थवचनयोर्विषयविवेकः ५१ अन्यदा

49 विधानिरतः शुभराशितवेपापांशगते हि दारिद्र्यतः चंद्रस्वनिवहदुःखयुतः कर्णदिति मेघनवान् स्वनिवे ५०
 राजसेवी विषयकं शास्त्रं हस्तिश्रपाहकः प्राज्ञो योवाप्रसवेवी केंद्रसर्पा दिवचरेः ५१ शुक्रे जीवितपाचंद्रस्य भौ
 मार्कसंपुते निर्गुणः क्रूर चेष्टः स्थानि घणः सधुतिपटः ५२ विधोसितो प्रागे सिते त्रिकोणगगुरोतनो समस्तवेद
 विद्वती पमां प्रागेति निवेष्टाः ५३

ह शुक्र इति शुक्रगुरोचंद्रे असेवं सूर्यसंपुते वृत्ती निर्गुणः साच मौ मसंपुते क्रूर चेष्टः क्रूर हिसन श्रीलाचेष्टाय स्यतादृशः स्यात् तथा प्रा
 निसंपुते निर्घणे निरंजो निर्दोषो स्यात् तथा तस्मिन् शुक्रे जीवि चंद्रवा प्रसेकं सद्रिपुते पटुः स र्वविधानिपुणः स्यात् ५२ अथान्यत्तमा
 णिकपाह विधाविति चंद्रशुक्रप्रागे शुक्रे त्रिकोणगगुरोतनो लज्जेन सति वृत्ती पटुः समस्तो अत्रो वेदा विती तिसमस्तवेदवित् एवं
 पमां प्रागे प्राणिनवांशस्थिते चंद्रे सति लज्जेन गुरोचसति सिते त्रिकोणगे वसते श्रुतिनिर्घणः साधु मरुश्चरः जीवलज्जमधिष्ठिते भगुसुते
 धर्मात्मजस्य विधौ शुक्रप्रागे वितवेद विप्रवित्तस्य प्रागे केंद्राधम इति नारदः लज्जेन सर्वगुणापुते लज्जेनैवैर्दिनैर्नैसत्त दोषात्पत्तेशुभा
 धिकावदसंमतिमिष्यते दोषदुष्टाहिकालियः ५३ सोपमाहं न प्राक्ते दोषावेधाहयोमहादोषा इत्यर्थः ५३ ॥

राम
 ५०

मु. विं.
टी. ५१

अथ प्रदोषस्तथा मनुष्याह अर्कं ते तदग्निमैर्कोरिति विष्णोर्गिमेस्त्रयोदशी सप्तमी चतुर्थी भिरात्र्यर्कसार्धप्रहरयाममद्योष्यितैर्कनर्कत्रितिविषु
प्रदोषः स्यात् तस्यादादृष्यामर्कसार्धप्रहरयाममद्योष्यितैर्कनर्कत्रितिविषु प्रदोषः पक्ष्यासाध्वप्रहरमभेसप्तमी प्रवृत्तीस्तदा प्रदोषः तथा ततोऽप्यायां प्रहरमध्ये
चतुर्थी प्रवेष्टा प्रदोषस्यैव अत्र द्वितीयप्रहरस्य चरमे घटिका ततोऽपि प्रहरस्य च घटिकेत्येव घटिका द्युमितः कालः स्थलादत्रात्राद
वायः तेन समाप्तं चित्वा भावाद् अथ पुंसकमित्येकदेषि समाप्ता भावः ५५ अथ त्रैविधान्तं सायकाले वहुना प्रस्तादना
रव्यः सत्काराभिरिति सत्रार्थया विशेषमाह प्राप्तेति स्थलायम उक्तं च न सिंहप्रसादे ब्रूनादनुविधेः पूर्वप्रदोषागर्जितं भवेत्तरा
विघ्नकरं ते यद्येवमप्यनस्यति तस्य प्राप्तिप्रकारस्तत्तु प्राप्ता न सारतः स्वस्तिं च न प्रवेत्तु हवनकारे यद्युधः प्रधानपायससा उपद्रव्य
शान्तिपत्रो भवेत् सक्तं हस्तैर्विद्वान्महेद्विद्या समक्षे गायत्रौ पुनर्नमः प्रायश्चित्तं तु सविषा धेनुं सवत्सकादघादाचार्याप्यपयसि
नी शिलाहोमविधेः पश्चात्स्याप्येव तत्र सारि नृत्त एव भोजयेत्पश्चात्ततो ब्रूनादनुचरेत् ५६ अथ वेदविशेषान्तं तत्रात्प्रहवस्त
अर्कनर्कत्रितिविषु प्रदोषः स्यात् तदग्निमैः रात्र्यर्कसार्धप्रहरयाममद्योष्यितैः क्रमात् ५५ आकब्रूनादनपाकाद्वतबंध
नानंतरं यदि चेत् उत्पत्तान्धयने तत्तावत्पि प्राप्तिपूर्वकं तस्यात् ५६ वेदक्रमाच्छिवाविकरत्रिभलपूर्वा सुषोसा
करमेव मगादितो जे ध्रुवेषु चाश्विं वसुषु चरुत्तरं प्राग्गोत्तलधुमेत्रधनादितो सत् ५७

50

जरी

ति उक्त्वा वेदक्रमादिति मगास्तेषां दीहस्तचित्रास्वाती मस्तपूर्वात्रयेषु रवेदाध्यापिना रेवती हस्तानुराधामघाप्रनर्वसु
पुष्यरोहिण्युतरात्रयेषु यजुर्वेदाध्यापिना आश्विनी धनिष्ठा पुष्य हस्तोत्तरादीं अवरेण्ड सामवेदाध्यापिना मग
रेवती पुष्याश्विनी हस्तानुराधा पुनर्वसु ध्वजवेदाध्यापिना पूर्वज्येष्ठा कानुवृत्ततत्पदपरा एषु पुनर्नमस्तत्र अमभिसर्पः उक्तं च
मलेहस्तत्रयेषां पित्रोर्वेदोत्रये तथा मवेदाध्यापिना कार्यमेखलाबंधनं सुधैः पुष्यपुनर्वसोपौलहस्ते मेत्रे प्राग्गोत्तलधुमेत्रधनादितो सत् ५७
स्तेषां यजुषामो जिवंधनं पुष्यासवहस्ताश्विप्रावकर्णितरात्रये मगास्ते मेखलाबंधनं वेदनां सामगापिना मगमेत्राश्विनी हस्ते
वसदिति वसव अथ वेदादिनां शास्ता मगाण्यं ब्रूतार्थ ए ५९

रस
५१

एकसुत्रसंक्रांतौ पायनेवाधनेदरेः अन्वयाप्यंशुर्वीततयातिवधदसुचेति चातुर्मासद्वितीयागर्गोस्ताः आषाढफाल्गुनेर्जेषुयाद्वितीयाविधुत्त
यचातुर्मासद्वितीयागर्गः प्रवदतिमहद्ययः मः न्यादं पायुगादयश्च पर्वमुत्ताः सिताग्नेये द्वितीयाच आग्निमद्रामोसिता क्तुर्गोद्वदकाभावे
ताः साधपदाः सताः नैमित्तिकानिध्यायानु स्मृत्यप्यसौ निधति भवैकालं निपतनादि सर्वाहुतेचकालिकेनध्यायः स्रम्येतातेवाकालवृ
होवा श्रीः प्रदिज्येतात्कालादयत्राकालवृष्टिः सायंसायगः जनेजुदयोतिनिधायः अर्द्धरात्रादर्द्धरात्रेने अर्द्धरात्रेवाकालिकेनध्यायः प्रातः
सध्यागर्जनेत्येरात्रमैतिकालमर्पादीकृत्यकाले अकालेभव अकालिकः यस्मिन्कालेनिमित्तमुत्तनतदारभ्यद्वितीयादिनेतत्कालपर्यंतमिस
यः स्रतिरत्नविल्या अनुराधाहमाह स्रयोदयाहसुभास्वरः यावच्चरतिवैतावहकालेननुयाविदुरिति कालवृष्टेस्तत्कालमकालेत्तुत्रिरात्रं
अतिमात्रापाद्विनिधिर्पातदिनत्रयः प्रायस्ततः उत्कापामस्रुतातेच सर्वासाविधानामकालिकमिति मनुः चौररुपभूतेग्रामेसंग्रामेच
ग्रीकाति अकालिकमनध्यायविधात्मनोहृतेषुचेति शुद्धेयुधरादिग्रामेषु वृष्टिः उपलब्धिप्रपातेअस्मिति स्मृत्यंतरे विपुजितवृष्टी
नासनिपातोयदाभवत् कालवृष्टेस्तत्कालमकालेत्तुत्रिरात्रंमिसाहिकानध्यायापदामेखलाधनात्प्रागुसन्नालदावृतवधेनकार्यमेव
यदातुमेखलाविधनादनंतरंस्मृतादनपाकात्प्रागुसन्नालदावृतवधेनकार्यमेव

मु. वि.
टी. ५२

अथ केनां तसमावर्तनमुहूर्तमनुष्ठानं केनां नमिति बोधोऽशेषवैलोकितदिनसमस्तमोहानापरपर्यायं केनां तसंस्तं कर्म शुभं स्यात् गावः केनादीयं तेरां
दुर्गते अस्मिन्नेकदा नंगादाने वा शेषवैलोकितदिनसमस्तमोहानापरपर्यायं केनां तसंस्तं कर्म शुभं स्यात् गावः केनादीयं तेरां
विधीयते राजन्यं च बोधा विंशे वैश्यस्य अधिकं ततः प्रति आश्वलायनः प्रथमं सामानाहना मीदितीये च महोत्तरे तृतीये सारुपनिषदा दानाख्यं
ततः परं अत्र जातधिकं शोशनायं जन्मायं च बुधा उशे इति कृत्तिका च चनात्रयोदशे महाना मीरुतुदशे महोत्तरे च दशोपनिषद्वर्ते बो
उशे गेदानमिति संधं त्रिपविशोरपि उक्तो दानकालाः स्याद्वर्षचतुष्टये क्रमेण महाना मीदितीये च दशोपनिषद्वर्ते बो
स आदिष्टु च नवारं तत्र तिष्ठितानां प्रक्वसमावर्तनकर्म मयि अत्र कश्चपेन चैत्रो वर्जितः चैत्रमास विचर्जिते बुधाद्यादिषु च पंचसु एतच्चैत्र
दानानंतरं विचारान्ना कपि कुर्यात्समावर्तनकर्म प्रोक्ता दानतः पारिषी उनात्या गिति वसिष्ठा क्तैः क्वचिद्धृतैः पवर्षत निवधत्तः बध्

केनां तेषां उशे च वैलोकितदिनसमस्तं बुतोक्तदिवसादौ हि समावर्तनमिष्यते इति श्रीदेवज्ञानंतस्तदेव ज्ञानमविरचितम्
हर्षचिंतामणि संस्कारप्रकरणम् ५ भाष्या त्रिवर्गकरणं शुभश्रीलपुक्ता श्रीलपुक्ता नव तिलग्नवशेन तस्याः तस्माद्विवाहसम
यः परिचित्यते हितानि प्रोता मुपगताः सुतश्रीलधर्माः ॥

प्रवेशो वृत्तबंधमोहोत्तरे च पुंसः पुनरीरपरिगुरुचनावेदीतीये विधीतधीमान्बहंति गगो त्रिवसिष्टमुर्याः इति तन्निर्मलत्वा दुपेत् इति श्री
देवज्ञानंतस्तु श्रीदेवज्ञानमविरचितायां स्वकृतमुहूर्तचिंतामणिटीकायां संस्कारप्रकरणं समाप्तम् अथ विवाहप्रकरणं ध्यात्वा येन तत्र
ऽन्यमीनां तेषां दिवचनात्समावर्तनांतरं सर्वं श्रमाणां पकारकत्वाद् इह स्यात् प्रमद्वमुर्यः सच सुश्रीलस्मधो नश्रीलसुल
नाधीनमित्येतान्गनमुचिकथनं प्रतिजानीते वसते तिलकया ज्ञाप्य त्वादिका शुभमर्ता हेतुकुले श्रीलस्मधो वापस्याः सा त्रिवर्गसुध
मार्थकामस्य संस्कारमतिशयेन साधने तस्याः सुलूनवशेन श्रीले शुभं भवति यतः सुतश्रीलधर्माः तनिप्रता विवाहाधीनता अधीना
निष्प्रायत्त इत्यमोक्तैः उपगताः आसाः अतो हि निश्चयेन विवाहसमयः परिचित्यते विचार्यत इति ननु जन्मकालीनं लूनजनि तं शुभा
शुभं इत्येकमिति विवाहलूनानां धर्माति चेन्न ज्यातिषु समात्ता चेदिति शुभसमपारधः वैधिं न्यायं ज्ञानितं शुभफलं जन्मतेरपि
दुरदृष्टौ सो भवतीत्येवमर्थनया साधक्यात् अत एव सत्याचार्यः शुभस्य त्रिपारमज्ञानिता पूर्वसंभवाः संपदः सर्वलोकानां ज्ञा

निसत्रप्रयाजमिति सचर्चजिपम २५

संस्कार्य

अथाद्यविशेषमनुष्ठानादीति नादी आद्यं हि आद्यं तत्कालानंतरं पदिमातुः पुष्पारजोदशनेजाते सातिलग्नोत्तरे वनस तित्तदावपु
 कर्त्तव्या धर्मशास्त्रांतां शांतिविधाय चोत्तरे पर्वति विवाहाश्च कार्यः अन्यथा समीचीनत्वात्तरसत्वे सति चोलादिनसत् दृष्टफलदमि
 त्यर्थः मधासिपिः चोत्तरे च तत्र तव वेद्यविवाहयत्कर्मणि पत्नी रजसलापस्य प्रापत समग्रो भूत् सत्तरे प्राहमभुदय आद्यं पुत्रसंस्कारकमे
 रि पत्नी रजसलापजाताननुपात्तस्मितातदेति पितृत्वेनादी आद्यं कर्त्तव्यं तत्तरे म अतो ज्येष्ठावादिना कर्त्तव्यमाणा नादी आद्या
 गुक्तपत्नी रजसलापे च तदानीं आद्यनिषधान्मंगलनकार्यमेव संस्कार्यमातरिरजसलापौ तु सन्निहितत्वात्तरासंभवेति कर्त्तव्यं
 दानमिव तन्मंगलकार्यं आद्यत्वात् न संसृक्तदेवः अप्रकृतनिरासार्थं शांतिः कार्योत्तरे च वेधवराभ्यतरस्य जननी चैव रजसलापस्योत्ति
 चने प्रोक्तं पत्तस्यापि पुनर्मिति वले मृद्वेत्तं शांतिं दत्तं च वास्तारं श्रुत्वा भस्महूतं स्मरजोदायास्य पण्डितः श्रपे स एव विधिवत्तत
 मंगलमाचरेत् होमो मासमिताप सांश्री सूक्तविधिना चैवेत् अथ च पापसंहुत्या भविष्यति माचरेत् यदा तु कृते पि मंगलमंशुपादाते
 नादी आद्योत्तरं मातुः पुष्पलग्नोत्तरे न हि प्रांत्प्राप्ते लिङ्गते पाणिग्रहः कार्यः अप्या नसत् ५८ विवेचनव्रतमासादौ वि

मोमास्ति विभ्रमिजे क्षुरिका च धनं कर्पितपाणां प्राद्विवाहः ५९

वि

नासाकमातरिरजसलापां शांत्यादि कार्यमेव मंगलस्यासमासत्वात् यदा तु ज्येष्ठावादिना कर्त्तव्यं नादी आद्या सत सत्तरे रजसलापे च तदानकोत्ति
 वः अमे पिशाचस्तत्रैव उपवासेन शुद्धिर्नापि सद्योजस्वलाः एकस्मिन् विवाहादौ द्वे प्राग्गेषु च पदीति इति व्रतबंधः ५८ अथ क्षुरिका च धनं मुहूर्तम
 नुष्ठानादौ विवेचने चैव रजितेषु पनयनमास्यमाचकारानुवेषारवज्ज्येष्ठे द्वित्यर्थः आदिशब्देन व्रतबंधोक्ततिथि मन्त्रत्रलग्नादीनां ग्रहणं कीदृशे व्रतमा
 सादौ विमोमास्ते मोमास्तरिति गुरुं शुक्रास्तादिसामान्यनिषेधादिव प्रसिद्धं तथा विभ्रमिजे मोमवसरति स्वर्यादौ न्यपाणां प्राद्विवाहः ५९
 च क्षुरिकायाः अत्यशस्त्रविशेषस्य च धनं कर्त्तव्यमिति शयः सत्तरे न हि विवाहाद्यागिसुत्तरवधित्वानि श्रयात्समावर्तनानंतरं कार्यं अन्यथा नृया
 नंतरं कार्यमेव नृयात् ५९

सु.चिं.
 टी. ५३
 पु.

52

श्री-
राम-
भूष-
५३

[illegible]

५

अथप्रप्रलगादिवाहयोगदयं समुपस्थात् आदाविति आश्रयमंगलायः आदेमाकं ज्ञाते विद्वत्तादिभिर्निर्गच्छन्नुलादिभिः संदृज्यततः प्रहृज्यन्वादाः उदाहृताकं वेद
 पेतगतिवृत्तीत्यादिवागोक्तं कर्तुं कर्मत्वं कीदृशं गणकं स्वचित्तं आयाकुलातः वराणस्य स्थेदितेनुधः संभवतीति तैः उत्पत्ता प्रहमगिकन कपुनेः फलवृत्तुमैराशिच
 ॥ ३ ॥ मभये एतेषां च मिलयिते मत्ता विना पान्वितः प्रज्जं हिमिति यदि प्रज्जलं न दृष्टमेकादशतृतीयसप्तमपंचमाना मे स्पन्निः स्थितं अंशे जीवे भूरा हृष्टः स
 घः श्रीघृषिगपकरः सात वं अथवा गेतुलिते हृषंतुला कर्को एगमन्यतमं प्रज्जलं न स्पान्ति अथ भूरेयं तमवलोचितं वा भवेत्तस्य रिपापं विदधात् ॥ अथान्ये भेदं
 पुनर्विलंबितेनाह विषमति सार्थम् ३ अथ प्रज्जलं न दृष्टं अथवा गेतुलिते हृषंतुला कर्को एगमन्यतमं प्रज्जलं न स्पान्ति अथ भूरेयं तमवलोचितं वा भवेत्तस्य रिपापं विदधात् ॥ अथान्ये भेदं
 सात अथवा लगेनयः काश्चित् रूपाः सात तं सप्तमे कुजे भवेत्तदा स्वधर्मधरेण सात केचित् संप्रपापं प्रज्जनिषधयति कषयः एकालं गतः पापः पापानिः स
 श्रीसंभूतं गणकं वेदयेत् स्वस्थचित्तं कर्मादाह दिगी प्रानल हृषति शिखि प्रज्जलं न दृष्टं अथवा गेतुलिते हृषंतुला कर्को एगमन्यतमं प्रज्जलं न स्पान्ति अथ भूरेयं तमवलोचितं वा भवेत्तस्य रिपापं विदधात् ॥ अथान्ये भेदं
 वा सात प्रज्जलं न दृष्टं अथवा गेतुलिते हृषंतुला कर्को एगमन्यतमं प्रज्जलं न स्पान्ति अथ भूरेयं तमवलोचितं वा भवेत्तस्य रिपापं विदधात् ॥ अथान्ये भेदं
 यदा युगलं भोगतो युवति प्रदौ ३ अथवा हृष्टः प्रज्जलं न दृष्टं अथवा गेतुलिते हृषंतुला कर्को एगमन्यतमं प्रज्जलं न स्पान्ति अथ भूरेयं तमवलोचितं वा भवेत्तस्य रिपापं विदधात् ॥ अथान्ये भेदं
 संवत्सरेण ४ प्रज्जलं न दृष्टं अथवा गेतुलिते हृषंतुला कर्को एगमन्यतमं प्रज्जलं न स्पान्ति अथ भूरेयं तमवलोचितं वा भवेत्तस्य रिपापं विदधात् ॥ अथान्ये भेदं
 तातिरिक्तं तैत्तनुगृह्यतः समश्रिगः शक्राकः अथुभरवचरवी हितो भिरं भवति विवाहा नाश्रकारकीयम् ६ जन्मास्थच विलाववा
 मराशिगः आ सापमावा न्मराणं पुरुषस्य न संशय इति तेषां मते सप्तमे वारुलः स्यादिति पाठः सा अथवा मत्तोलने चंद्रस्त सप्तमे भौमो भवेत्
 दाहवर्षेण वेदा सात ४ अथ प्रज्जलं न दृष्टं अथवा गेतुलिते हृषंतुला कर्को एगमन्यतमं प्रज्जलं न स्पान्ति अथ भूरेयं तमवलोचितं वा भवेत्तस्य रिपापं विदधात् ॥ अथान्ये भेदं
 पापः पंचमगे यदा मत्तपुत्रं वेत्ते च कुलटा दाने प्रापति ५ अथ विवाहं न गये भपुष्पिता गृ याह च हीति सितातिरिक्तपति कस्य
 तपदिचंद्रः समाना पुष्टकर्कादिभुगतः सन् तनुगृह्यतः प्रज्जलं न दृष्टं अथवा गेतुलिते हृषंतुला कर्को एगमन्यतमं प्रज्जलं न स्पान्ति अथ भूरेयं तमवलोचितं वा भवेत्तस्य रिपापं विदधात् ॥ अथान्ये भेदं
 हसविनाशकारको भवति ६ अथ प्रज्जलं न दृष्टं अथवा गेतुलिते हृषंतुला कर्को एगमन्यतमं प्रज्जलं न स्पान्ति अथ भूरेयं तमवलोचितं वा भवेत्तस्य रिपापं विदधात् ॥ अथान्ये भेदं
 विद्वद्वितेनाह जन्मास्थमिति प्रज्जलं न दृष्टं अथवा गेतुलिते हृषंतुला कर्को एगमन्यतमं प्रज्जलं न स्पान्ति अथ भूरेयं तमवलोचितं वा भवेत्तस्य रिपापं विदधात् ॥ अथान्ये भेदं
 विधवा भो मे पति संत्यक्ता दिवा करे स्तस्य सोरपावे हृष्टकं न्ये च जेतुं युयति तया लगेन विधवा ताते जाति चैवाहमे कुजे कन्या भवेत् विनाशा

लोचनारणोः समं आहूयोदाहकलेचरमभ्रमौ समं उषे गत्वा प्रणम्य गौरीं च गङ्गानाथं च भरुहं भवानीं चैव मंथानीं पितामंत्रमुदीरयेत् उदाहृषिष्यति
 चिद्वदप्रवृत्त्यनमनोरेणं कन्यासौभाग्यसौख्यार्थं हेतवेहं विज्ञातमाः नमस्तविष्णुस्पापजगतुनिदेहेतवे पितृदेवमनुष्याणां माश्रयाय नमः वना
 नाथतयेतुमं विष्णुस्पाय भरुहं नमो निखिलपापघनापानाय नमः सर्वजन्मभवे पापबालेवैधव्यकारकनाशाय सुखदेहे कन्यायाममभरु
 हः इत्यश्वेयविवाहसकलप्राप्तये विवाहस्तु कुंभविवाहविधेयः शुभमवसौर्विगतिस्त्रुप्रतिमपासह विवाहं विधाय प्रतिमां द्वास्तु पायदघात दान
 प्रकारस्तत्रैव शुभमसि सितेपते सानुकूलगौरदिने ब्राह्मणसाधुनामं असेय्यविधिर्वाहोः तस्मै दद्याद्विधानेन विसर्गमूर्तिचतुर्भुजां शुद्धवर्णसु
 वर्णेन विचित्रास्त्रावापुनः निर्मितास्तत्रैव श्रावणादिचक्राज्यसेयुता दधानां वाससी पीते कुमुदं तलमालिनी सदस्ति पाक्ता दधानां त्रमेतन्मु
 दीरयेत् पन्मया सर्वजनुषिप्रतिपापसमागमे विमोययिष्यन्नास्ते हेतो वासि विरक्तया प्राप्यमाणं महाघोरं यथाः सोरखधनापहं वैधव्याघ
 तितः खोचनाशायसुखलब्धये बहुसौभाग्यलयेव महाविस्मयिमातेन सोवर्णी निर्मितां प्राप्ता तुभ्यं प्रददेदिजं अनया घातुमस्मीति त्रिवारं प्र
 ददेति शुभमस्त्विति विधा प्रीतिस्तस्मात्तु विशेषतः ततो वैवाहिकं तातो विधिं कुर्यात्प्रगीदृशः इति प्रतिमादानविधिः शुभं यदादिभिः सह वै
 प्रशस्तं न तेषां पादशापस्युक्तेष्वयस्मिन् तत्र चेदाज्ञेत् कन्यकाचारस्तो वातः दायं जितैस्तादृशापसमस्या विनिर्दिष्टते

वाहं एकं ते विधाय पञ्चादादित्रयोषपुरस्सरं विज्ञादिभिरन्यामापुष्पैश्चैव पदघातं तथा सह विवाहस्तु पुनर्भवे जायत इत्युक्तत्वात् चकारात् चर
 स्वाधि लक्ष्मीर्पसदा कन्यादीरूपं सदा जले हरेर्दत्तं च यद्गन्दात् पापहरं दायं वैद्वद्वपुर्गुणधर्मावसेमां समाऽमे पतयः कल्पकानि च वा
 त्यास्तं तिसरे देवते तद्ब्रह्माह त्रिभिर्धत्ता त्कृतो नाजनेपेदघं पया विभक्तकमलं देवानां पूजनाय वै अहं भवति सर्वत्र तथा कन्यात्वेणाभवेत् शुभा
 वपि सामादिभिः सह विवाहादिभिः सौमः प्रथमो विधिर्दे गंधर्वा विविद उत्तरः तृतीयो अग्निहोत्रे पतिस्तुरीये स्तमनुष्या इति अतो देवत
 भागपाना कन्यानां सर्वविवाहेन दोषः पुनर्भवेत्तथात्रापि अतस्त्वेवमथ न्यामास्करोपत्ता कृतवान् दुहितुर्विधिं रराकुं पितृव्यं या स्तरुह
 हं चकार स इति विधानं गुरुविधानात् अतएव पित्रा मात्रा तथा भ्रात्रा दत्ताया तो यथाया विप्राग्रिसुहृदां सायकत्वासाहो ताभवेत् इति का
 त्यायनादिभिः परिग्राहितेत्यादेकदा कन्यापुरुषविवाहं निवर्त्य पुनर्दिती प्रपुंसकविवाहे जाते सा पुनर्भवेत्वेत्यनम् ३ अध्यायः तस्मात् वि
 रयाह प्रशस्तं न तेषां पादशापस्युक्तेष्वयस्मिन् तत्र चेदाज्ञेत् कन्यकाचारस्तो वातः दायं जितैस्तादृशापसमस्या विनिर्दिष्टते ८ ॥ व्या ३ ॥

तस्मीनामप्यग्राह्ये पादशापकन्यकाधुपैः तारपेक्षकुले दानुः हूतं पूर्वापरं सदा ३०

[illegible]

[illegible]

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय
 श्रीमद्भगवद्गीता
 अर्जुनसंवादे

श्रुतकनिष्ठचिन्ताः ४०

शु. वि.
शे. ५७

अथ केनितुं पादिसु विज्ञातैर्द्वयेनाह अथिन्वपुष्योऽपि अथिनीकृततारकयोः योऽपि नितकः एवं स्वामी हस्तयोः कासरोमरिषः ललायोनरिषः वाहिरिषः
 तारः सेरिभाइत्यमरः कर्णः अवरः अथिनीयादातपदानरामकः चंद्रमगः अथिनीनेत्रिनातत्रोदिसातिपारः सर्पः कुरगोहराः अथिनीयादातपदानरामकः
 शमं विशाखाचित्रेयाध्याधुः आपमासुतराफालिनी वृश्चिंतुतराभाइपदातिपोगीयोनिः अन्यत्सपुष्य फलमाह पादपिपरिति एकमिनपदिचरोगतयाह
 तनतत्रयोनिः परस्परमहवैरभवेत् अथपानेयः यथाजिन्वपुष्योऽपि निगदितः स्वासकयोः कासरः इतिपादस्तत्रातयाभयोमरश्चमरिषयोमरिषोऽपि
 बसिहस्तितेनित्यादिरुतस्तत्माहः इत्युक्तयोः निषुसंपसेदपयोः संगमंमदा भिन्नयोनिषुमभः स्यादितिभावेनेचेतयोः योनेभोचनोदाहस्ततुकीपीधि
 योगदः राशिबुधपुष्यधस्तिकारपेदनमुदायभाक् अथपतिचरोदासीमैत्रातिमैत्रक्रमेणगुणविभागः गोआद्यादीनामसिचैरं तत्रगुणभावेः पुनवमा
 जारादीनावेरं तत्रैकागुणः अथमयादीनामोदास्यतत्रगुणद्वयमेकादीनामैत्रं तत्रगुण त्रय एकयोनाचतिमैत्रं तत्रगुणचतुष्टय २५ अथप्रादूलवि

56

अथिन्वपुष्योऽपि निगदितः स्वासकयोः कासरः सिंहोवस्वजापाइयोः ससुवितायामां सयोः कुंजरः मेघोदेवपुरोहितानलनयोः कर्णावुनावांनरः स्या
 हेअभिजितोस्तयेवनकुलज्जाज्वेयान्पारः २४ ज्येष्ठाभैत्रमयोः कुरगुरितोमलाइयोः अवातया मार्जानेदितिसापेयारथमयायोमास्तयेवोदुहः
 आद्यादीनामनतयोराचित्रोराधमगवृश्चिंतपोगीयोनिपादगयोः परस्परमहवैरं मेयोमोत्सजेत २५ मित्राणि धुमणोः कुजेन्यप्राणिनः अक्रावुजो
 नैरितोसोम्यप्रास्यसमाविधो बुधरवीमित्रेनचास्यद्विषत शेषाप्रास्यसमाः कुजस्यसुहृदप्रदेज्यस्यवुधः शत्रुशुक्रशानीसमाच
 शप्राभस्ततोसिताहस्वरो २६ मित्रेचास्यरियुः प्राणिगुरुशानित्माजासमाजीव्यतमित्राण्येकैकजंदवोवुधसितोपात्रुसमः स्य
 जः मित्रेसोम्यशानीकवेः प्राशिरवीशत्रुकुजेज्यासमो मित्रं शुक्रवुधोशाने रविप्राशित्माजाः द्विषोम्यत्समाः २७

क्रीडिताभंगहमैत्रीमाह मित्राणि त्वादि धुमणोः सूर्यस्फोमगुरुचंद्र मित्राणि शुक्रशानिवैरिणो अस्पाकससोम्योवुधसमः नशत्रुनेमैत्री एवं
 सर्वत्र अथविधोबुधरवीमित्रे पुनरस्यविधोद्विषन्नशत्रुनोस्ति मंगलगुरुशुक्रशानयः समाएव अथमोमस्यगुरुचंद्रस्योमित्राणि बुधशत्रुः
 शुक्रशानीसमो अथप्राशभस्ततोवुधस्यसिताहस्वरोशुक्ररवीमित्रे अस्सुधस्यप्राशिशत्रुः गुरुशानिमोमाः समाः अथगीअतगुरोः
 सूर्यमोमचंद्राः मित्राणि बुधशुक्रोप्रात्र सूर्यजः प्राणिमम अथकवेः शुक्रस्यवुधशानीमैत्रे चंद्रस्योप्रात्र कुज गुरुसमो अथश
 नेः शुक्रवुधोमित्रे रविचंद्रमोमाः वैरिणः अत्रगुणविचारः तत्रैकाधिपतित्वेपरस्परमित्रत्वेचपचगुणः सममित्रत्वेचत्वारः उभयसम
 त्वत्रपोगुणः मित्रवैरगुणद्वयं समवैरैकागुणोः परस्परवैरगुणभावेः २८

द्विवा २

राम
५७
९

एतदपवादमनुभाह स्याद्यम नरंतिदेवरं कन्याकुलामिन्द्रादिदेवजा तदंतपादजात्यायादुहावृष्टिचपु छवदिति ह ननादीकेः मूलति मूलचतुर्थचरणसमोक्त्या
सुतोऽप्रमृष्टसौख्येदा आशेषाधचरणानि नोचप्रमृष्ट सौख्येदा नारदः सुतः सुतोवा नित्यं च प्रमृष्टंतिमलजा तदंतपादजा नैव तथाशेषाधपादजातिपुंल
मविधितित्तोतिनिबंधे मौजीवधनानंतरं मूल आशेषादोवा नाती सुते मूलया लाहो दोषः पुमां मौजीविनप्रमीति भूपालवधमवचनादितीतेनम
लाशेषादोषः प्रमृष्टविषयः पदिवसति तथा ज्ञेयतन्मः प्रमात्रपत्यगृजमपूजावाहते विप्रारोत्यन्नप्रपत्यनुजमनुजाहंति तथातेत्रैवकप्रपयपलेप
न्यगृजामपूजावाहंतिप्रमृष्टजः पुमान् तथा भार्यानुजां चैव मुजं हतिदिदेवजः त्युक्तं तत्पतिहप्रमृष्टतत्रैव मलात्पादजा प्रमृष्टतथात्रेनवायुपाद
जा दोषात्पादजादुहातदनुपेक्ष्यपादजा विती जेशविशाखासन्नपुंसः दावतस्य विहारनिरुपागं वहुगुणं प्रवृत्तत्वाद्युपेक्ष्य १८ प्रमृष्टकृत्तानाम
न्यनुभाह चणसि रतेवर्गादिमैत्रासत्यागणाधिकाः स्युः यथावर्णमैत्रा मेको गुणः वरेपदाविसादि २ तत्रादेविर्गाकूदप्रमाणकदाह मौनवर्गा

द्विधा घपादयजा कन्यादेवरसौख्यदा मलात्पादसापाधपादजातेतयोः शुभे १८ वर्तगवंपतयातारायोनिप्रमृष्टमेविकं गपांमैत्रं मूलं च नारी
वैतगणाधिकाः २० द्विजामयाति कंकटास्ति मपातिप्रं प्रिजाः वरस्यवर्गाति अधिकावधर्मकास्यतेवुधेः २१ द्विजामैत्रं नरराशि वरपाः सैवतेये
धाजलजास्तुभंपाः सैविसिहसवशे विनालिजोपंयराणोचिवरतेन्यत् २२ कन्यादीकर्म पावत्यन्मवरभादपि गणापेन्नवभिः शोधनीच
म द्विमसत्त्वतमि २३

चक्रिकाः द्विजाः ब्राह्मणाः ततो नंतरमन्मेषाति स्वमृष्टाप्रयोगाः सत्रियाः वधकन्यामकराः वैषयाः मिपुनतुलाकुंभाः श्रुष्टिजाः प्रमृष्टाः तत्र च वधकवरराशोहात्वावात्स्य
वर्गाते ब्राह्मणादिकाधधुराधिकाजिह्वावर्गावुधेर्नरास्यते किंतुलमादिनावा प्रास्यतुल्यर्थः रकोभुराः सहचरविषावर्गातिमेवरे हानवर्गावरेप्रमृष्टकोमा
५ः सहचरवतमिति ११ श्रुष्टिजाः प्रमृष्टमैत्रं वज्रयाहं हितेति नरराशयेमिपुनकन्यातुलाः एते वामेकादयः सर्वेपिसिंह्यात्कावस्थाः ननुजलचराणो सहाजवस्था
नात्तद्यवधपत्यत्राह नलजास्तुभंपादिति रंधान्नराश्रीमांजल जांमकरकुंभमीजलककुंभस्तुभंपाः द्विपुनवस्था इतिस्वपितुंशुवः सिंहस्यातिवृष्टिमे
विमासवैवस्था श्रमदवुत्तुल्यदानीजलचराणवंप्रं नरराणामनुष्णारोधावचरतोक्षिणे वधकूदं च वधमस्यवैरमेदेन त्रिधा तत्रनरराश्रीकोराशोचप्रस
तिगुणदपमहैरको गुणः वैरगुणभावः २२ श्रुष्टिजाराकूलमनुभाह कन्यास्यति कन्यानलजा वरेनतत्रयादृशयेत् तथावरनलजादपिकन्यानितत्रंगणापेत
तावदिएकेनवमिमेतयदवदित्तत्रे द्विपंचपसि ३३ मितं भवेत्तदा ५८ द शुभं सत्यं श्रुष्ट्याह कदिवतुः घटहानवमितेचेतदा शुभं उभयजापि विवेचादिमिति
वैतारामैत्रीनास्तेव गुणाभावः रवत्रवेतदा र्धमैत्री तदाईको गुणः उभयजापि वैधैरीयाभावस्तदाहणामैत्रीगुणत्रयम् २३

मवप

अथ गणकं वसंततिलकथाणां लिप्याचार इति ३८ अति अमोत्तरे नरामराणां वा कत्रवेणोच्यते तत्तच्चिन्ताश्रयविशारवास्तत्पयंतं नवनतत्राणिरतो
 गणः सर्वत्रयमुत्तरात्रयं विधातारो हि लोकोभरणी ईश्वरा ईशानि भानिनरगणामनुष्यगणः मैत्रमनुराधा तद्यनि अचिनी पुष्पहस्ताः सता
 निनवभान्यमरागणदेवता एति फलमाह निजनिजगणमध्यति स्वगणविद्यमानयोः स्त्रीपुरुषनतत्राणयोस्त्युत्तमापीतिः स्यात् अमरमनु
 जयोर्देवमनुष्ययोः स्त्रीपुरुषयोः परस्परं प्रीतिर्मध्यमधमा स्यात् असुरमनुजयोः शत्रुसमनुष्ययोः स्त्रीपुरुषयोर्मैत्र्युरेवप्रदिष्टः प्रवतदुर्वलव

परि सति
 मरुत्तमवत

अथ गणः प्रो. ए. क. चि. वि. ते. मरुत्तम. प्रा. श.
 रत्नोत्तममरागणः अमोत्तममराहिविंदमलवराणानलततराधाः पूर्वोत्तरात्रयविधातयमेषाभानिमैत्र्यादि
 तीदुर्हिवेषामाह तद्यनि २० निजनिजगणमध्यपीतिरत्युत्तमा स्यात् अमरमनुजयोः सामध्यमासंप्रदिष्टा
 असुरमनुजयोः अमरमनुजयोर्वप्रदिष्टोदनुजविबुधयोः स्वपरमेकांततात्र २० मत्स्यः यद्वा एकैत्रेयापसहनिन
 वात्मजे दिवादये निधनत्वद्वयोरन्यत्र सौरव्यकृत ३०

५ १५

परस्परं

न्यायिनमनुष्यगणस्यैवनाशः प्रादुर्ध्वरे रत्नोत्तमगणः पुमान्मचेत्साकन्यामचतिमालवी केपीकं तितदावाहव्यस्तं केपीहनेति एतदेत्यन्यायदेवराज्ञ
 योरपिद्वयं असाधवादमरुगर्गः रत्नोत्तमगणधरापुसाकुमरीन्गणभवेत् सङ्कलं स्वग्रीतिर्योनिशुद्धिः शुभं तदेति अत्रियगुणाकसनानुर
 राज्ञयोर्महोत्तरं तत्रगुणाभावः देवराज्ञस्यैवरेतत्रयचगुणाः देवमानुष्यत्वचत्वरः गणैकत्वे मरुगाः २० अथराशिकूटमनुहुभारमसूतिनि
 स्त्रीपुरुषराज्ञः पद्माहमराशित्वे मतिमत्तुजैयः एवमवात्मजो नवपंचमेषाहनिः शब्दविदादशनिधनत्वद्वयोरन्यत्र सौरव्यकृत ३०
 तृपदशमेवमसति सौ ह्यकृत्याणि पीहने स्यात् कपयः विद्यमानत्वं नकाराणिः यदं यद्वा एकनसत् समात्वं शुभं जेयः एवमहं शुभं दयात् ३०

विपरीतं न प्रोक्तं

मु. वि.
ही.
५८

अथैवजुषाएवमध्यापरभागयोगीति श्रुत्याः पौलोति पौलोदसाः वत्सुभा निजासमिप्रापमेकवचनं पूर्वार्धे योगिनी त्रैयानि आर्द्रादिवादिभ्यः
भागयोगिनि त्रैयानि त्रैयानि उपधादिनवत्रयभागयोगीति त्रैयानि फलमाह भर्ता प्रिय इति अथ भावः राक्षसमतः पुरस्यस्त्री समागमे गीता दिस
भागमेवा पूर्वार्धं जिन त्रैयानि स्त्रीराग भर्ता प्रियः मध्यभागं पुंजिमे परस्परं प्रीतिर्न वेत् परे परभागे पुंजिमे स्त्रीराग प्रिया भवेदिति एवं वध्वर
यानि वसां न पियाभ्यनिति मदीवः ३४ अथ प्राच्यतमं तं च गौतमयियाः अवेगोऽवसत्रकः कुचुटुपुंवगाः रकोवदगीतः त्रावगीः तत्रावगीः
रवगीरास्यगहः स्य कवगीमाजोरस्य चवगीः सिंहस्य तवगीः अनेः तवगीः सपेस्य पवगी आस्त्रावकस्य चवगी मगस्य रावगी इवेमेवस्य अत्रेति

58

पौलोदसाकरस्यऽस्यैव नंदं पूर्वार्धं मध्यापरभागयुग्मे भर्ता प्रियः माग्युजिमे लिप्या स्यान्मज्जयाः प्रेम
परे प्रियास्त्री ३५ अकचटनपयध्वगीः रवगीरा माजोरसिहस्युना सपीतवर्गं विनोति जपे च मवेरिणां न
ही ३५ रापेकोविष्टि नमस्तव्याः स्यान्मज्जयाः रापि युग्मे तं चैव नाहीदोषो नागणानां च दोषो
नतत्रैकोपादमेदं युग्मे स्यात् ३६

जात्स्वस्यासं चमवेरिल्लेयेषां नेतपोक्ताः गरुडमपेयोः माजोरस्य कप्योः सिंह मगधैरश्चमेयोः परस्परं तं हवेरमित्यर्थः स्त्रीपुंसयोर्न
तत्र मज्जयां चैतदा अमुं यदा त्वेकवर्गं उदासीन उदासीनवर्गं वा स्यात्तदा अमुं एतच्च स्त्रीमित्येकवर्गं अपि विचार्यम् ३५ इदानीं नतत्र
रापेकोविष्टि यथा लिप्याः रापेकोविष्टि यथा वध्वरपरिकरा शिल्पिते यदि निम्नमृत्तया तदानीं दीदोषा गराणां च दोषो न स्यात् य
था स्यात्तदा रापेकोविष्टि यथा वध्वरपरिकरा शिल्पिते यदि निम्नमृत्तया तदानीं दीदोषा गराणां च दोषो न स्यात् य
चतुर्थचरणाश्च अत्रापि विशेषमाह गरीः रकोवदगीतः मगधैरश्चमेयोः अतीवरागमनप्रिया स्त्री तारावेन शोभना अथेकराशिन
तत्रैकोऽपवादमाह नतत्रैको इति वध्वरयोः रापेको न तत्रैको च यदि चरणाभेदस्तदापि युग्मे स्यात् जन्मनतत्राज्ञानेन रापमाह वसिष्ठः अत्रा
न जन्मना नृणां नाम भपरिकल्पना तेनैव चित्तपेक्षं चरापि कृतादि जन्मवेत् जन्म भजन्म विस्मयननाम विस्मयननाम भ व्यस्यनपदयो

मि. वि. ५८

कुज बुध सोमपाशिरुयवेदजाः कनिभोमजीविरानिहोरयोगुरुः १२६
 दुमनोनवाविधिरुच्यतेयुधः ३८ समग्ररुमधप्रतिविहारा विषममधरविप्रतिनाः सा ४
 बुधजीविरानिहोरनयस्यवाग्रीलासपंचविप्रियासमराग्रिममे त्रिंशत्प्रकाविषम
 मेविपरीतमस्मादेवाराकाः प्रथमपंचनवाधिपानाम ५ ६८

[illegible]

[illegible]

सु.चिं.
टी.६३

अथैकांगीनादिदोषाणामपवादसाक्षाद्विषयचर्चनमेवैदं प्रवृत्तम् ॥ एकान्तत्वमिति चेन्नैकवलोपपन्नेस्त्वोच्चमित्रादिराशिस्थितत्वेन विहितस्यानस्य
तत्त्वहेतुवत्तानि एकान्तनादयो दोषा नश्यन्ति यथा कौमुदीकृत्ये दोषा नश्यन्ति ॥ ५ ॥ अथैकांगीनादिदोषाणां देहादिदोषाणां प्रवृत्तिरप्युपजा
त्याह उपग्रहसंमिति ॥ एषा च अथ लतामात्रवदेव दोषातः कोसलके तथा एकांगलसकाशमेवैवधंसवधवर्जयेत् पुतेरांषो भवेत्
उपग्रहस्य च पातुने वेधदोषस्तु विधायि दोषो नाप्यत्र केचन ॥ ६ ॥ अथैकांगीनादिदोषाणां प्रवृत्तिरप्युपजात्याह प्राणांकेति वेधादेवेदं सर्वं न सत्रयोयतेत्येवात
नेः समविशतिर्भक्त्या यः प्राणस्तस्मिन् अथैकचतुःषट्दोषकद्वयापेक्षदशाह्नदोषो कोनविशतिसंख्याके एतेकादशयोगसंज्ञा भवेति किं
नादशानामेकानामभिहितत्वात् प्राणयोगस्यैव संज्ञा ॥ ७ ॥ अथैकांगीनादिदोषाणां प्रवृत्तिरप्युपजात्याह प्राणांकेति वेधादेवेदं सर्वं न सत्रयोयतेत्येवात
दायः एकदोषभावे चतुःषट्दोषमहाभावे दशादशैवौघात् एकादशे तु मरणं पंचदशेतुल्यं अष्टादशसु चैव एकांशविशेषाद्वा ॥ ८ ॥
एकांगीलोपग्रहपातलताजामित्रकर्तृष्वप्यस्तदोषाः नश्यन्ति चेन्नैकवलोपपन्ने चैदं प्रवृत्तम् ॥ ५ ॥ उपग्रह
संकरवाहिकयुक्तलिगवेगेषु च पातितं सौभाग्याल्लेषु च ललितं भयं जतु विध्यं किं न सवेदो ॥ ६ ॥ प्राणांके सर्वं न सत्रयोयतेत्येवात
वेति भयं गंगादशाह्नदितिष्यः नागेदोषो केदुमिता नवाश्वे इवेति चेत्तदप्योगसंज्ञाः ॥ ७ ॥ वाताग्निमहापचौरमरणाह
ज्वज्ज्वालाः हतियो गं केदलिते समे मनुयुते यो जेतुं स केचित् भेदात् प्राणसंमितास्तु मनुनेरेवाक्रमात्संलिते वेधास्मिन्
विचंद्रयोर्न्यूनदः स्यादेकरवास्पयोः ॥ ८ ॥

[illegible]

श्रुत्यसम्यक् हेदेन वारभेदेन च त्रितिथं वारपरिहारं प्राप्तुं लविक्रीडितेनाह रात्राविति जोरुत्तौ वातेरात्रौ तत्रै दिवा नरपतिः
 शविप्रातः संध्यायामेव वा रात्रौ ज्ञेयः ज्योतिः प्रकाशे रात्रौ चौरस्य ते प्राज्ञौ दिवा रात्रौ न्यपंचकं संध्यायामेव वा रात्रौ संध्यायामेव वा
 परिहारः श्रुतिः ज्ञाने चौर नृपवासाः दिवि बुधवारं मृतिवारः भोमो विचोरवाते रात्रौ रात्रौ वा रात्रौ ज्ञेयः उक्तं च रात्रौ रात्रौ कुजे च हि शनौ च न पंच
 कं च ज्ञेयं पुनः कुजे चौरं बुधवारं च मृत्पुनः श्रुत्यसम्यक् हेदेन परिहारः श्रुतिः क्रमतश्च बुधवारं मृत्पुनः चौरं च रात्रौ ज्ञेयः यथा वृत्ते पञ्चो पञ्चोत्तरकं गुरुत्वा
 हेन प्रियातः नृपसंवापरात्रौ वाते रात्रौ ज्ञेयः यथा वृत्ते पञ्चो पञ्चोत्तरकं गुरुत्वा

तत्रोच्चैरुज्जोतिर्वाग्निर्यत्प्रीत्या ज्योत्सदासं ध्रुवो॥ र्धसुश्वापशुनौनपोविहिमतिभोनेज्जिचोरोरवौ
 रोगोपवृत्तगोहोपनपंसबाधानवाणिगतेवर्ज्याश्चक्रमतिवृषेरुगनलत्मापालचोरावृतिः ७१
 आशत्रिकोणचतुरस्रमस्तपणंतिखेटाश्चरताभिर्वृक्षात् संहोगुरुर्मि
 सुतः परचक्रमेतासंरुहरोभवंति ७२

[illegible]

लोचने दृष्टीकृतेऽस्मिन्नासर्वेदायोगामुदाहृतं दृष्टयोगेन सा च क्रममाद्य दिवर्तते कुरसौम्यगूहैर्वापिदंपत्येकनाशनमिति द
 शयोगापदातरमाह अरुहजः गुरोर्लगात्तु धिये पुत्रे सत्त्वमिहैकं इत्युक्ते दशदोषाविनश्यति यथागोतलराशयः व्यासः गुरुणा भगु
 रणा वापि संपुल्लं हृष्टमवच दशयोगसमापुतः मयि नूनं शुभाचरम् ६५ अथ पंचकांक्षवाणो वं प्राक्षिप्याह लगेनेति युक्तपदा
 रिगतास्तिथेयवत्तेमानलगेनाप्यापुताः अकैर्नवमिस्तथाः शुचिनागसंख्यः हसंख्येरोगाकोवाणः एवं विसेत्विचूपायः
 चतुःसंख्याज्जायः चतुःसंख्येवोरायः एकसंख्येप्रत्युसंज्ञेवाणः अथ च वा रेणदा सितामेमहातृषुप्राप्तः ६६ अथ प्राकम
 तेन वाणं सापवाहमातिव्याह रसेति रसगुणाप्राप्तिनागा विमिराहृषावसो संक्रातिपंतां प्राकमिति चेति कर्मधारयः रस
 मुक्तां प्राप्तामिति संख्या पंचधास्याप्याकलनादिकमनेत् अमेरावतरेकाष्टचतुर्भि ६७ अथ संयोगांकेन वमिस्तथासतीप

लगेनाप्यापातति व्योक्तनराः शुचिनागसंख्ये तर्केदुसंख्ये रेगेवद्विप्राजवो रौचमसुवाणं आयेदातिरात
 प्रसिद्धः ६८ रसगुणाप्राप्तिनागा आसुसं क्रान्तिपंतां प्राकमिति रसगुणांकेन दपंचप्रायाः रगनलन्यवेरा
 मसुसंज्ञा अवाणं नवहलप्राप्ये रोषके के सगालः ७०

दशपंचशोषासिन्धुनिपंचग्राहतेतत्रक्रमेण रगादिद्योरेणतेपः यदादौ पंचतेष्वेगवाणः प्राप्तरहितेन सत्यदेवस्त
 दपवादस्तः सप्राप्तेवायापुचते न वेति पानिषागगतसमस्तोक्तोवाणीति प्राक्वाणसमगाणामेकोनवहतेपप्रा
 ष्टरपेक्षे पंचशोषे सति सप्राप्ते लोहः प्राप्ते सति तोवाणः सत्य पंचयस्तिरित्तरेषु प्राप्तरहिते १६४ इत्यर्थः अथ तु निषि
 दारभलगां देवसाग्य ज्वाहृदपुक् ६१३ ॥ ८४४ न दशपंचशोषेरुक् वदिराव चौरमसुक्कदिति ७०

द्वितीयपंचशोषे मिवाणः तृतीयेराजकाणः चतुर्थे चौरवाणः पंचमेमसुवाणः तस्यानसाद्र
 ये भवतीत्यर्थः अथ च वाणः ७०

五

[illegible]

950

64.

लज्जनचंद्रवत्सः चंद्रकापंगूरुध्वनेशस्तः लगेरू^उ, लग्नस्वामीकविः शुक्रो^म

五

[illegible]

नकाप्रदेयान्तातदाथचमुहनेदीष विकल्पकागविलननेधंति
प्राक्कारताभयतेनिहंनानि २७

असि रुक्मिणी वदससि दुहिनी कादोषः दुर्मुह उदार वा वधुं प्रो
याता। अहं सुवधुं उकादोषः शशि मोगासि निवधि न स उदोषः

[illegible]

वि.
२१-
६७

गधलीसमयेऽवपुःपानवेऽश्वदेवींस्तथाह अतोपातइति गोधलिहिर्यनुचरते वृहस्पतिवत्सर्वेऽस्त्यातेसतिगोधलिः शुभास्यातन
 योऽनोसाकेसविजगधली शुभा नत्वस्तानतरकुलिकसडावत् अतिसाम्यमपिमाजं तपा लाना सायंकालीन लग्नान्मस्योप
 ५५ पुमवने घट्टेवालग्ने एवंवावेऽसति कन्यायाभावाः स्यात् लग्नेइति लग्नस्थमदनस्यवानोमेसति वोदुर्वरस्यता प्राः स्या
 त अथस्यस्यस्य गतिमिदं ज्ञयाह मेधादिगइति मेधादिवा दशराशिधुस्मलाकलात्मिकास्पष्टगतिः आरभ्यस्वाभी

प्रपतेगुरुदिवसेसौरेसार्केलग्नान्मस्योरिपुभवनेलग्नेचेदो कन्यानाशस्तनुमदनमृत्युस्येभौमेवोदुर्लभे
 ५६ नहजेचनेसौव्यम ५७ मेधादिगेके वशारा ५८ नगादाः ५७ सप्रेषव ५७ सप्रशरा ५७ गजाक्षा ५८ गोदाः ५८
 ५९ ६० करसाः ६१ कुतर्कादि ६१ कुंगानि ६१ वीरिहर्ववषंव ५९ भुक्तिः ५९ संक्रान्तियातयस्नाद्यैर्गतिर्निघ्नाव
 ६० तालवर्गनांशादिनायेज्यपातद्विषयभास्कारः १०० तनोरिष्टांशकासर्वनिचांशादशसंश्रुताः रामाप्रोलुभ
 ६१ तनोर्वगादिसाधने १०१ अक्षस्वग्रासापनाज्यभुक्तैर्भौमेर्निघ्नास्वदयात्वाग्नि ३ भक्ताज्यभुक्तैर्वात
 रातोदयाद्यंषस्याभक्तस्वेष्टनाद्योभवेयुः १०२

एदिनपथंयावतिदिनानिघटीयलानिभवन्ति तेर्मेधादीहाराशिः सूर्यभुक्तमेधादिसहजतिर्गगानीयाग्रह्याभाज्यायस्य
 तेशा अचशिष्टकलादि अशवयवास्ते अदिश्वचायाः ते द्यातहयातराः सूर्यभुक्तमेधादिनाथानवाशाविवाहितं यावान्
 खग्रागच्छेत्तत्सर्वंनवांशः पावंतः स्युस्तेदशगुणरामे हिरभयद्वयमंशघं अशकलाविकलात्मकं तत्तेनोदिरकाति
 ६२ कभुक्तंसातेनकृत्वा प्रागुक्तकुजे भुक्तसौम्यस्यादे प्रकावेरायद्वर्गसाधनं स्यात् ६३

राम
६७

